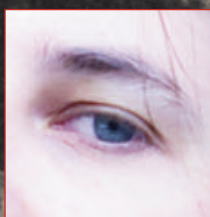
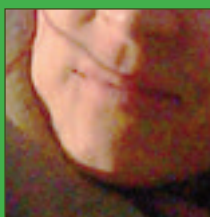

DOBŘÁ ADRESA

Z obsahu

Hejkalová

Riedlbauchová

Harák

Vítek

Obsah:

Eisleben

- Rozhovor se sebou – Petr Hrbáč (4)
Petr Šabach 1951–2017 (8)
Nalezeno v knize – Přihláška k soupisu nepřátelského majetku (9)
Ivo Fencel: Znáte českého Cashe? (10)

Erfurt

- Pedro Rodriguez: Ať si každé vydává co chce (12)
Vladimír Novotný: Vzpomínky na jazyk (S. Beran: Vyšehradští jezdci) (14)
Milan Hrabal: Kniha o českém PEN klubu (V. Křivánek: Svědomí slova) (16)
Ivo Harák: Pedomancie (17)
Nakladatelství Academia doporučuje – Günter Bischof: Rakousko v první studené válce, 1945–1955 (21)
Markéta Hejkalová: Měj mě rád/a (24)
Liszt a Wagner v Piešťanech (30)

Wittenberg

- Vojtěch Šarše: Třífázová změna (32)
Ivo Harák: Jejich den (36)
Taťána Kročková: Tančit v myšlenkách (42)
Tereza Riedlbauchová: Dravci a zlatá berle do podsvětí (46)
Josef Soukal: Nejsem si jist (50)
Lukáš Vítek: Přezdívký (52)
Eva Nováková: Experiment 2017 (58)

Worms

- Ian Mikyska: Anežka zblízka (60)
Krištof Kintera: Nervous Trees (62)
Vojtěch Šarše: Benátky (64)
Jakub Šofar: Tam a sem po Vombatíně aneb Jak dlouho vydržíte stát na hlavě (7) (66)

Na titulní stránce: Michal Šanda, koláž (k editoriale na str. 3)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 10, rok 2017, ročník 18. E-mail: dobraadresa@dobraadresa.cz. Šéfredaktor: Michal Šanda. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vycházel s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky. Redakci nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Časopis je excerptován Ústavem pro Českou literaturu AV ČR. ISSN 1804-963X

**SYSTÉM NAVIGACE:
KLEPNĚTE!**

První stránka (titulní):
BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenesou přímo na příslušné stránky. **NOVÉ** od č. 9/00: Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevřou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):
BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenesou přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVÉ** od č. 9/00: Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):
BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVÉ** od č. 9/00: Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah).

KLEPNĚTE SEM!

Před půltisíciletím, 31. října 1517, vyvěsil Martin Luther na dveře kostela Všech svatých ve Wittenbergu svých 95 tezí (Disputatio pro declaratione virtutis indulgentiarum).

Michal Šanda

Z Facebooku

isle
en

Jan Miko
5 min · 🌐

Zabiju se

👍 To se mi líbí   💬 Komentář

Tomas Chico Dont Drz hubu..
To se mi líbí · Odpovědět · 1 min

Napište komentář...

Kamil Fila
14 min · 🌐

Na Letní filmové škole v Hradišti píšu tyhle příspěvky každý den

České vzdorování hororům

Kamil Fila a jeho svět filmové kritiky

JESTEVETSKRITIK.CZ

E
isleb
en

Rozhovor se sebou **Petr Hrbáč**

Z podstaty věci nikdo jiný neví a vědět ani nemůže, co si myslím a chci sdělit čtenářům, lépe než já sám. Navíc je spisovatel člověkem slova psaného a tudíž se vyjádří přesněji prostřednictvím písmen, než mluvením do diktafonu. V sérii selfie rozhovorů pro Dobrou adresu pokračuje Petr Hrbáč.

Život je krátký (relativně). Komplikují i obohacují ho vášně, zaujetí, snad i zasvěcení. Jaké jsou ty/ta tvoje?

Je to jako být roztrhán na kusy (jako bůh mládí, vína a rozkoší a krásy Dionýsos, ovšem ten je nesmrtelný, takže roztrhání mu nevádí, on se zase poskládá, s námi smrtelníky je to katastrofální). První vášní s příchodem jakési gramotnosti byla četba, záhy vlastní slovní řetězce, pokusy, poetické krystalky, jenže brzy nastal další vpád krásna či co to je, ty libé řetězce zvuků zvané hudba. Brnky brnky na klavír. A v pubertě Čajkovského první klavírní b-moll, hysterický záchvat, nějak jsem si to popletl, tak povídám babičce – na dotaz co chci k vánočnímu stromu – že prý Čajkovského čtvrtou symfonií. Haha, tím se ze mne stal „symfonik“ již navždy – Beethoven, Schubert, Dvořák, Brahms, posléze Bruckner a zajisté Prokofjev, Šostakovič. Děs. Kupoval si i partitury a čuměl do nich a celkem se orientoval. Až na ten otravný violový klíč. Ještě v jakémisi mezidobí objevil „uklidňující“ atmosféru klasicismu – takže k Beethovenovi přibral Mozarta či Haydna a našeho Vaňhala například. Včetně smyčcových kvartetů. Nakonec třeba i Bohuslava Martinů – krása – Jako kdyby to nestačilo, další neskutečná řacha, dopisy od jistého někdejšího básníka, beskydského rodáka a potom profesionálního botanika. Sedím v Semilech, chodím do práce a z práce kolem Jizery a nic nevím o kytkách co tam rostou, rodiče mých dětských pacientů

o rostlinách rozumují – tohle léčí to a tohle léčí údajně ono – tak jsem se zduřil a jde se na to, jdeme do botaniky, obrovský náběh, nákup literatury, a jedem, jedem, jedem. Jedeme dodnes. Nekonečný svět bylin, keřů, rostlin, krása nepopsatelná. Do té doby jsem si myslel, že není větší krásy nad svět hudby. Ale je! „Mlčenlivý“ svět rostlin je něco nevyjádřitelného, jsem absolutně posedlý jejich poznáváním. Nestačilo to však. Prásk. Blázen viděl čínské znaky. Nerozuměl ani zbla. No bodejť taky. Čínština se mu ale foneticky nelíbila, tak šel do japonštiny (ovlivněn v pubertě viděným filmem Toratora-tora). Ufff. Chodil na soukromé hodiny japonštiny k rodilému mluvčímu asi deset let. Pak si řekl. „Co tady blbneš? Naučil ses hiraganu, katakanu, jakýsi základ či výběr jednodušších kandži (čínské znaky užívané v japonštině) a v Japonsku jsi dosud nebyl? Jak to, vole? Tak mazej do Japonska!“ Mazal. A div se z té magické a úžasné země neposral. Ostrovy, hory, moře, samozřejmě hektické Tókjó, posléze magické Takamacu na severu Šikoku a další a další místa. K tomu poznávání japonské květeny mimo jiné... Tolik ve zkratce k vášním či osudovým „ztrátám času“.

Co tedy ta hudba?

Orchestr, jistě. Časově pro mne nerealizovatelné, abych skládal pro orchestr a zkoušel s ním. Existují ale syntezátory. A potom syntezátory se sekvencéry, tzv workstations. Proto jsem šel na ně. V rámci

finančních možností. Je to jistě jen imitace orchestrální hudby. Ale za prvé to má veliké zvukové – barevně zvukové – možnosti. A za druhé. Namítá se. Je to umělé. Ale není to tak hrozné. Jednak veškerá lidská tvorba je v rámci přírody „umělá“. Druhak, v přírodě jsou též takové zvukové projevy jako vrzání, kvíčení, hučení, praskání, bublání... Je to hudba? Ale je. Tak co je, sakra, přirozené? Nesouhlasím s puristy poukazujícími na takzvané „přirozené ladění“ apod. Jak, k čertu vědí, co je přirozené? Přirozené je kdeco. Jistě, lze snést argumenty na tu či onu stranu- Ale hudební nástroj mi buď dává radost anebo nedává. To je prosté. Mystérium melodie i harmonie zůstává i u digitálních nástrojů zachováno! Žádný problém. Jsou fanatici uznávající jen gregoriánský chorál a za to v podstatě nejdou. Chápu je. Ale oni by patrně nechápali mně.

K botanice ještě?

Je to v mnoha ohledech vlastně literatura, tahle botanika. Kromě kontaktu s nepopsatelnou takzvanou přírodou. Jako každá věda. Identifikace rostlinných druhů je kromě schopnosti identifikovat jejich morfologické znaky záležitostí schopnosti posoudit jejich jména. Ovšem zhodnotit i ekologii tj na jakých stanovištích a za jakých klimatických podmínek atd atd rostou. Znát historii jejich rozšíření (fytogeografii) a řadu dalších záležitostí, třeba genetiku, řečeno velice obecně. Pochopitelně, všechny tyto klasifikační, hodnotící postupy jsou stále

komplikovanější. Základy vzdělání v genetice jsou rozhodně žádoucí. Ovšem především z anatomie rostlin. Což je pro většinu lidí docela odtažitá, ne-li otravná věc, což chápu! Znáť ovšem takové pojmy jako je genotyp, fenotyp, ploidie je velmi užitečné. Pochopitelně je zde i jakási bylinkářsko-názvoslovná tradice s někdy trochu tajemnými, většinou alespoň „písmácko-legendárními“ jmény rostlin. Jen namátkou vraní oko čtyřlíst, pomněnka lesní, bolehlav plamatý, jasan ztepilý, bez chebdí, ruj vlasatá, kostřava ovčí, osladič přehlížený (kapradina) dvouzubec, štetka, máta, šanta, černohlávek, pupalka atp. Upřímně mne baví, že většina lidí nemá nejménší ponětí, jak tyto rostlinky ba i stromy přesně vypadají. Třeba šanta ... hahaha. Strom... ano, strom jmen větvičkách se do nekonečna, to je rozkoš pro básníka i pro botanika. Vůně pouzdřanské stepní stráně Kolby, nahorčká a příjemná, ba omamná, pelyněk Pančicův, pelyněk pontský, sluneční otevřenost Pálavy s vybuchlými hvězdami hlaváčků jarních anebo japonské ostrovy zarostlé množstvím záhadných kapradin a kapradinek, kterých je tam víc druhů než v celé Evropě! A ovšem, orchideje, růže... Aristokrati světa cévnatých rostlin. A dnes jsem měl sen, v němž jsem došel k obrovitému stromu a měl strach se podívat nahoru, jaký to byl mocný obr. Mimochodem *Fagus sylvatica*, buk lesní, nemá u nás konkurenci, to je strašlivý sloup majestátu nesrovnatelný absolutně s ničím ve střední Evropě, dokonce i duby a lípy jsou proti němu skoro „párátka“ – to jsem teď samozřejmě trošičku přehnal. Ale *Fagus sylvatica*, to je příšerný, naprosto příšerný nářez.

Byla řeč o morfologických znacích u rostlin. Jak je to se znaky v japonštině (čínštině)?

Toto je velice zajímavá věc. Samozřejmě to „začíná“ u klínového písma a egyptských hieroglyfů. Hieroglyfy pochopitelně neovládám, ale jde do určité míry o „obrázkové písmo“, ideogramy, tj. čínské znaky (používané i v japonštině) jsou podobná sdělovací metoda, ale ty znaky jsou „zestručněné a symbolizované“. Problém je v tom, že způsoby čtení znaků v japonštině (fonetika) jsou někdy velmi různorodé, na což nejsou studenti připraveni. V japonštině se úplně jinak vyslovuje čínský znak sinojaponsky (on-jomi) a jinak „čistě japonsky“ (kun-jomi). Jeden znak se čte např. až třiceti různými způsoby. Aby bylo veselo.

Proto je japonština tak obtížná. Neříkám, že čínština je jednodušší, protože tam je chápání gramatiky

kontextuální, kdežto v japonštině nám pomůže kana, která vyjadřuje třeba slovesné tvary včetně čehosi jako i adjektivní, mj i trpný rod přídavných jmen apod.

Jaký je tvůj vztah k haiku a vůbec k japonské literatuře?

Sedmnáct slabik a dost a další pravidla (např. sezónní slovo) a je to zcela nemetaforická forma poezie. Mimo jiné, tohle se podle mne moc neví... Jistě, není nutné to vnímat. Poezie je poezie, ať už metaforická či nemetaforická. Haiku ctím, ojediněleji si sám nějaké v japonštině vystřihnu, v češtině haiku „neuznávám“, ale raději mám, asi, některou japonskou prózu. Z díla nejslavnějšího autora haiku Macua Bašóa mám nejvíce v oblíbenosti jeho *Oku no hosomiči/Úzkou stezku do vnitrozemí*, což je básnický cestopis, v podstatě próza stylu haibun. Na druhé straně je tu o něco mladší skvělý kaligraf, výtvarník a autor „studeně věcných“ haiku Buson Yosa (与謝蕪村, 1716–1784), který psal podivuhodně „civilní“ haiku. Komponoval i ve stylu renga či haibun. Toho si asi vážím nejvíce. Z čistých prozaiků potom Tanizakiho *Džúičiróa* a aristokrata (což byl doslova i rodem) jménem Naoja Šiga (1883–1971). Je to poněkud šílené, ale mne ani tak nezajímá obsah jejich novel, ale brilantní styl. Podobný případ je Jukio Mišima. Precizní, perfektní styl, brilantní ovládnutí jazyka. A je celkem jedno, o čem to je. Pak je tu výjimka z toho, co jsem řekl, a sice romanopisec Kita Morio (北 杜夫, 1927–2011). Mj. je autorem japonské obdoby *Ságy* rodu Forsythů, která se jmenuje *Nire-ke no hitobito/Lidé z rodu Nire*. Ako hovoria bratia Slováci, taká pikoška: Kita Morio byl psychiatr, ale sám trpěl maniodepresivní poruchou (viz naši slavní Miloš Kopecký či Ota Pavel). Tedy ta výjimka oproti brilantním stylistům Tanizakimu, Šigovi či Mišimovi je u Kity v monumentálním epickém záběru. Nebo záchvatu? Naproti tomu knihy dnes nejpoblárnějšího japonského spisovatele Murakamiho Harukiho mi přijdou beznadějně prázdné a nic neříkající, ačkoliv se dobře čtou. Podivný to jev. Pohodlně to přečtete, zaklapnete knihu a vše se vám vypaří z hlavy... Instantní věk žijeme... Vráťím se ale ještě k haiku. Nejbližší je mi civilní haiku a haiku „volného stylu“ (džijú ricu haiku), zde musím jmenovat dva autory s víceméně tragickým osudem (předčasný úmrtí na TBC páteře v prvním případě a zničující alkoholismus v druhém případě), tedy Masaoku Šikiho a Tanedu Santoku (první, 正岡 子規, žil 1867–1902, potomek zchud-

lých samurajů, druhý 種田 山頭火, žil 1882–1940) oba shodou okolností byli nějak spojeni s krásným městem Macujama na severozápadním Šikoku, kde cykasy šumí pod hradem s poléhavou verbenou (sporyš) a před buddhistickým chrámem se skví nápis 安穩 an non – tj. (transcendentální) poklidnost.

Máš nějaký vztah k filmové produkci? Někaké oblíbené filmy?

Oh, yes. Mám rád horrory. Rád se bojím. Je to asi infantilní. Bergmana k životu tolik nepotřebuji, i když o jeho tvorbě ahnung mám. Ještě tak Fanny a Alexander, Mlčení, Šepoty a výkřiky... ano, to jsou mistrovské opusy, hlavně brilantní Mlčení. Svého času jsem hltal horrory japonské, především sérii Čakušin ari/One missed call/Zmeškaný hovor, což je těžký brutáč. Zvláště díl odehrávající se zčásti na Tchajvanu. Nesnáším americké remaky těchto filmů! Potom musím naprosto nezbytně jmenovat hypnoticky depresivní, ale méně známý horror režiséra Kurosawy. Není to ovšem slavnější Akira, nýbrž jeho mladší jmenovec Kurosawa Kijoši (黒沢 清) narozený v roce 1955 v jednom ze tří mých nejoblíbenějších japonských měst, totiž v Kóbe. (další dvě jsou Tokio a Takamacu). Ten horror pana Kijošiho se jmenuje Kairo. Ale to není o Káhiře. V japonštině to znamená něco jako cirkulaci. Něco, co obíhá. Elektrický obvod. (回路) Je to masivně depresivní záležitost o tom, jak mrtví-duchové pohlcují populaci živých. Ovšem se stupidními zombie-movies US provenience to nemá co dělat, zato s počítači a internetem ano! Mistrovská věc. Též mám rád – odskok do USA – Wagnovu kreaci Insidious/Chapter Two. Ze starých US horror movies vyzdvihují např Zcela ojedinelá a skvělá je Sauna (2008), černobíle natočený finský film, režisér se jmenuje Antti-Jussi-Annala, lahůdka! Ale pryč od horrorů, ať nevypadám jako totálně negramotný barbar. TV miniserie Fargo, ty minisérie všechny až dosud v počtu tří (USA), nádhera, lahůdečka, dále film A field in England (Ben Wheatley, 2013), z takových těch akčnějších filmů US provenience mám velmi rád Road to Perdition (režie Sam Mendes, starring Newman, Hanks, Law... skvělé, podle mne nejlepší herecký výkon Paula Newmana) a Lawless (2102, režie John Hillcoat, hudba Nick Cave, starring Tom Hardy, Shia LaBeauf, Guy Pearce) z Ruska třeba znepokojivě temperovaný Návrat (A. Zvjagincev, 2003), „za Italy“ snad stokrát mnou konzumovaná Deserto dei Tartari (Valerio Zurlini), „za Němce“ Rána z milosti (Volker Schlöndorff, 1976), dále možná poněkud propagandistická, ale dle mne působivá TV miniserie Naše matky, naši otcové (3 díly, Unsere Mütter, unsere Väter, 2013, 3 x 90

min, režie Philipp Kadelbach), americko-německá miniserie z roku 2013 Zlodějka knih (režie Brian Percival, božské dítě Nico Liersch! Seru na hlavní babu-) a ještě třeba můj oblíbenec, rodák z Portorika, herec Benicio Del Toro, já ho žeru ... no, má za sebou ve filmografii leccos (Vlkodlaka, Guevaru, „nájemného vraha“ ve filmu Sicario...), ale já mám na mysli magický film A perfect day (Fernando León de Aranoa, 2013) scénář z poválečné bývalé Jugoslávie (rozuměj devadesátá léta 20. století!).

No a posléze též film, který mne všelikými oklikami a nárazy dostal taky ke studiu japonštiny, tentokrát tedy Kurosawa slavnější, Akira (1910–1998). Byl to v zásadě propadák, ten film, byl jsem na tom (tehdy prvé z x-shlédnutí) ve filmovém klubu v Semilech, někdy v roce 1986, jmenuje se to Kagemuša (realisováno v roce 1980, produkce, tuším Francis F. Coppola), exceluje v tom druhý (samozřejmě, po Mifunem Tóširovi) nejslavnější filmový herec japonský všech dob Tatsuya Nakadai (仲代 達矢, nar. 1932) v dvojroli daimjóa Šingena Takedy a jeho dvojníka prostého původu, zloděje, sám Šingen nedokáže zabránit v nástupu k moci úžasnému a krutému (a geniálnímu) vojevůdci a mému miláčkovi (co se týče japonské historie), vévodovi jménem Oda Nobunaga (織田 信長, 1534–1582, jeho cínovou sošku mám na vrcholu jedné z mých knihovniček). Oda je chápán jako jeden ze tří sjednotitelů Japonska, spolu s jeho podřízeným Hidejošim Tojotomim a aristokratem vysokého ranku Ieyasuem Tokugawou, který si vždycky dokázal (či mohl) počkat. Jistě, filmy české. Tedy Slavnosti sněženek, Skřivánci na niti, Stříbrná jedle. Jakže můžu více Vláčila než Menzela. Howgh.

Zabýváš se teď nějakou tvůrčí činností?

Hrozně rád fotím kytky a jiné stromy. Vrazil jsem do náčiní peníze úměrné platu státního zaměstnance nižšího ranku, tak se to musí využívat, jsem nikonista (nekuřák, jde fotoaparát značky Nikon). Rád improvizuji na své syntezátory, hlavně na Korg Kross. Civím a bučím a mručím. Přemýšlím, kde mám bibli. Nejsem sice křesťan, ale rád bych si připomněl některé historické podstatnosti. Kdysi jsem si koupil knihu Civilizace starověkého Středomoří, tak vzpomínám: Ramesse II., Thutmose III., Nabú – kuduru – usur, Sardana-pal ... a podobní výtečníci. Kdysi jsem měl i podrobné výpisky z životaběhu nejslavnějšího Lucemburka, který v jakési obskurní anketě dosáhl titulu „největší Čech“. Rád si napíši nějaké verše a potrhlu povídku, neboť sám jsem potrhlý, viz výše. Zajímám se o politiku a budoucnost nás všech. Což zde ventilovat ovšem nehodlám a nebudu. Tedy finis coronat opus.

E
isleb
en

Petr Šabach

23. 8. 1951 – 16. 9. 2017

L.E.S
BOWERY
NEW YORK

Foto Michal Šanda

F

is
E

Znáte českého Cashy?

1. Český Johnny Cash se říkalo

- a) Láďovi Štaidlovi
- b) Janu Vodňanskému
- c) Ladislavu Vodičkovi

2. Jací řidiči míjeli pěšího Vodičku?

- a) Nadutí
- b) Vycmrndlí
- c) Samí tenoři

3. Jak starý byl dispečer „starej Voda“?

- a) Jako Metuzalém
- b) Starší než sám čas
- c) Šlo mu právě na šestnáct

4. Který Vodičkův hit paroduje Jan Vyčítal?

- a) Já tu zemi znám
- b) Hastrmane, tatrmane, MELOUN!
- c) Řidič má tvrdý chléb

5. V Já tu zemi znám (1973) „Voda“ poctivě vyjmenovává

- a) Toky
- b) Toky, města...
- c) Toky, města, hrady

6. „Vodička z Libně“ chtěl být v písni

- a) Donald Jackson, bruslí král
- b) Jackson, jehož nikdo neměl rád
- c) Casey Jones, statečný strojuvůdce a mašinířů král

7. Skupina Lokálka má parodii o statečném zedníkovi:

- a) Byl to Shane
- b) Byl to sulc
- c) Byl to Šulc

8. Kýčem je Vodova píseň o psu

- a) Dlouhý černý závoj
- b) Chattanooga Choo Choo
- c) Starý Mák

9. Ing. Ladislav Vodička ve volnu rád

- a) vodohospodařil v Libni
- b) nacvičoval divoce taneční choreografii svých songů
- c) opravoval rádia

10. Bukovič jednu Cashovu písničku Vodičkovi otextoval jako:

- a) Vodňany jsou Vodňany
- b) Příroda je příroda
- c) Vajgar je Vajgar

Správné odpovědi:

(101, 106, 108, 102, 109, 105, 104, 103, 107, 101)

Jeden až tři body: Ladislav Vodička se s vaší generací minul, ale oceňujeme, že víte aspoň tohle.

Čtyři až sedm bodů: „Starej Voda“ se s vaší generací neminul a některé jeho písničky ve vás utkvěly.

Osm až deset bodů: Jste znalci Vodičkových písní a jistě dobří lidé.

E
rfurt

At' si každyj

Vyšlo:

Nejhorší je, když čtenář neví. Když čtec, který má nedostatek času, čas je proti němu, není schopen sám v sobě odpovědi, zda to čtené stojí za to, nebo je to pitomina. Teoreticky pitomina není nic, stačí aspoň jeden člověk, kterého čtený soubor písmen a pomlk zaujme, a pak je nutné tolerovat i existenci blábolu. A protože těch, kteří píšou navzdory tomu, že to, co píšou, se jim přičítá – ještě pořád to stíháte –, je minimum, pak vlastně na světě existuje moc málo zbytečných knih. Je-li jeden čtenář, palec by měl jít nahoru...

Jak jsem byl v mládí nedočtený, jak mě scházelo klisé (jako tmel zobrazované reality), jak býval den dutý, nandával jsem si porce z dětského oddělení knihovny a pečlivě jsem vše přelouskal, včetně poznámek pod čarou i na konci. Doslovy a předmluvy jsem nečetl (ale to jen proto, abych se nedozvěděl dopředu, co mě čeká). Teprve později jsem pochopil, že o tom předmluvy a doslovy nejsou. Že je to jen takové poplkávání

ni, obal, pytlík na bonbony. Těmito plytkými mi žvásty chci jen dokázat, že nic napsaného mi není cizí. Nicméně málokdy se mi stane, abych se tolikrát zadrhl ve čtení, abych knihu odložil, a zase se k ní vrátil, co kdyby náhodou přece jen (a pár stran mi dalo za pravdu, že opravdu přece jen). A pak zase pomalé rozhodování, že nic se nedá dělat, ale tohle prostě nedám, jak se teď nesmyslně říká.

Buď se mění autoři, nebo se mění čtenář, tedy já. Možná, kdybych tu knihu nechal někdy na čerstvém pařezu vrby, protože schopnost její kůry obrůst předměty i po smrti stromu, je neskutečná, stala by se součástí přírody a já bych to měl vyřízeno. Nemuset rozhodovat o osudech knih a nechat to na organické hmotě...

Buď se mění autoři, nebo se mění čtenář, tedy já. Možná, kdybych tu knihu nechal někdy na čerstvém pařezu vrby, protože schopnost její kůry obrůst předměty i po smrti stromu, je neskutečná, stala by se součástí přírody a já bych to měl vyřízeno.

vydává co chce...

Vyjde:

Možná nechápete, co tu píšu. Proč tak složitě hledám konsenzus. Líbí - nelíbí. Co je na tom. Jenže, to rozhodování o knihách, je jedno z posledních svobodných rozhodnutí tvora na této planetě, aspoň v mém případě. Už nám toho moc nezbyvá, i když si myslíme, že ano. Možná jsem chudák, že to nemám pevně v rukou. Ale, obecně řečeno, my všichni máme v rukou prd.

Tereza Semotamová - Jakub Vítok: *Počong. O pinoživosti lidské existence*. Brno: Větrné mlýny, 2015.

Nechat u postele, nebo do plamenů, jak psával nebožtík Florian.

Nechat u postele, nebo do plamenů?

Nechat u postele, nebo do plamenů!

Nechat u postele, nebo do plamenů...

Do připravované *České čítanky* budou zařazovány texty, které empaticky předešly dobu, což je důkaz, že místní literáctvo má čuch, někdy též čmouch. Například v kapitole *Kauza mariánský sloup* bude třeba báseň *Náčelník Lapeš a mariánský kult* (nl opus no. 72) od dvojice Norbert Holub-Luděk Navara:

S pohledem nehnutě upřeným na mariánský sloup
jí Lapeš řekl: „Když z tebe oblečení sloupu
postupně jak vrstvy významů, spatřím tě závislou
pořád jen na tom k nebesům ztopořeném sloupu.“
(Norbert Holub & Luděk Navara. Ostrava: Sfinga, 1995)

Z kolika otázek dám ANO dohromady,
z kolika příchodů už jednou budu doma...

Ze starých letopisů

Mívali jsme ve čtenářských denících motto od Emersona (ale ne toho ze skupiny Nice): *Spálené knihy ozářily svět*.

Teď bychom raději měli u svého rodného čísla připsaný odkaz na citát od Lichtenberga:

Spálení knihy, nu budiž, ale spálená pečene!!!

**Nemuset rozhodovat
o osudech knih
a nechat to na
organické hmotě...**

Pedro Rodriguez

Vzpomínky na jazyk

Vyšehradští jezdcí či takzvaní Vyšehradští jezdcí, též zvaní Královští Vyšehradští jezdcí (KVJ), to byl v Praze od půle padesátých let pojem, který obrůstal legendami pomalu jako fiktivní protektorátní Pérák. O co přesně šlo, věděl málokdo (oficiální rudoprávní propagandě se sice věřit nedalo, jiné informace však nebyly o nic věrohodnější), až se z fenoménu „Jezdců“ stal cosi jako symbol svobodomyslnější existence a vzdoruplného životního postoje. Více symbol než realita. Zůstaňme však raději v literárním světě! Pokud tudíž nyní jindřichohradecký rodák, prozaik Stanislav Beran (nar. 1977) v předvečer své čtyřicítky vydal knihu nazvanou Vyšehradští jezdcí, zdánlivě jde o náramně opožděnou splátku neboli o vymazávání jednoho z mnoha tematických dluhů, vztahujících se k bílým místům v historii poválečné české společnosti. Jeho tvůrčí záměr i konečná realizace však (ne)skrývá nejenom jeden ošemetný zádrhel.

V nedávném rozhovoru ostatně sám Beran odkazuje na prvo počáteční inspiraci: totiž na povídku dlouholetého politického vězně Jiřího Stránského; tohoto tvůrce pak vyhledal a poté se pokoušel zjistit o zčásti kultovních, zčásti zapomínaných „Jezdcích“ co nejvíce. Ve faktografické rovině dospěl k logicky podloženému závěru, že se takzvaní Vyšehradští jezdcí nestali obětí politické perzekuce kvůli svým protirežimním postojům, perzekuce tolik příznačné pro období českého stalinismu a post-stalinismu, nýbrž coby prachobyčejní pouliční výtržníci, občas i kriminálníci, především však horliví přívrženci tzv. pubertáckého odboje. Poúnorový režim je poslal do uranového koncentráku a víceméně z vlastního přičinění vytvořil kult mučedníků prostřednictvím nesmyslného humbuku, který během výstražného procesu spustil naplno a nejrůznější kriminální delikty proměnil v politické „zločiny“. Věru to tenkrát nebyla žádná muzikálová „šakalí léta“!

Přesto se nelze spokojit pouze s autorovým odkazem na mnohem později uveřejněnou prózu Jiřího Stránského, i když ta zdů-

razňuje především legendu spatou s KVJ, jakož i nehumánní akt jejich soudního odsouzení. Což postihlo zejména jádro zmíněných „Jezdců“, zformované ze studentů jedné třídy pražského gymnázia, vyznávajících, ne-li zbožňujících všecičko americké. Je tu ovšem i jiná kniha totožného názvu: Vyšehradské jezdce dávno před Beranem napsal a v pochmurně neoduševnělém roce 1974 vydal dnes již zcela neznámý, umělecky nevýrazný prozaik a druhořadý filmový dramaturg Rudolf Černý. Připomeňme si, že jméno tohoto literáta může být dáváno do spojitosti zvláště s jeho polistopadovou knihou o Antonínu Novotném, knížkou vesměs tohoto prezidenta adorující a líčící ho div že ne jako hlavního odpůrce srpnové okupace 1968. A prý vůbec bodrého chlapa, mariášníka, koncentračníka...

Z dnešního odstupu je zjevné, že v případě Rudolfa Černého šlo o spisovatele velice průměrného, ne-li zcela podprůměrného, zároveň se ale těšil velké erární protekci jako „ideologicky angažovaný“ tvůrce. Jeho Vyšehradští jezdci stoprocentně odrážejí režimní požadavek prorežimní literatury: vrací se do druhé poloviny padesátých let a propagandisticky vykreslují tzv. kontrarevoluci v Maďarsku 1956, která by mohla mít neblahý vliv i na českou mládež, zvláště tu pražskou. Hrozilo podle Černého, že se kvůli tzv. maďarským událostem v Praze znovu vyrojí nějací obávaní, poněkud legendami opředení Vyšehradští jezdci, nikoli již ale jako pouliční gang či vzpurní gymnazisté, leč dokonce i coby bojovníci na barikádách. Jako kdyby měli na Pražském hradě z egregoru Vyšehradu neskutečný strach dokonce i po několika staletích!

Jenže Vyšehradští jezdci z pera Stanislava Berana, to není kniha o vzniku, činnosti a neblahém rozehnutí a věžeňském postihu této party středoškoláků, do níž se pochoptitelně čím dál víc postupně infiltrovali i četní agenti StB. Zrovna tak můžeme mít velké pochybnosti, zda autorovu beletristickou publikaci lze vskutku považovat za ro-

mán: spíše nikoli nebo dokonce ani náhodou. Jednotlivé části sice mají větší či menší společné uzlové body, leč tematicke někdejších KVJ je věnována pouze zhruba polovina knížky, totiž její závěrečná část s názvem Jezdci. Že má titul tři zřetelně samostatné části, odehrávající se v různých časových údobích, to zjišťujeme až během četby, poněvadž připojit k textu obsah, na to redakce neráčila pomyslet. Prozaik sice nabízí svého druhu až pavučinové filiace, které mohou tak či onak spojovat jednotlivé oddíly, leč vpravdě kráčí toliko o příslovcené pavučinky a jejich vzájemné propojení se může jevit velice diskutabilní.

Koneckonců posuďme sami: již vstupní část se sice odehrává v ulicích pražského Vyšehradu, jenže před heydrichiádou 1942 a jako zčásti epizodické, zčásti klíčové postavy tu figurují i hrdinští, tzv. Tři králové, zejména statečný vlastenec, kapitán Morávek, leč i další odbojářští spolubojovníci. Ostatně: čest jeho památce! Co se týče části druhé nazvané Předčítač (kdo by si okamžitě nevzpomněl na stejnojmenný román Bernharda Schlinka!), ta nás velkým časovým obloukem zanáší nebo zavádí až do polistopadových časů a jejím dějištěm je především literární kavárna. Úlohu hlavního hrdiny sehrává mladý básník, leč na tuto historii už stín Vyšehradských jezdců dopadá z velmi vzdálené časové vzdálenosti. Teprve třetí, nejrozsáhlejší oddíl Beranovy knížky (s několika epilogickými pasážemi) s názvem Jezdci rozvíjí ústřední linii knihy. Jenže autor tak činí ve zcela odlišné rovině, než jakou bychom předpokládali.

Za nejpodstatnější atribut zvoleného způsobu vyprávění pokládáme skutečnost, že se Stanislav Beran nezaměřil na „děj“ ani na drobnokresbu jednotlivých postav a postaviček, nýbrž ve všech třech částech se pokouší charakterizovat vybranou „dobu“ zejména prostřednictvím jazyka, jež užívají jeho protagonisté. Zatímco protektorátní mluva vyznívá v autorově podání mnohem víc konvenčně než jakkoli ozvláštňeně, a to

zejména z pohledu nynějšího třetího tisíciletí, byť je dozajista náležitě stylizovaná, současné hovory a dialogy působí nemálo živě a přirozeně, nicméně jsou z hlediska stylu možná až přespříliš neutrální. Neosobitě, nic takového jako nezaměnitelnou beranovskou dikci v nich nenacházíme a nenalzáme. Nabízí se dokonce otázka, zda takto temperované vyprávění o „po slávě toužícím básníkovi“ není natolik zbytné, až by se mohlo z knihy vynechat takřikajíc bez náhrady. Z prozaického triptychu by bez větší estetické úhony vznikl prozaický diptych a nakladatelství Host by o nic nepřišlo. Leda o výčitky svědomí, proč k podobné redukci prozaika nepřesvědčilo.

A co centrální „příběh“ neboli několik scén a výjevů, jejichž prostřednictvím vstupujeme do stále ještě teen-agerského světa a věku Královských Vyšehradských jezdců? Můžeme Beranův jazyk a vůbec jeho metodu srovnávat s nějakou prózou tuzemské provenience, aby po srovnání vynikly neduhy i ctnosti jeho jazykové, zejména dialogické prezentace, v níž se zrcadlí tolik břeškná a zároveň tolik dutá doba? Někomu se záhy vybaví ineditní prozaické práce Egona Bondyho, uveřejněné buď v posrpnovém samizdatu, anebo až po listopadu 1989. Je tu však ještě jedno možné srovnání: proč Vyšehradské jezdce č. 2, jak si je můžeme přejmenovat, neporovnat s nemálo klasickou prózou s touto tematikou, totiž s Nylonovým věkem z pera Josefa Škvoreckého? Komparace jazyka obou próz nevyzní pro Stanislava Berana nikterak příznivě: jeho jazyk je o poznání chudší, jeho postavy právě z této příčiny mnohem bledulovitější. Proto lze parafrázovat jednu spisovatelovu sentenci a konstatovat po přečtení jeho knihy, že minulost „prostě jen byla, nic víc neví, stejně nejasná jako před hodinou“.

Vladimír Novotný

Stanislav Beran: Vyšehradští jezdci. Host, Brno 2016

Knihá o českém PEN klubu

Obsáhlou publikaci známého básníka a spisovatele Vladimíra Křivánka *Svědómí slova* s podtitulem *Český PEN klub v proměnách doby* vydalo České centrum Mezinárodního PEN klubu.

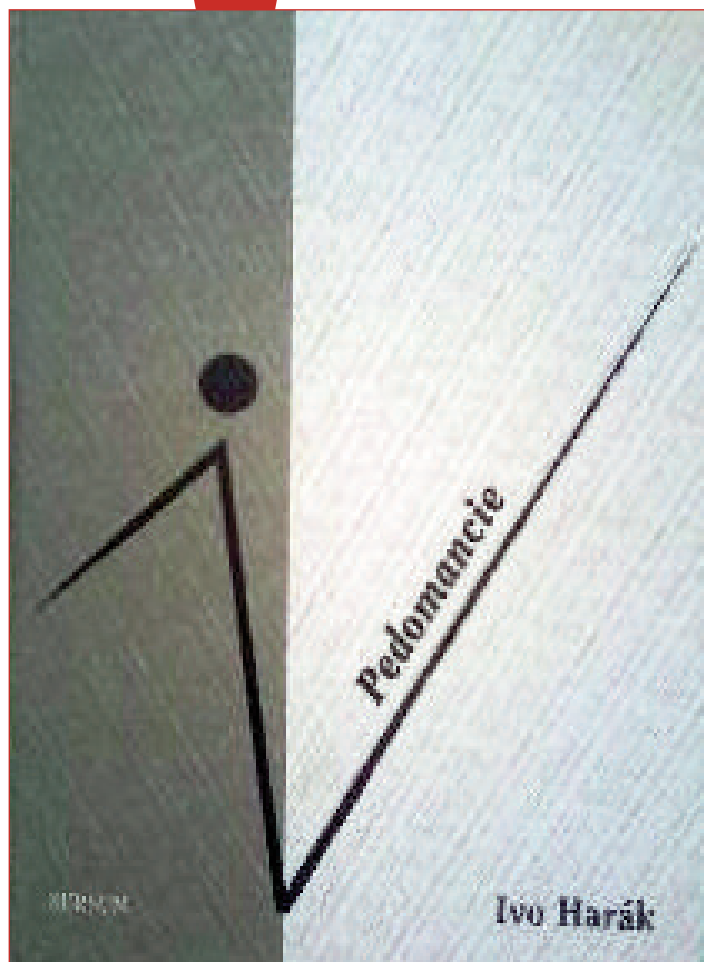
Publikace mapuje bohatou historii i současnost Českého PEN klubu, který v roce 1925 založil Karel Čapek. Pro pochopení souvislostí a možnost srovnání se autor knihy vrací hluboko do minulosti a shrnuje skutečnosti, které vedly k založení mezinárodní organizace P.E.N. a její československé pobočky ve 20. letech minulého století. Podrobně popisuje první období svobodné činnosti, jehož vyvrcholením byl 16. mezinárodní kongres PEN klubů v Praze v roce 1938. Zjišťuje, jak se vedení a členové PEN klubu vyrovnávali s vnějšími okolnostmi, tj. dvěma okupacemi a dvěma politickými převraty, kterými naše republika od roku 1938 prošla, z jakého popudu došlo k obnovení činnosti „spícího centra“ v roce 1989 a které osobnosti české kultury se v této věci angažovaly. Kniha obsahuje stovky fotografií, kresby od Adolfa Hoffmeistera nebo faksimile vzácných dokumentů, které jsou uloženy v Památníku národního písemnictví. Na knize se podílela rovněž Dana Mojžíšová, která je autorkou řady fotografií a také čtyř závěrečných kapitol, mj. o obnově domu bratří Čapků v Budišlavi.

E
rfurt

Poslední trubadúr

z 1. oddílu sbírky
Pedomancie
Ivo Harák

Rodokmen posledního trubadúra

nevěstka uvolnila svá ňadra
fík vypučel a rozkvetlé révoví
vydalo vůni u břehů Sarajů

lampu jsem naplnil olejem
a sestoupil do své hrobky
na pravém břehu je Scylla
na levém Charybdis

hubu i vzpurný kůň
si poraní o tvrdou uzdu
labuť divný pták zpívá
umíraje kapoun v cudnosti chodí

třebaže mizí má rozvaha
utichl hlas -
jen jedenkrát
a napořád být ztracen

polibky těch
co už se nevrátily

Poslední trubadúr (rozestavěl své kulisy)

...že stačí krabicové?
radost i bolest
si žádá dobré víno:
jestliže se ženou...
jedině s pětkou z počtů
jestliže se ženou...
pak jenom s tou
se kterou bych chtěl děti

ke svému sokovi
jít s otevřeným hledím

podat mu pravici
pokud spadne s koně

a když on vyhraje
a nejen ruku dámy

hlubokou úklonou
oběma popřát štěstí

(to aby - krucinál -
nebyly vidět slzy)

jsem přece trubadúr
jsem rytíř s rolničkami

radost i bolest
si žádá dobré víno.

Poslední trubadúr (potkává dámu)

sypače sypou sůl do popraskané kůže
na rubu sešité pavími šlépějemi
sypače sypou sůl slyšíš jak syčí? němí
ty v sypkých slovech ženy já v mlčení muže

jenž dal by i svůj dech stárnoucí leporelo
pozřené roztápí v blednoucích obrazech
toho co nebude špendlíků v blindrámech
jenž dal by i svůj dech když požádala tělo

jak svojí krustou krab jsme obaleni v soli
navzájem třeme se zdalipak popraská
zadržena pod kůží - pak každý sebe bolí:

dva kteří zbyli si vermut a maraska?
a přece něco- snad- když v postním plátnu polí
prst vlasů tvých jak kost v mých prstech zapraská

Poslední trubadúr (nastupuje službu)

láska jako úkol
dvě hloupá slova. myslím si
možná ji bolí záda

celý den sedí, občas
narovná šíji, uvidí
dvě slepé oči
protějšího domu
(kolik odstínů má šedá)

těší se na večer?
uvaříš čaj
přidáš i metafory
med, citron, rum

a potom: po málu,
pomaličku
(o tom se však už nemluví)

Poslední trubadúr (poznává podstatné věci)

říkáš si: vlásenka
v níž jeden z vlasů
není její

takové malé
dějiny? a přece
téměř celé

a pod ní nevíš
čím tě dojíká
fotka jejího
zvířátka

a přece víš krunýř
který zbyl
ze špatného zazimování

(bohužel zase přeplněný)
tvůj dnešní popelník

Trubadúrovo poslední setkání s dámou

A tehdy se mi nejmíc otevřela, v té dávné dlouhé chvíli. (Zmačkejte úsměvy, zahodte pobavení: toto je o jiném, my byli oblečení.) Jako by odcházela a přece ještě tady. Olovem zaliti v pátečním odpolední. Protože veliké věci se dějí v pátek, i když je útlý a podzimní. A ona vyprávěla a ona vzpomínala na malé dějiny švestkové aleje, která se příliš brzo proměnila v trnkové křoví. Jiný by obrostl plesnivinou a trny. Kdyby nebyla ženou. Zkusil jsem vystoupat proti pohybu těla, k onomu objetí, jímž muži v časech, které pamatují, skrývali manželky a děti. V objetí naposled, v dobytém městě, nežli jim míchu přetne meč. Nebyl jsem hoden této zkoušky. Mé chyby zůstaly: nudné a upocené. I tohle bylo naposled, za jenom letmých polibků (znáš je, jsou napůl úst) nejlevnějšího vína. Z košile dávno vypraná stopa hlasu. A přece: když je zas pátek a venku padá sníh do měknuocí hlíny - z té břechky zavoní ozvěna jejích vlasů. (Ozvěna zvěno paměti: stárnoucí do cynismu.) V podpaží zabolí jemné škrábnutí trnu...

Poslední trubadúr (zproštěn služby)

dech pečeť tvého snu teď jiný mlčky hlídá
nad městem pŕlnočním zas střídají se stráže
když jako orant Kain jsem natáh prázdné paže
k plamenům cest a střech z nichž ostře pálí slída

tak jenom pozor dej ať nevykřikneš jméno
je Měsíc bratrem mým jenž došel vyslyšení?
až k mojí oběti se jednou skloní tlení:
a přece Marie! kde řeknou Magdaléno

zeď je mým nástrojem jak chladí žhoucí čelo
kdepak já na loutnu má píseň nehty škrábe
strašlivě nejsoucí napořád krásné tělo

které tu se sněhem do cizích peřin padá
(u soudu... poslední... byl básníkem, i rabem:
přiďeš mi naproti? namasíruješ záda...)

Poslední trubadúr (se marně snaží hrát klevetníčka)

nikdy jsem ji nedržel za ruku
zatímco usínala

taková banalita
mi zkazí báseň

jak pravil nakladatel:
nasol tam erotiku
opeři ironií

pro něj a pro pořádek:
ano dotknul jsem se
leckteré části těla
a nejen dlaní

ne že bych litoval
minulého času, ale

nikdy jsem ji nedržel za ruku
zatímco usínala

a to bolí

Poslední trubadúr (a rozsypané fráze)

někde na okraji světa a noci
a papíru:

dvě zbloudilé planetky
kdyby se setkaly
budou z nich meteory
dvě zcela zbytečné

vložky sněhu?
nikdy jsem nemiloval fráze
a paravány
předchází slovo myšlenku?

píšem si veršem příští příběhy?
někde na malém městě
o půl osmé ráno
a studené kávě

někde: na prudce vyrvaný list
ze sešitu polí šifrují koňská kopyta
už cizí hrdiny

jakým právem sem ještě vstupuji?
nespolehlivý vypravěč a přece:
pozor ať neuklouzneš
dneska to fouká

je tedy ráno zas další den
a nevím kolik mi jich ještě zbývá

je tedy ráno zas další den
a nevím kolik ti jich ještě zbývá

další den: další z úkolů
obzoru hoří hřiva

Poslední trubadúr (zkoumá sebelítost jako estetickou kategorii)

„All Tomorrow Parties“

marný jak celofán jímž obalují jídla
ten na němž leda šlem svoji tvář zůstává
marný jak celofán když vítr dává křídla
motýlkům z popelnic ohníčkům pohlaví

marný čas minulý z mar jde a půjde mrazem
ohníčky vyhasnou čmoud leze do hlavy
byl bylo byla jsi a bílo bilo na zem
motýlci zapadli... včerejší oslavy...

a přece v průlinách slov v mezidobí dechu
-spíše stín obvazu než otisk tvůj tváře -
mrazem tak dozrálý že podoben je plechu

z nějž mincíř vytepal vězení samotáře
celík či celofán? smráká se sytě v mechu
z bezesna přichází bledá konopná záře

Poslední trubadúr (se vydává na pouť)

až bude léto
v pahýlech totenů

čím potrvá
stopa? snad

celíky zrajícími
do suchých vazeb

zimy: my - meze
mezi nimi

Poslední báseň (posledního trubadúra)

jednou až po letech
příliš hlasitě cinkne lžička
do příliš horké kávy
okenní škvírou zavoní
ano je to trával?
vezmeš si do ruky
tuto moji knížku?

alespoň trochu
usměješ se?

a nebo začneš
trhat stránky:

takhle to nebylo
tohle si vymyslel
kdo si má pamatovat
tomuhle nerozumím
a tohle - sakra! - tohle!?

a pak je vrátíš zpátky
a pak ji vrátíš zpátky

ukážeš manželovi?
a schováš před dětmi

Z doslovu Jiřího Kotena

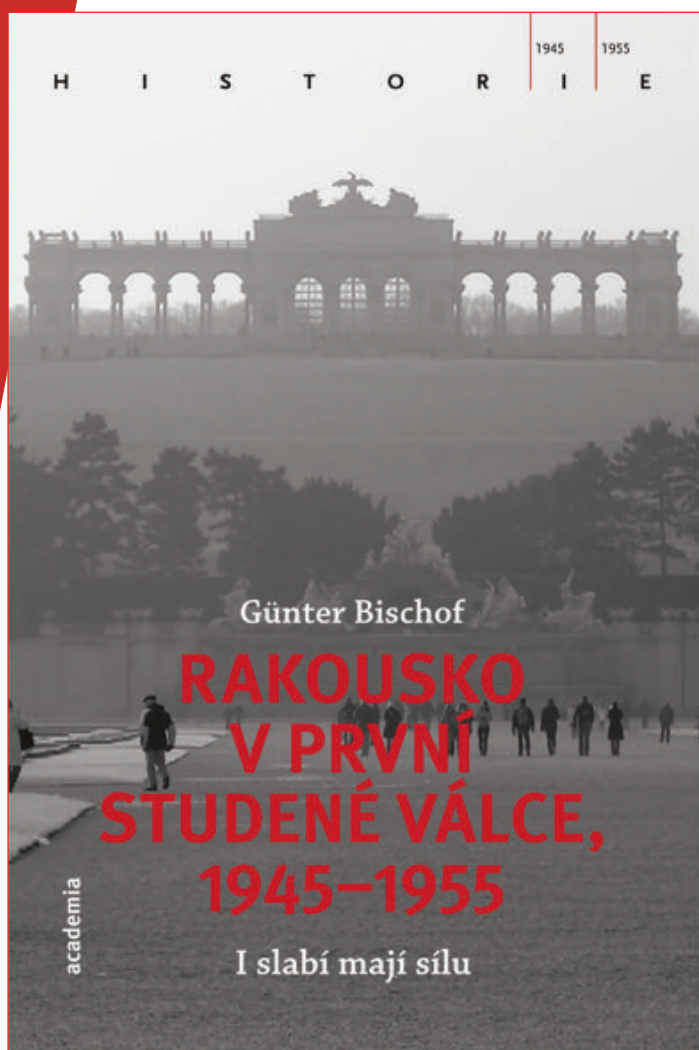
Harák je autorem, který bez přestání hledá. Potvrdil to jednak pokusem o epiku, prózou *Meziřečí* (2009), v níž vypravěč účtuje s „velkým“ stoletím, jednak přítomnou *Pedomancii*. Co to je? Věštění z dětenského věku? Účtování s minulostí, nebo hádání budoucnosti? Nejvíce, zdá se mi, středněvěký básník zápasí s přítomným životem. Jako by se na scénu vracel subjekt *Měkkých gum*, jenž tentokrát si k „tajné žalosti“ přibalil pořádnou dávku šlehavé sebeironie. Vystupuje jako poslední trubadúr a na loutnu umí kdeco: mistrné znělky, precizní jamby, nápadité ponty. Do básní místem přimísí verš citující velikány minulosti, místem hlubokost rozmaže groteskností, jindy do výjevu jako ze středověkého karnevalu přimísí skorem posvátné. *Pedomancie* působí jako sbírka, v níž se Harák představuje ve všech dosavadních polohách: chybět nemůže ani tematizace plynoucího času a směřování k věčnosti, byť někdy pečlivě ukryté v metaforách („...plamen / hoří tvůj kouř a slina / pomalu pluje k moři“), ani realie známé z předchozích sbírek a cyklů: putování krajinou domova, Tišnov, Brno, Ústí, Benátky, Pardubice (kde je vlastně je Harák doma?). Dostane se i na obvyklou polohu zpovědní, v *Pedomancii* (zvl. v posledním oddíle) se dokonce projevuje v podobě rodinné anamnézy, v poloze zápolení s tím, co nešlo vystrnadit z paměti, ba snad dokonce i v podobě sebediagnózy, byť nevěrohodné a nevážené. Ale to je přeci pro Haráka typické: umí být básníkem vyostřených protikladů – básníkem banality i hloubky, básníkem pokory i provokatérem, básníkem, jenž svede sám sebe bičovat i konejšit. Co k tomu dodat? Snad následující: čtení literárních textů, které dokáží zobrazit žití v tolika odstínech, nemůže být ztrátou času.

Sbírku Ivo Haráka Pedomancie vydalo v srpnu 2017 tišnovské nakladatelství SURSUM. K doptání a dostání je na: <http://www.sursum.cz/>

E
rfurt

Nakladatelství **Academia** doporučuje

Günter Bischof: Rakousko v první studené válce, 1945–1955

Historik Günter Bischof nechává čtenáře nahlédnout do pozoruhodného procesu, v němž poválečné vedení Rakouska dokázalo udržet jednotu a nezávislost země a zároveň odolat tlakům čtyř okupačních mocností i soupeřících domácích sil. S pomocí nově zveřejněných archivních materiálů ze všech zúčastněných zemí přesvědčivě analyzuje politické dopady sovětského ekonomického drancování a vznik nového národního mýtu, díky němuž se Rakousku podařilo (dočasně) utéct před svou nacistickou minulostí: rakouská diplomacie přesvědčila svět i své vlastní obyvatelstvo, že Rakousko bylo Hitlerovou obětí.

KAPITOLA PRVNÍ

ROLE RAKOUSKA A SPOJENECKÉ PLÁNY ZA DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

*Wir waren mutterseelenallein!*¹

Anexe Rakouska nacistickým Německem v roce 1938 byla výsledkem spletnice domácích a mezinárodních faktorů a představovala rozhodující krok na cestě Evropy k válce. Rakousko ve druhé světové válce sehrálo velmi nejednoznačnou roli. Většina Rakušanů německou invazi přivítala a mnozí pachatelé z „Východní marky“ (*Ostmark*) se s nadšením účastnili Hitlerovy vyhlazovací války. Menšinu Rakušanů zánik jejich země šokoval a Hitlerově režimu se vzepřela. Rakouská ekonomika a společnost prošly díky německé přítomnosti za války modernizací a racionalizací. Spojenecký plán, co s Rakouskem po válce, se pomalu začal rýsovat už během války. Plánování vedli Britové, kteří stáli i za vznikem Moskevské deklarace, od níž si slibovali znovuzaložení nezávislého Rakouska. Velmi záhy došli k závěru, že po poválečném Rakousku nebudou požadovat reparace. Sověti byli rozhodnutí nechat Rakousko za účast na Hitlerově kruté válce platit, ale nikdy neměli

36

ROLE RAKOUSKA A SPOJENECKÉ PLÁNY ZA DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

v plánu zahrnout ho do své východoevropské bezpečnostní zóny. Abychom pochopili, jak Sověti Rakousko za studené války ekonomicky drancovali, musíme se nejdříve seznámit s postavením Rakouska za války a s roli, kterou Rakušané sehráli v nacistickém Německu. Většina poválečných velmocenských sporů totiž pramenila z válečného dění.

KYSELÉ JABLKO SE NEKONÁ: ANŠLUS

V březnu 1938 se Rakušané, jako vepří gergezenští, vrhli z útesu vstříc vlastní zkáze. V dějinách lidstva se málokdy stalo, aby nějaká země tak ochotně spolupracovala na svém vlastním zániku. Němečtí Rakušané – ti, kteří byli ponecháni svému osudu poté, co všechny další podrobené národy opustily po kolapsu habsburské monarchie potápějící se loď – si v listopadu 1918 vyhlásili vlastní republiku. Většina nespokojených občanů nové republiky cítila, že není životaschopná. Z ekonomického hlediska nově narýsované hranice střední Evropy fungovaly jako obchodní bariéry, které rozdělily rozsáhlou integrovanou zónu obchodu, v níž se během staletí rozvinula dělba práce. Z hlediska politického se tábory navzájem sledovaly s velkým podezřením a nikdy se nenaucily spolupracovat a dosahovat kompromisů, aby společně mohly začít věřit v demokracii a vybudovat ji. Z psychologického hlediska se většina Rakušanů odmítala vzdát prastaré mentality vláde a honosné budovy impéria; nová chatrč malého státu byla žalostná a málokterí ji dokázali přijmout jako svůj nový domov. Tohle všechno představovalo důvody, proč se chtěli po první světové válce spojit se svými německými bratry

37

RAKOUSKO V PRVNÍ STUDENÉ VÁLCE, 1945–1955

(*Anschluss*) a stát, „který nikdo nechtěl“, sloučit s národem, který si udržel potenciální sílu i po porážce.

Když pokračující ideologické rozdělení a následná přetrvávající občanská válka nebyly překonány ani patnáct let po konfliktu, v roce 1933 se moci chopily „vlastenecké“ konzervativní síly. Vzpurnou socialistickou opozicí rozdrtily vojensky a nastolily autoritářský korporativistický režim. Po porážce socialistů se domácí rakouští národní socialisté velmi rychle stali hlavními vyzyvateli režimu Engelberta Dollfuße, který se italskému fašismu blížil mnohem více než německý národní socialismus. Tehdejší pozorovatelé, například Hamilton Fish Armstrong, konzervativní a uznávaný šéfredaktor časopisu *Foreign Affairs*, měli na věc jiný názor. Poté co byli socialisté v únoru 1934 rozdrceňeni, poznamenal: „Dollfuß, obávám se, Rakousko zabil. ... S (rakouskými) nacisty se názorově nerozcházejí v sociální teorii, ekonomické teorii ani antisemitismu, ale jen a pouze v tom, jestli se připojit, nebo nepřipojit k Německu.“ Když Dollfuß rakouské nacisty zakázal, nacističtí teroristé se pokusili ve Vídni chopit moci silou a kancléře v červenci 1934 zavraždili. Na místo „mučedníka“ Dollfuße nastoupil Kurt Schuschnigg, který se vydal na dlouhou cestu odporu a ústupků Hitlerovi, jež v březnu 1938 skončila připojením Rakouska ke třetí říši.²

Kromě tohoto zhoršení situace na domácí půdě bylo dále oslabováno mezinárodní postavení Rakouska ustupováním Západu Hitlerovi. Poté co se Britům a Francouzům nepodařilo zajistit obranu Rakouska před německou agresí silou, Rakousko zůstalo „viset na větvi, aby si ho ve vhodnou chvíli mohl Hitler utrhnout“, jak z Paříže prezident Franklin D. Roosevelt varoval velvyslanec William C. Bullitt. Prezident na to jako správný vyznavač appeasementu

38

zareagoval ukázkovým zbožným přáním. Doufal, že si tím Hitler zkaží žaludek: „Pokud toto jablko utrhne a sní, kéž by mu po něm bylo špatně jako po jablku kyselém.“³ Zatímco Mussolini se stále více přibližoval Hitlerovi a v roce 1937 podepsal Pakt proti Kominterně, teď už se italský diktátor na ochranu Rakouska spoléhat nemohl. To se skutečně stalo „fotbalovým míčem v zápase Hitlera s Mussolinim“.⁴

Hitlerovy přípravy a obsazení Rakouska se odehrály jako souběžný proces trojice jevů, aniž by to *Führerovým* žaludkem vůbec hnulo.⁵ Tím *prvním* bylo revoluční uchvácení moci rakouskými nacisty, zejména v metropolitních spolkových zemích (anšlus coby čin lidí zdola). Jedenáctého března, kdy Schuschnigg rezignoval a rakouský prezident kancléřem jmenoval Seyß-Inquarta, se domácí národní socialisté chopili moci ve *všech* rakouských zemích. Ještě před invazí německé armády a obsazením země, ke kterým došlo následující den, nacistická chátra ovládla některé úřady centrální vlády v regionech a německé agresory nadšeně vítaly davy lidí v ulicích. Vzhledem k tomuto scénáři lze jen těžko Rakousko posuzovat jako nějakou „oběť“ temných sil přicházejících zvenčí nebo si myslet, že je velmocí ponechaly v těžké chvíli svému osudu. *Za druhé*, a to je dobře známo, se rakouský stát stal obětí imperialistického zásahu třetí říše (anšlus zvenčí). Německý útok byl tak úspěšný i díky izolaci rakouské diplomacie. To byl důsledek toho, že se Dollfuß a Schuschnigg mylně spoléhali na Mussoliniho ochranu. Nejpozději v průběhu roku 1937 mělo Ballhausplatzu dojit, že *Duce* je vlk v rouše beránčím. Když Hitler do Rakouska brzy ráno 12. března vyslal svou 8. armádu, rakouská armáda měla nařizeno neopětovat palbu. Schuschnigg odmítl „prolít německou krev“. Rakouští vůdci z toho, že „zůstali úplně sami“, raději obvinili „Západ a jeho politiku

appeasementu“. A za *třetí* to bylo uchvácení moci rakouskými nacisty v řídicím mocenském centru ve Vídni (anšlus shora). Hitler během slavné schůzky v Berchtesgadenu 12. února Schuschnigga pomocí výhrůzek přinutil, aby do vlády vzal rakouské národní socialisty. Tato pátá kolona, červí, jejichž přičiněním rakouské jablko do roku 1938 uzrálo, Hitlerovi poskytla životně důležité tajné informace o Schuschniggově posledním zoufalém činu – vyhlášení plebiscitu –, který přiměl Hitlera jednat. Americký velvyslanec ve Vídni došel k závěru, že Schuschniggova pozice po Berchtesgadenu je „naprosto beznadějná“, a mazaně dodal: „Šikovně vyvolá *Schlamperei*, ale *Schlamperei* není proti ultimátu žádná zbraň.“⁶ Franz von Papen, velvyslanec Německa ve Vídni, tak svou „osvobodovací misi“ v Rakousku přece jen dotáhl do vítězného konce.⁷

Vůdci rakouských nacistů hráli klíčovou roli v přípravách převzetí moci v rakouském hlavním městě. Jakmile obrovské nadšené davy Rakušanů uvítaly kolony německých tanků květinami a *Führera* výbuchy nadšení, Hitler se rozhodl neprodleně, 13. března, Rakousko připojit k Německé říši. Stejně jako mnozí diktátoři před ním a po něm, i on si akt agrese nechal „zlegalizovat“ referendem v nově ustavené „Východní marce“ za podpory masivního propagandistického útoku.⁸

Jak takové „konsenzuální znásilnění“ vysvětlit? Rakouští národní socialisté byli „rozhodně menšinové hnutí“.¹⁰ Téměř 700 000 Rakušanů (zhruba 10 procent populace) se přidalo k Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP) a lze je pokládat za tvrdé jádro nacistické podpory v Rakousku.¹¹ Americký konzul v jedné své zprávě po anšlusu napsal: „V době anexe Rakouska Německem údajně 25 % obyvatel Rakouska sympatizovalo s národním socialistickým režimem, 25 % bylo proti němu a polovina

obyvatel byl lhostejný.“¹² Zatímco mnohé straníky je možné považovat za přesvědčené nacisty, možná až polovina obyvatel režim v podstatě podporovala, alespoň do té doby, dokud se na Hitlerovy armády nezačala usmívat válečná štěstěna. Rakouští pachatelé nacistických válečných zločinů se rekrutovali nejen z tvrdého jádra zastánců anšlusu, ale i z obyčejných *Mitläufer*, kteří si z mnoha změn režimu v nedávné historii Rakouska nic nedělali. Stejně jako většina lidí i tito typičtí vyznavači rčení „Kam vítr, tam pláše“ se přizpůsobili „znamení doby“ a snažili se dál žít v klidu své vlastní životy. Zvládali to za monarchie, za nestabilní první republiky, za autoritářského Dullfußova i Schuschniggova režimu, teď, pod nadvládou nacistického Německa, a nakonec i po válce, a dokonce i za komunistů.¹³ Většina by podle všeho volila *ve prospěch Rakouska*, kdyby Schuschniggovo referendum proběhlo; po anšlusu tato početná apatická voličská základna hlasovala *ve prospěch* německé říše.

Ať už byla přesná síla rakouských národních socialistů jakákoli, Hitlerovi se podařilo rakouskou „koketu“ svést, nemusel ji znásilňovat, jak za války dobře postřehl jeden britský velvyslanec:

Lidé mluví o znásilněném Rakousku, jako by jeho čest byla bez poskvrny, a Rakušané se rádi pasují do role někoho, kdo se Německu podrobil jen proto, že ho Británie a Francie nechaly na holičkách. To je ale pravda jen napůl. 1938 byl rokem Mnichova a vláda Jeho Veličerstva nebyla v takové pozici, aby mohla rozhodovat o střední Evropě. *Neměli bychom zapomínat na to, že Rakousko podleho s tak malým odporem a později násilníka přijalo s takovým nadšením, že se nabízel otázka, zda slo vůbec o znásilnění, a ne o svedení* [kurzíva vlastní].¹⁴

Měj mě rád/a Markéta Hejkalová

Je pondělí odpoledne, začátek léta, začátek dvacátého století.

Děti si hrají u rybníka a jedno z nich se málem utopí. Holčička Lina se později vdá za Reinharda Heydricha a z malého Karlíčka vyroste obávaný komunistický prokurátor. A na další dvě holčičky, Terezku a Johanku, čeká obyčejný život: lásky, manželství, děti, radosti, zrady... a smrt, po níž vše začíná jakoby znovu. Román plyne řekou času a v jejích dravých vírech se točí osudy lidí, rodů a generací. Odehrává se v několika zemích, vystupují v něm skutečné i fiktivní postavy a jejich životy se nečekaně prolínají.

15. Pátek, 1937

Johanka Piklová si oblékla šaty a prohlédla se v zrcadle. Spokojeně. Přílehavé černé šaty jí sluší, zdůrazňují, jak je pořád štíhlá v pase. Přesto zaváhala, jestli si je má brát. Šaty z Vídně patřily do minulého života. Johance se po něm nestýská, je šťastná v tom současném.

V Jihlavě. V prostorném světlém bytě u náměstí, odkud je vidět do kraje, na lesy a kopečky kousek za městem. Dokud byla s Magdalenkou a Mirečkem doma, brala je za město na dlouhé procházky. Teď, když se vrátila do školy a zase začala učit, už tolik času na procházky nemá. Jen v neděli, ale musí chodit s dětmi sama, protože Václav o nedělích píše. Přes týden nemá čas, učí spolu ve stejné škole.

Tři roky psal román, a teď za něj dostane státní cenu! Pojede si pro ni do Prahy a bude mu ji předávat sám prezident Československé republiky. Velká pocta pro jihlavského spisovatele, vyšel v místních novinách oslavný článek s Václavovou fotografií – ale kdyby jenom v místních novinách! Recenze na nový román vycházely všude. Pochvalné recenze. Jen jedna byla záporná: celý svět se bojí velké války, a Československo dává státní cenu za vesnickou romanci, napsal někdo. Rozzlobilo ji to. Jaká vesnická romance? Zmijí stráž je vážný román o člověku, který bojuje s osudem, ale ještě víc sám se sebou. To je podstatné, ne že přijde o statek!

Otevřela dveře do pokoje. Václav sedí v křesle a čte noviny, Mireček leží v postýlce a Magdalenka si hraje na podlaze.

„Neudělám ti ostudu?“ zapožívala před Václavem jako manekýnky v Pestrém týdnu.

„My někam jdeme?“ zeptal se překvapeně.

„Nejdeme, jedeme. Přece do Prahy pro tvoji cenu,“ vysvětlila jeho nechápavému pohledu.

„Copak ty bys chtěla jet se mnou?“ podívil se Václav, jako by to nebyla samozřejmá věc.

„Já jsem s tím počítala...“ řekla tiše, bezbranná a zaskočená. Vůbec ji nenapadlo, že by s Václavem do Prahy a na Hrad nejela.

„A kdo by pohlídal děti?“ zeptal se pořád tak udiveně.

„Přece chůva,“ odpověděla, ale už se nemusí. „Musím zajít do města,“ vstala. Kdyby s Václavem zůstala ještě chvíli, snad by se zalkla křivdou.

„Pro kávu,“ dodala ještě u dveří, ale nepřemýšlela, jestli ji Václav slyší. Rychle se běhla dolů ze schodů a vyrazila doleva, opačným směrem, než je náměstí. Ať už je co nejdřív za městem, ať ji nikdo nepotká a nevidí, jak jí tečou slzy. Jak je neučesaná a pobíhá po ulicích v nedopnutém kabátě jako nějaká poběhlice.

S hlavou skloněnou k zemi rázuje kupředu, co nejrychleji, ať se křivda unaví, odpadne a dá jí pokoj a ona ať se může vrátit domů. Ale křivda se jí drží jako klíště. Jak jí to Václav mohl udělat! Celý román mu pře-psala na stroji! A pak četla dvoje korektury! Zná román zpaměti, mohla by z něj při ceremoniálu několik stránek odříkat.

Myslela si, jak jsou spolu pevně spojení, a teď ji Václav nechce pustit do svého světa. A ona si ani nevšimla, že má nějaký svět, který je jenom jeho. Až teď. Ztratila se.

A nejenom v přeneseném smyslu. Na jednu nepoznává, kde je. Jde dlouhou ulicí, po obou stranách rodinné vilky, v nichž se tu a tam rozsvěcí okna. Stmívá se. Ještě není tak pozdě, ale říjnový den je šedivý, zatažený.

Křivda trochu uvolnila sevření. Měla by se vrátit. Václav to určitě nemyslí zle. Samozřejmě že je to jeho cena. Prostě ho nenapadlo, že by chtěla jet taky, když nemusí. Někde se pitvořit a tajtrlíkovat. On sám by nejradši seděl za stolem a psal a psal. I ze školy by odešel, kdyby je jeho psaní uživilo. Třeba to teď půjde. Bude slavný. Jeho knihy budou vycházet ve velkých nákladech a třeba se podle některé z nich natočí i film. Zmijí stráž by byla pro film jako stvořená. Už před sebou vidí obrázky v Pestrém týdnu: autor ro-

Dobro a zlo bojují
o duši hrdinů nejen
ve vypjatých
okamžicích vzdoru
proti násilí
a totalitám, ale i ve
všedních dnech.
Týden delší než
století končí, je
neděle odpoledne,
začátek léta
a začátek
jedenadvacátého
století, děti si hrají
u rybníka a jedno
z nich se málem
utopí. Ilustrace na
obálce Alois Mikulka.

mánu s chotí přicházejí na premiéru. Copak by ji Václav vzal s sebou na premiéru?, pomyslela si, ale křivda už sevření nezesílila. Johanka se dokonce usmála. Zmijí straň a Pestrý týden jsou dva úplně neslučitelné světy. Zmijí straň je opravdová. Stejně jako jejich život. Otočila se. Došla už moc daleko. Ještě chvíli a bude v lese.

Otočila se a vtom se za ní ozval zpěv. Řev. Z lesa vychází průvod německých kluků v bílých podkolenkách a se zapálenými loučemi v ruce. Pochodují v trojstupu a k tomu vyřvávají píseň. Bojový pokřik. Německy. Vlajka nás vede na věčnost, vlajka je víc než smrt. Děsivá slova, ale žádnou vlajku nevidí. Někteří z těch kluků mávají do taktu loučemi, jiní tlučou do bubínků. Takové nesmysly. Kluci, a zpívají o smrti.

Rychle se k ní přibližují. Co má udělat? Dát se do běhu, aby jim utekla? Přece se jich doopravdy nebojí! Je v Jihlavě, kousek od domova, a mezi těmi kluky možná jsou její žáci. Hodně lidí se teď přerodilo v Němce.

I kluci ji zpozorovali. Píseň se přetrhla a místo ní se ozval šepot. Nahání jí hrůzu, i když jednotlivá slova nerozeznává. Židovka? Ne! Takových slov se přece v Československu nikdo bát nemusí. Určitě špatně slyšela. Ale pak zaslechla jiné slovo: Učitelka. To je naše učitelka, kamarádi, žádná židovka.

Průvod se uklidnil a dal se zase do pohybu. Mladí, mladí, jsme vojáci budoucnosti, ozval se znovu zpěv a zaduněly bubínky.

„Paní učitelko, co tady děláte?“ zeptal se jí kluk, který pochoduje na kraji poslední řady.

„Toncku,“ vykulila na něj oči. „Antone,“ opravila se pak, protože tenhle žák se na začátku školního roku taky proměnil v Němce. Anton Bukacs. „Kdyby ses radši učil,“ řekla mu přísně a německy, ale průvod je už daleko a Anton ji nejspíš neslyšel.

Chce být co nejdřív zpátky doma. Tiše otevřela dveře a vklouzla do bytu. V kuchyni se svítí. Klesla na židli, pořád ještě rozčuchaná a v nedopnutém kabátě.

„Mám pro tebe novinu,“ řekl jí Václav dřív, než mu stihla vylíčit, co se jí stalo a že mezi kluky s loučemi byl i její žák. Jejich žák. „Přestěhujeme se do Brna. Nabídlí mi tam místo v redakci.“

16. Sobota, 1942

„Dobré ráno,“ pozdravila Anni Swan, ještě napůl rozezpálá. Manžel už sedí u stolu, pije kávovou náhražku a čte noviny.

„Češi zabili Heydricha!“ zvedl k ní hlavu a ukázal na velký článek v novinách. Manžel řekl zabili, ale v titulku článku je jiné slovo: zavraždili. Čeští žoldáci zavraždili říšského protektora Reinharda Heydricha.

„Je to dobrá, nebo špatná zpráva?“ zeptala se. Chtěla přivolat zpátky jejich hru, zvyk z dávných bezstarostných let. U každé světové zprávy se ptala manžela, co si o ní myslí. Jestli je dobrá pro ně a jestli je dobrá pro Finsko.

Podíval se na ni, jako by na jejich starou hru zapomněl. Nebo na šťastný, bezstarostný svět. Na mládí. Už dlouho věděla, že Otto zapomíná čím dál víc a čím dál častěji. A teď si uvědomila, že nejenom zapomíná, ale taky stárne. A schází. Až tady nebude, bude jí scházet.

„Dobrá zpráva?“ zopakoval udiveně její otázku.

Jako by za války existovaly dobré zprávy.

Špatných zpráv se Anni bojí každý den. Mauno na frontu nemusel, přihlásil se jako dobrovolník. „Nemůžu si hovět doma, když je Finsko v nebezpečí,“ odbyl ji, když mu to chtěla vymluvit.

Neuměla si představit, jak to Mauno na frontě zvládne. I druhý syn je na frontě, ale o Mauna se bojí víc. Je tolik... citlivý, i když na většinu lidí tak nepůsobí, je tak jiný. Hrozbu smrti si představit umí, ale všední dny v zákopech ne. Od synů občas přicházejí dopisy, ale z těch se nic nedozví. Mám se dobře, nic mi nechybí, jsem zdravý, počasí nám přeje, posílám pozdravy všem doma, pořád stejné věty. Ví, že nic jiného psát nemůžou. Kdyby se dopisu zmocnil nepřítel, mohl by z něj vyčíst třeba zoufalství a z toho hned usoudit, že Finové jsou na kolenou a brzy se vzdají.

A co když se to doopravdy stane? Teď už není tak jasné jako ze začátku, že Německo válku vyhraje. A Finsko s ním. Vybojuje zpátky Karélii, kterou mu Stalin ukradl, jinak se to říct nedá, a pak se stáhne stranou a velmoci ať si to mezi sebou vyřídí. Co bude z Finska, jestli vyhraje Stalin? Jeden veliký gulag? A co bude s nimi, s ní a s Ottou? Jejich názory na Rusko jsou přece veřejně známé. Pošlou je na Sibiř? A co udělají s vojáky, kteří teď proti Rusku bojují? Rovnou je zastřelí?

Ale z Německa také přicházejí znepokojivé zprávy.

„Je to dobrá, nebo špatná zpráva?“ zeptala se znovu, ale Otto jí ani teď neodpověděl. Na takové otázky teď nemá odpovědi nikdo, ani její manžel ne, i když je profesor a básník. Němci jsou spojenci, a co škodí Němcům, nemůže být logicky dobré ani pro Finsko. Ale logika teď taky přestává mít smysl.

„Musím pracovat,“ dopila kávovou náhražku a zvedla se. Termín odevzdání knihy se rychle blíží. Ani byla zvyklá psát na zakázku. Nakladatelé jí vždycky něco diktovali, nejenom termíny, ale i témata: teď je v módě Laponsko, tam by se měla knížka odehrávat, jindy by zase měla své hrdiny poslat na cesty po Evropě nebo ukázat, že i chudí se o sebe dokážou postarat, když se budou snažit. Ale tohle je státní zakázka: poslat hrdiny na frontu, aby finské děti pochopily, proč s nimi tatínkové nemůžou být doma.

„Musím pracovat, ale vůbec mi to nejde,“ zopakovala, aby oddálila chvíli, kdy si sedne k psacímu stolu a do stroje vsune bílý papír. „Copak já vím, jak to vypadá na frontě?“

„Ty si s tím poradíš, uvidíš,“ usmál se manžel a dolil do jejího šálku zbytek náhražky z konvice. „Já jsem ho vlastně znal,“ řekl zničehonic.

„Koho? Heydricha?“ podivila se. „Z kongresu PEN klubu?“ napadla ji nepravděpodobná možnost.

„Jeho vlastně ne. Jeho ženu. Ale když jsem ji viděl, byla malá holčička. Psal jsem si s jejím otcem. Kdysi, za první světové války. Bydlel na jednom ostrově v Baltském moři. Dokonce jsem tam za ním jednou byl. Fehmarn. Takový malý ostrov. Za první války se tam tajně cvičily finské jednotky. Bůhví co s ním je teď. Dlouho jsme si psali. Před několika lety jsem na ty dopisy narazil, když... však víš.“

Ví. Na začátku války, když to vypadalo, že Rusové možná během pár dní dobudou Helsinky. Jako první likvidovali papíry. Co se musí spálit, co vyhodit a co uschovat.

„A objevil jsem svatební oznámení. To byl myslím poslední dopis, který jsem od něj dostal. Lina von Osten, to byla ta malá roztomilá holčička. A brala si Reinharda Heydricha. Když mi to poslal, nic mi to jméno neříkalo. Asi jsem jim tehdy i pogrataloval. Teď jsem si na to vzpomněl,“ řekl, jako by se za tu vzpomínku omlouval.

„Skutečně? Netušila jsem, že máš takové... známosti,“ zaváhala, jaké slovo zvolit. Nechtěla se manžela dotknout, ale zaskočilo ji, že v Ottově životě existují věci, o nichž ona nic neví. Po dlouhých letech manželství. „Máš to oznámení ještě?“

„To jsem přece spálil,“ zavrtěl hlavou. „Ale o Heydrichovi jsem mluvit nechtěl. Prý to byl tyran, ale co my o tom víme. Ať odpočívá v pokoji. Přemýšlel jsem, co bude po válce.“

„Já také!“ podívala se na něj překvapeně, jako by bylo něco divného na tom, že po dlouholetém manželství jí napadají stejné věci.

„Němci tuhle válku asi nevyhrají,“ ztišil hlas. „A co se stane s Finskem, to nikdo neví. Ale nic dobrého to nebude. Přemýšlel jsem, jestli bychom se neměli pokusit odejít do Švédska. Ty jsi tam známá. Zase bys začala psát švédsky, jako na začátku. A já bych mohl učit na univerzitě.“

Anni je čím dál zmatenější. Copak by mohli uprostřed války opustit vlast? Dezertovat jako krysy z lodi? Opravdu jí to její manžel navrhuje?

„Přece tady nemůžeme nechat Mauna a Antera. Oni jsou na frontě, a my...“ nedořekla.

Najednou se jí v hlavě mihl děj té budoucí knihy. Dva kamarádi. Tohle schéma umí, je v jejich knížkách obvyklé. Sice to většinou byly dvě dívky nebo jeden kluk a jedna dívka, ale nedá se nic dělat. Teď to budou dva chlapci. Mladí muži. Jeden půjde na frontu a ten druhý... ten by se mohl pokusit utéct třeba zrovna do Švédska. Zatím to je jen nejasný nápad, mlhavý obrys, ale věděla, že už to půjde, našla klíč. Ale o knihu teď přece nejde.

„Kdyby někdy potřebovali utéct, aspoň by měli kam.“

„Ty myslíš...“ zašeptala, radši ani nechtěla vyslovit, čeho se bojí. Na co před chvílí myslela.

„Kde oslavíme letní slunovrat?“ zeptala se, aby zahnila zlé myšlenky. Jako by žádná válka nebyla, jako by byl obyčejný rok, obyčejný začátek června, obyčejné finské léto, obyčejné dva měsíce světla, Mauno a Antero by byli doma v Helsinkách, roztomilá Lina na ostrově Fehmarn a Reinhard Heydrich u všech čertů.

17. Neděle, 1942

Všude je ticho a tma. Je léto a v létě se rozednívá brzy, ale teď do pokoje neproniká ani proužek světla. Je ještě noc, nemá cenu otvírat oči, hledat hodinky a dívat se, kolik může být hodin. Dvě, nebo tři? Dragan není doma a dneska už nepřijde, nebo možná ano.

Dragan je doma málokdy. Když přišli Němci, musel od policie odejít. Získal místo u dráhy, pracuje jako železniční inspektor a je pořád na cestách.

„Kam musíš pořád jezdit?“ ptala se ho zpočátku, kdy si ještě odmítala připustit, že dobré časy skončily a ty špatné se pomalu a nenápadně vracejí.

„Kvůli práci nejezdím,“ řekl jí jednou. „Mám tajné posláni,“ vysvětlil jí stejně jako kdysi ve Vídni, ale teď už mu nevěřila. Tránila se, jak se to tajné posláni asi jmenuje, kolik má let, jak dlouhé má vlasy a jaké oči. Ale Dragana se nezeptala. Vlastně nechtěla slyšet pravdu. Chtěla být pořád tak šťastná jako v době, kdy se sem do Tuzly přistěhovali, hledali byt, narodil se Milan... Pan a paní Vojanovičovi, sympatický policejní kapitán a vlastenec a jeho milá paní. Sice cizinka, ale jak dobře se naučila srbochorvatsky. Šťastná rodina ve šťastné zemi.

Třeba má Dragan opravdu tajné posláni, doufala jindy. Skutečně je jedním z odvážných partyzánů, kteří osvobozují vlast od okupantů, skutečně se přátelí s nejvyšším velitelem, který se jmenuje Tito, a po válce bude všechno jinak nejenom s Jugoslávií, ale i s nimi. Jakmile válka skončí, postěhují se z Tuzly do Bělehradu a tam budou bydlet ve veliké vládní rezidenci, protože Dragan bude ministrem.

Vstala. Už se rozednilo, do oken buší déšť. To je dobře, zaradovala se, všechno pěkně poroste. Po okupaci, když se museli ze služebního bytu vystěhovat, koupili tuhle chalupu na kraji Tuzly. Chalupu... spíš chaloupku, u nich doma měli i výměnek větší, ale na zahradě rostly slunečnice, spousta zeleniny, a dokonce i mandarinky a citrony.

Oblékla se, zatopila v kamínkách, uvařila kávu.

„V Praze padají tresty za úkladnou vraždu říšského protektora Reinharda Heydricha,“ padl jí zrak na článek v novinách. Začala číst. Nezdařený atentát, státní pohřeb, truchlící vdova se čtyřmi dětmi, zasloužené tresty, Lidice a Ležáky. V novinách se nepíše, kde ty vypálené vesnice jsou, a Tereze jejich jména nic neříkají. Čechy jsou daleko. Za války přestaly chodit dopisy a Tereza o mamince ani o bratrovi už dlouho nic neví. Mohla by se tam zajet podívat. Po válce, až bude Dragan ministrem. Ale konec války je také daleko.

„Milane!“ zavolala, ale syn nevstával. Přišla k němu, sáhla mu na čelo – a skoro ucukla, jako by se dotkla rozpálené plotny. „Milánku!“

Napřed si myslela, že to nic není. Milan všechny dětské nemoci už měl. Včera lítal s klukama po hřišti a prostě se uhnal, snad to do večera přejde. Ale lipový čaj s medem ani studené zábaly nepomohly. Horečka stoupala. Milan ležel v posteli se zavřenými očima, ale nespál, jenom tiše naříkal. Tereza na něj mluvila, česky i srbochorvatsky, ale nevěděla, jestli ji vůbec slyší.

Nemůže tady jen tak sedět a držet Milanovi ruku na čele. Ale co má dělat? Utíkat s ním do nemocnice? Desetiletého kluka neunes, i když je hubený jako lunt. Rozběhnout se pro doktora Paunoviče? Kdyby ještě žili ve starém bytě, nebyl by to problém. Doktor Paunovič bydlel jenom o dvě ulice dál, v domě po rakouských úřednících. Tereza vždycky obdivovala jejich balkon podpíraný dvěma mořskými pannami. Kdyby bylo před válkou, poslala by pro doktora Paunoviče chůvu! Kdyby chyby!

Vyběhla ven. Zapomněla, že má na sobě pořád ještě domácí propínací šaty, a rozběhla se k náměstí. Nedělní poledne v Tuzle je úplně tiché. Lidé se už vrátili z kostela, ženy doma v kuchyních míchají nedělní oběd, muži už dopili kávu a odešli z kaváren, sejdou se zase až večer na korze. Nikde ani hlásek. Jako by se zastavil čas, ale Tereza rázuje rychle kupředu, popoběhne, zpomalí, aby se vydýchala, a pak se zase rozběhne a běží jako o závod. Nemyslí na to, že doktor nemusí být doma. Co když je s Draganem u partyzánů? V duchu vidí jen Milanovy zavřené oči a zpoceně tělíčko na posteli. A jestli vyruší doktora Paunoviče zrovna u nedělního oběda, to jí ani na mysl nepřišlo. Čas se zastavil, čas zmizel.

Doktor Paunovič je doma, sám jí přišel otevřít. Tereze se ulevilo. Také proto, že se nemusí potkat s jeho manželkou. S jejíma pichlavými očima a jízlivým hlasem. Jako nedávno, když jí vyprávěla, že Dragan musel od policie odejít kvůli Němcům. „Kvůli Němcům, doopravdy?“ podivovala se paní doktorová tak dlouho, aby Tereze došlo, že jí nevěří, a že Dragan nemusel odejít kvůli Němcům, ale kvůli manželce krajského rady. Ano, donesly se k ní takové řeči – ale to je teď úplně jedno.

Doktor se nekonečně dlouho chystá, vpytává se, co Milana bolí, kdy teplota začala, jaké má další příznaky, mezitím skládá do kufříku léky. „Pojďte už, pojdte už,“ popohání ho Tereza nezdvořile, „on je tam sám.“

„A kdepak je pan manžel?“ zeptal se doktor a dopil kávu, jako by spolu rozprávěli někde na návštěvě.

„No přece...“ zarazila se. Netuší, kdo všechno ví o Draganových cestách, s kým může mluvit o jeho tajném posláni a s kým ne, „na cestách, já nevím, pane doktore, prosím vás, pojdte...“

„Na cestách,“ zopakoval tónem, který by v Tereze jindy probudil ostražitost, podezření, že Dragan není na žádných cestách, ale někde za ženskými a že to doktor Paunovič ví, nebo horší podezření, že doktor Paunovič o Draganových cestách dosud nevěděl a ona mu teď pro-

zradila něco, co zase on prozradí Němcům. I kdyby ji jeho tón zarazil, i kdyby byl doktor Paunovič udavač, stejně by ho tahala za rukáv a pořád dokola by opakovala: „Pojďte už, proboha, pane doktore, pojdte už.“

Konečně vyšli ven. Nehybné nedělní poledne najednou rozvířil poryv větru a Tereza ucítila, jak se jí něco otřelo o tvář.

18. Pondělí, 1943

Mladý právník se opatrně rozhlédl a pak stiskl kliku velké budovy. Nechce, aby někdo ze známých viděl, jak vstupuje tam, kam Čechy přivázejí gestapáci ve velkých černých autech. A on tam jde sám a dobrovolně. Jestli dobrovolně, to je ovšem otázka. Děje se v protektorátu vůbec něco dobrovolně? Bráno do důsledků, lidé v okupované zemi nejsou za své činy odpovědní. Krádeže, podvody a podobné věci by neměly být souzeny jako trestné činy, nýbrž oslavovány jako statečný odboj. Po válce. Po válce o tom možná napíše doktorskou práci. Ale teď ne. Nestojí před soudem a neobhazuje zlodějíčka, kterého jejich kancelář dostala přiděleného ex offo, a komu jinému by to strčili než jemu, nejmladšímu. Musí se soustředit na to, co ho čeká. I do nicotných obhajob, za něž dostával jen minimální paušál, vkládal veškerou energii. Nezajímalo ho, jestli je mandant vinen nebo nevinen, nevnímal, co je to za člověka, sympatický nebo protiva, mladý nebo starý, mužský nebo ženská. Hlavní pro něj vždycky bylo vyhrát. Ohromit soudce a žalobce, ochromit je, vyrazit jim zbraň z ruky, vyrazit jim dech. Zazářit, oslnit, aby ho vedení kanceláře už konečně ocenilo, nebo aby si ho všimla jiná kancelář, konkurence. Aby se už konečně dostal k pořádné kauze. K velkému případu, který by rozhodl jen jeho řečnický um.

Ale teď nejsem u soudu, napomenul se znovu, musím se soustředit na nadcházející schůzku. Schůzku, řekl si, i když ví, že to je špatné slovo. Schválně ani v duchu nepoužil to správné, výslech, aby ho neochromila panika a strach, aby si nemusel připustit, že tady je všechno jeho řečnické umění a znalost právních klíčků k ničemu. Že se docela obyčejně bojí, jako každý Čech. Čížek. Malá dušička v malém čížkovi.

Proč ho předvolali? Od začátku okupace se už do politiky nemíchal. Mladistvé časy naplňoval anarchistickejších spikleneckých schůzek dávno minuly, a stejně to byla jenom taková legrace.

S odbojem nechtěl mít nic společného minimálně do té doby, než bude jasné, jak to dopadne. S Němci to vypadá nahnutě, ale pořád ještě není jasné, jestli opravdu dostanou na frak, pořád ještě existuje možnost, že tu svou tisíciletou říši nadlidí skutečně vybudují, a on by chtěl být radši nadčlověk než patřit k podlidem. Před matkou a otcem by radši přiznal strach než tenhle důvod, i když upřímně řečeno, oč je jejich skrývané vlastenectví, od heydrichiády ještě skrývanější, lepší než jeho skrývaný cynismus?

Nejsem u soudu, napomenul se zase, nemusím soudce šokovat troufalými argumenty plnými paradoxů.

Podal strážnému papír s předvoláním a pak za ním pomalu kráčí po schodech nahoru. Zahnuli doleva, jdou dlouhou chodbou. Před jedněmi dveřmi se zastavili a strážný zaklepal. Odsud se sám nevymotám, blesklo Karlu Čížkovi hlavou. Kolikrát to prohodil v labyrintech soudních budov, ale běžná fráze tady na gestapu dostala hrozivý konkrétní význam.

„Dále,“ ozvalo se zevnitř, ovšem německy, „herein.“

Vešel. Za stolem vstal vysoký štíhlý muž v uniformě, blondák, jako by sestoupil ze stříbrného plátna německých propagandistických filmů.

„Posaďte se, pane doktore,“ řekl vlídně a napřáhl ruku k normálnímu stisku, ne k nacistickému holdu Vůdci. Ne všichni nacisté Vůdce milují, napadlo Karla, i když ještě netušil, k čemu ten zárodek myšlenky směřuje. „Děkuju vám, že jste přišel,“ pokračuje gestapák, jako by vítal partnera na obchodní schůzce.

„Měl jsem na výběr?“ prohodí Karel s úsměvem, jako by už bylo jasné, že jeho společník Vůdce nemiluje a pozval ho právě proto... Mám horečku, pomyslel si, blouzním. Odvaha ho hned zase opustila a vystřídal ji strach. Teď se na něj gestapák rozeře, zavolá pochopy a ti ho chytanou a odvedou do neblaze proslulého sklepení.

„Vždycky máte na výběr, pane doktore,“ řekne gestapák vážně, bez úsměvu. „Ale když máte výhru na dosah ruky, přece si nevyberete prohru. Vy ne.“

Kdyby hledal obyčejného konfidenta, nedělal by se mnou takovéhle ciráty, uvědomil si Karel Čížek najednou a po celém těle mu přeběhlo nedočkávané zachvění.

„Co pro vás můžu udělat?“ zeptal se, jako by už přijímal nabídku, kterou si ještě ani nevyslechl.

E

rfur

Liszt a Wagner...

v Piešťanech

1.

Zdá se, že
u duší v očistci
se snižuje
hrůza
a roste láska.

2.

Zdá se, že nelze
dokázat ani rozumem ani
Písmem, že duše v očistci
nemají možnost získat
zásluhy, tj. růst
v lásce.

3.

Rovněž se zdá být
neprokázané, že duše
v očistci, nebo všechny
z nich, jsou si
jistě
vlastní spásou,
i když my si jisti jsme.

Třífázová změna Vojtěch Šarše

¶

John Doe měl už zase noční sichtu. Právě se koštětem oháněl kolem Jane Doeové, namalované na zemi. Měla roztažené ruce a nohy, jako kdyby právě dopadla z velké výšky přímo sem na podlahu. John byl rozmrzelý, ale utěšovala ho představa, že zítra bude na stejném místě odpočívat on a bude se usmívat na Jane s koštětem. Jen si ještě nebyl jistý, jak bude namalovaný. Každý den je to jiný zločin spáchaný na jiné osobě: odlišné pozice, pomůcky a následné ztuhnutí v různých úhlech.

Rád by otevřel okno, aby vyvětral a mohl se podívat se na nebe, na řeku nebo alespoň na střechy sousedních domů. Chtěl by zavolat na děti, ale nemohl. Jedině v uzavřené místnosti mohl být tím skupenstvím, kterým doposud byl, pevnou látkou, masem na kostech. Svět se stal rozklepanou bytůstkou, která se krčí v každém stínu. A její obyvatelé se musejí žít v uzavřených místnostech, kde tlak drží šlachy pohromadě a krev v žilách. Kdykoli se otevrou dveře či okna, lidé mění nenávratně skupenství a umírají.

¶¶

Rád by otevřel okno, aby vyvětral
a mohl se podívat se na nebe, na
řeku nebo alespoň na střechy
sousedních domů. Chtěl by
zavolat na děti, ale nemohl.
Jedině v uzavřené místnosti mohl
být tím skupenstvím, kterým
doposud byl, pevnou látkou,
masem na kostech.

Zapomenuté oči, ústa, rty, jejich fázovitě zmizení. Na všechno se dá zapomenout. Dokonce i v uzavřeném prostoru se vzpomínka neuskladní navždycky. S otevřeným oknem či rozraženými dveřmi padá závrtně tlak, tělo se roztéká, trhá se na kusy, odpadávají jí cáry živoucí hmoty. Tělo se mění v neutěšenou hromádku lidské želatiny, puklé vaky s vnitřnostmi. Ve chvíli rozpadu má mozek ještě čas vybavit si některé vzpomínky, mimo jiné momenty ztráty pevného lidství a zrodu lidství měkkého, poddajného, rozpadavého:

Seina, rozvířená alabastrovými rty, polyká spáčovou nohu a noří se s ní do svých hlubin. Mořští a říční tvorové a příšery čekají, lačnící po kostech. Nafukují žábry, nabírají z vody kyslík. Pak pukají a vyhánějí na hladinu různé vzpomínky. Vyplave pruská puška, několik obscénních mrtvol. Děti, Johnny a Janie se na mostě přes moře dívají, zírají a chápou, že ta řeka, která polkla báseň, není dost

hluboká pro monstra. Mlhy vylézají na oba břehy. Planety jako komety vrhají se k Zemi. Ochraňují malé bytůstky před tonoucími přeživšími. Na mrtvé dělníky a básníky dopadají jen závoje a nic víc.

Mrtvé dítě se podivuje nad osudem svých rodičů, kteří odcházejí do řek. Jde pak směrem k prázdné orbitě, po jejíž dráze již vyslalo jasné signály živým, ale i dalším mrtvým. Doufá, že se všichni začnou ve středu vyhaslé Země srocovat jak hyeny nad mrtvým Chakou, králem Zulů. Všichni společně budou hladoví, budou žíznit po krvi nevinných z předpeklí, která je lahodná jak pro mrtvé, tak i pro živé. Nedotkla se totiž země, pekla ani nebe, je to čistá a životubraná tekutina. Téměř průhledná krev, která je opředena pověstmi a legendami, má mocné účinky. Koluje vždy tělem s rudými vlasy a světlou pletí. Tou prosvítá jako diamant lesklé proudy záhadného lidského fluida.

Tlak okolí klesá, ale vnitřní tlak stoupá na maximum, vteřina od kompletního tělesného úpadku, který povede ke ztrátě lidské konsistence, její bývalé každodenní podoby. Zbývá však trochu času na vzpomínku na přesný přechod mezi dvěma stádii již zmíněného upadajícího lidství:

Měl pocit, že se probudil. Než otevřel oči, říkal si, že musel mít opravdu divokou noc, bolelo ho rameno a nemohl najít polštář ani peřinu. Navíc měl pocit vlhkosti. Asi se vymočil do postele. Když otevřel bolavé oči, zjistil, že nic nevidí. Tma, není tedy ještě ráno a on se bude moci ještě trochu dospat. Chtěl si prohýbat trochu končetiny, aby se do nich dostala krev, a najít trochu příjemnější pozici. Uvědomil si, když oběma lokty bolestivě narazil do matrace, nebo alespoň do toho, co považoval za matraci, že něco není v pořádku

Ničím si nebyl jist. Snad jen tím, že, to na čem leží, není jeho matrace, je to tvrdá, navlhlá podlaha. Natáhl ruce, nejdříve před sebe, pak je položil na zem a nakonec jimi opsal kruh. Ničeho se nedotkl. Nic kolem něho nebylo. Tma, vlhko a nepříjemná obcházející bolest. Začínal se obávat. Sedl si. Bolest mu vyletěla po celé páteři až k vazů a hlavě. Prohmatal si tělo, nikde nebylo poškozené ani pohmožděné, každá jeho část byla jen ledově umrtvená. Měl na sobě jen trenýrky, nic víc. Někdo ho unesl nebo spal u někoho ve sklepe, blesko mu hlavou. Nevěděl ale o nikom, kdo by měl sklep.

„Hele, ať si kdokoliv, pokud chceš peníze, zavolej můj ženě, dá ti, kolik budeš chtít!“ pokusil se říct nahlas, ale nic víc než vrzavý skřek nevyšel z jeho ztuhlého hrdla. Dal si ruku před obličej a zou-

Mrtvé dítě se podivuje nad osudem svých rodičů, kteří odcházejí do řek. Jde pak směrem k prázdné orbitě, po jejíž dráze již vyslalo jasné signály živým, ale i dalším mrtvým. Doufá, že se všichni začnou ve středu vyhaslé Země srocovat jak hyeny nad mrtvým Chakou, králem Zulů. Všichni společně budou hladoví, budou žíznit po krvi nevinných z předpeklí, která je lahodná jak pro mrtvé, tak i pro živé. Nedotkla se totiž země, pekla ani nebe, je to čistá a životubraná tekutina. Téměř průhledná krev, která je opředena pověstmi a legendami, má mocné účinky. Koluje vždy tělem s rudými vlasy a světlou pletí. Tou prosvítá jako diamant lesklé proudy záhadného lidského fluida.

„Hej, pomoc!“ zakřičel. Ještě pořád neměl dost odvahy na to, aby si stoupl. Stále na zadku, pošoupl se trochu k své zapřené levé ruce. Kolenem najednou vrazil do něčeho, co mu při tom letmém dotyku připadalo jako plný kýbl. Vykřikl. Stáhl nohy k tělu a čekal. Po několika minutách natáhl ruce a sáhl na tu věc, byl to opravdu kýbl a byl plný. Uvědomil si, jaký má hlad. Pomalu sáhl do kýble. Byl plný lepkavé tekutiny a něčeho, co se podobalo velikému chomáči vlasů. Ucukl. Čichl k prstům. Měl je ulepené a provázané pevnými nitkami. Otřel si ruku do podlahy, jak to jen šlo, a oddálil se od kýblu. Chtěl se vrátit na původní místo.

fale s ní potřepal. Vůbec nic neviděl. Jako kdyby neexistoval, jako kdyby byl pohlcen neprostupnou tmou. Ačkoli byla zima, vzduch musel být těžký jako při letním parnu, protože necítil žádný větrík, když si zamával dlaní před obličejem. Zaslechl šum lehkých kroků, jako kdyby okolo něho do kruhu běhalo několik dětí.

„Hej, pomoc!“ zakřičel. Ještě pořád neměl dost odvahy na to, aby si stoupl. Stále na zadku, pošoupl se trochu k své zapřené levé ruce. Kolenem najednou vrazil do něčeho, co mu při tom letmém dotyku připadalo jako plný kýbl. Vykřikl. Stáhl nohy k tělu a čekal. Po několika minutách natáhl ruce a sáhl na tu věc, byl to opravdu kýbl a byl plný. Uvědomil si, jaký má hlad. Pomalu sáhl do kýble. Byl plný lepkavé tekutiny a něčeho, co se podobalo velikému chomáči vlasů. Ucukl. Čichl k prstům. Měl je ulepené a provázané pevnými nitkami. Otřel si ruku do podlahy, jak to jen šlo, a oddálil se od kýblu. Chtěl se vrátit na původní místo.

Asi neodhadl směr a narazil zády do dřevěné krabice. Měl alespoň pocit, že je to krabice. S dalším pohybem se začal propadat do částečně tekutého, částečně pevného materiálu. Znovu vykřikl a panicky sebou házel z boku na bok. Měl široce otevřené oči a snažil se zachytit alespoň letmý záblesk světla. Převrátil kýbl, chomáč plesk o zem a trenky se mu promáčely podivnou tekutinou.

Proč je tady? Proč má strach, že se utopí v té nechutné podlaze, nebo co to je?

Vzpomněl si na ten strašný blivajz, co četl pár dní zpátky. Na mysl mu vytanul vnitřní monolog jedné z postav: „V mém pokoji je hluboká skříň. Vždy jsem se bál, že je v ní někdo schovaný. Teď jsem dospělý a bdících bytostí se již nebojím a ani se již tak často neohlížím přes rameno do tmy, ale pod tou skříní je stále ta malá černá kulička.“

„Ano, ta černá kulička mě sem dostala!“ vykřikl zuřivě a šíleně se rozesmál. Začal mávat zběsile rukama okolo sebe. Po několika divokých pohybech jeho pravá ruka narazila do něčeho, co se podobalo zdi, jeho loketní kost se zlomila na několika místech. S adrenalinem v krvi bolest necítil vlastně si vážného zranění ani nevšímal. Levou rukou dále šmátral okolo sebe. Prsty se dotkly lesklého povrchu, pak se zamotaly do dlouhého kusu látky.

Najednou si vzpomněl, co dělal těsně předtím, než se sem dostal. Byl v koupelně, měl rozsvícené světlo nad umyvadlem. Potom ho zhasl a chtěl se došmátrat ty dva metry potmě ke dveřím na chodbu, ale nedošel. „Takže jsem vlastně u sebe v koupelně, kousek od své ložnice, od postele, ve které spí moje žena.“

Stádium přechází ve stádium zcela nepozorovatelně. Začne to nepopsatelným vnitřním tlakem. Muž se zhroutil, stejně tak jeho tápající žena ve vedlejší pokoji. Desorientací hraničící s šílenstvím prošlo celé lidstvo, ve stejný moment. Ti, kteří byli v dobře uzavřené místnosti, přežili první fázi změny, všichni ostatní změnili skupenství.

V

To byla však jen první fáze. Rozteklé či hermeticky uzavřené lidstvo. Z pokojů, hal, sálů či sklepů tlak neutíkal, ale jednoduše se tam mohli vkrást stíny. Ty byly součástí druhé fáze, která počítala s nepřeměnnými bytostmi. Stíny vstupovaly do místnosti a braly si jednoho po druhém. Z druhé fáze již nebylo úniku. Neexistoval dostatečný úkryt. Ještě dřív, než se do země vsáklly zbytky první fáze, druhá fáze byla u konce. Nikdo nezbyval, kromě jedné rusé dívky.

Byla tak bledá a chudokrevná, že přežila ve světě přízraků. Samotné lidstvo už bylo pryč. Ona však žila jako téměř průhledný odraz humanoidní bytosti. Bloudila stinnými ulicemi, kde se nic živého po několik měsíců nepohnulo a následující staletí už ani nepohne. Nesvítilo slunce, nebylo proč. Stíny se převalovaly z jednoho koutu do druhého, přes zdi a podél stěn, plazily se po zemi a po stropě, mizely v temnotě a objevovaly se zase v šeru.

Ještě před první fází změna začala mocným úplňkem, pokračovala dlouhým zatměním a pak začal ubývat kyslík, byl tak řídký, že dýchaviční jedinci začali umírat na ulicích. Za každého padlého se objevil jeden temný stín. Čím delší a bolestnější udušení bylo, tím temnější stín se zrodil. Stíny čekal na příchod a odchod fází. Chtěly svět pro sebe, nechtěly se již více schovávat v uzavřených prostorech bez oken, kam potom zahnal lidstvo, nechtěly být naším odrazem ani odrazem našich věcí.

Bledá dívka byla stále stíny netknutá, ani nevěděla, co by se jí stalo, kdyby se jí dotkly. Asi jí považovaly za nejbolestnější stín. Chodila z místa na místo, uždíbovala kusy jídla, které našla, a vědomě zapomínala na vše živé. Upínala pohled na stíny, snažila se je spočítat, snažila se zapamatovat si nebo alespoň pojmenovat jejich odstíny. A dál jen tak chodila.

V

Hořely krevní banky. Mazlavá krev se mísila s hořlavinou. Oheň měl sytě rudou barvu a vydával temný kouř. Vše, co plamen olízl, bylo okamžitě lepkavé. Chvíli na to vzplály márnice a z oken opuštěných hrobek se vyvalily temné kouře. Stíny probouzely dávno zapomenuté bratry a živá dívka chodila po okolí, plíce se jí naplňovaly černým kouřem a cizími tělesy. Hřbitovy se obrátily naruby. Pak už se nic víc do posledního dýchajícího orgánu nevešlo. Dusila se. Měla čím dál méně krve, žily a tepny se začaly vyplňovat stíny a strašnými prázdnými místy: poprava anděla. A to nastala třetí a finální fáze: proměna poslední lidské andělské bytosti ve stín. Nic nezbylo. Nic nebylo. Nic nebude.

Hořely krevní banky. Mazlavá krev se mísila s hořlavinou. Oheň měl sytě rudou barvu a vydával temný kouř. Vše, co plamen olízl, bylo okamžitě lepkavé. Chvíli na to vzplály márnice a z oken opuštěných hrobek se vyvalily temné kouře. Stíny probouzely dávno zapomenuté bratry a živá dívka chodila po okolí, plíce se jí naplňovaly černým kouřem a cizími tělesy. Hřbitovy se obrátily naruby. Pak už se nic víc do posledního dýchajícího orgánu nevešlo. Dusila se. Měla čím dál méně krve, žily a tepny se začaly vyplňovat stíny a strašnými prázdnými místy: poprava anděla. A to nastala třetí a finální fáze: proměna poslední lidské andělské bytosti ve stín. Nic nezbylo. Nic nebylo. Nic nebude.

Jejich den Ivo Harák

„...v tu hodinu potu a parna, tehdy jsou kozy
nejtučnější a nejlepší víno, ženy nejvilnější
a mužové mdlí jako nikdy.“

(Hésiodos)

„Já jsem já.“

(M. Kundera)

„Podívej se na všechny ty osamělé lidi.“

(J. Lennon / P. McCartney)

Já že si vymyslím!? Možná kdysi, když jsem ještě psal krátké řádky. V té báječné době na začátku devadesátých. Jenomže mi to nešlo. Jenomže po jednom tahu... A dítě ani ženu neuživíš dobrou poezií, natož tou mojí. Naštěstí jsem měl dost kamarádů. Tehdy, v těch nádherných časech minulých začátků bývaly bankéři básníky a básníci bankéři (kteří vám půjčí na nepatrný úrok), reklama musela mít nápad i švih, noviny poezii dokonce v černých kronikách. Neumíš ji psát? A víš, co napsal tenhle, Dobrovský? Nebo to byl Borovský? Havlíček Havel? – dyš ti nende, pomsti se jí – a piš vo ní! „Pane redaktore, jako vždycky, kafičko becher!“ – „Ále velkého, zlato.“ ...a když se z básníků pomalu

stávali produkční, kreativci nebo jenom bankéři, když povodně prózy vyplavily poezii jako krysu, když úroky z přátelských půjček rostly jako boule na čele (napadlo mne: jako vyražené zuby; pravdivé sice, ale hloupě nekorektní přirovnání...), když je potřeba se soudními výlohami zaplatit také dlužné alimenty, když tě nebaví přespávat ve špinavý kůče se třema dělníkama, když se ne nože, ale nůžky na tvém krku jmenují šéfredaktor a remitenda, začneš si zvykat. Na to, že básnické obrazy tu jsou ne proto, abychom nad nimi žasli, ale aby nás upozornily: na to, co prodávají. Že talent znamená: být v pravou chvíli na pravém místě (jako prase: u koryta; a jako jelen: u lizu). Že kamarádi jsou tu ne od toho, aby nás od-

táhli od týhle sice pěkný čičinky, ale ještě hezčí potvůrky, protože už máme upito, aby nás dotáhli domů, neboť jsme pak ještě stihli zapít smutek, ale abychom jich používali. Jinak, užitečně. Když oni dnes hodí laso nám; kdo ví – co bude zítra? Vole, pamatuj se, jak sme tehdy táhli za tým Vencó na hrad!

Stejně to bylo krásný!; nic nemít – a patří ti všechno: ta nádherná města kdesi za mořem. Ty úžasný holky, hé-reč-ky se k tobě naklání, že jim přes výstřih vidíš až..., až... Protože slyšely: Pán je básník. Brzo mu vyjde sbírka. A tisknou ho v novinách; zatím sice jenom recenze... Takže když mi pan šéfredaktor vysvětlil, že posudek básnické sbírky v jeho novinách leda přes jeho mrtvolu

(protože, dodal, pak by to znamenalo, že básník je vrahem a tudíž celebritou), poslechni, mladěj, ty přece znáš lidi vod divadla a vona je to vlastně taky taková litera tůra, ju. Občas bys mohl zajít i na koncerty. – Pochopil jsem, a zavolal Ferdovi. A pochopil jsem rychleji než kolegové: Noviny jsou vlastně takovej hajzlpapír. Na jedno použití. Akorát si s nima nevytíráme ..., ale mozek. Nádherný města kdesi na druhým konci zeměkoule? Lvi, deštný pralesy, války? – v bonsaj vydání, předžvejkany k dobrému trávení. Nikdy je nevidíte, protože na to nemáte (peníze? odvalu?)? Tady to všechno máte v pytlíku, stačí zalít horkou vodou... Lepší bude pivem! Modelky, zpěvačky, herečky? – vyfotit; a nejlíp bez hader. A sundat z nich úplně všechno. Héle vopici, vona se taky umí stydět!? – za vožralýho chotě, nezvedený děcka, za líbačku s kámoškou... A pak je, úplně nahý a rozklepaný mrazem, oblíknem do těch vašich modráků. Abyste je dobře poznali. Abyste SE v nich poznali. A koupili si nás taky zítra. Protože noviny jsou jako droga. Jako metadon.

Á Ferda, to byl číman. Redaktúrku, tady máš volňáaska, asi už to dlouho dávat nebudem. Bláža je v jináci. Tam, však uvidíš, v druhým jednání, třetí vobraz, ta zvedačka – a prej: Tý bejku, netiskni mě tak! ...se asi čekám, no. Ale ne kulivá tý Bláže (snad to má se starým). Von je ti to průser a lidi... Jakože je to hlavně takový ne-sro-zu-mi-tel-ný. Jen PánBůh a pan režisér, i když u toho druhýho... Ale kdybys vo tom napsal!? – A já o tom tedy napsal. Že do posledního místečka zaplněný sál sledoval úchvatné představení moderně pojaté tradiční látky, z jejíž záhybů se vedle hlavních protagonistů nad dobrý průměr vynořili především Ferdinand F. s partnerkou Blaženou B., jejíž svěží projev zdařile sekundoval zralému mistrovství Ferdinandovu. Pokud ovšem, naši milí čtenáři, toužíte uvidět štiky letošní divadelní sezóny, musíte si pospíšit, protože kdo ví, jak dlouho ještě bude úspěšné představení reprízováno, tušíme-li, že je je-

ho klenot v radostném očekávání. Což je škoda, neboť takto můžeme naši skomírající filmové produkci toliko pana Ferdinanda doporučit co neokoukanou, skutečně živou a dílo, v němž vystupuje, oživující tvář.

Režisér a manžel byli zprvu na mrtvici (ono je trošku nevkusné, pokud se podobné radostné události dozvídáte z novin), milá Blaženka toliko na omdlení, ale nevím, zdali ty mrákoty (jak mi je Ferda se smíchem později v klubu popisoval) nebyly jenom jejím největším majstrštykem. Nakonec byli všichni spokojeni: Manžel – že je to jeho. Rejža, Bláža i Ferda – že maj plnou boudu. Protože (chudák náš redakční fotograf Hynek!) hlediště bylo tenkrát (asi naposledy) poloprázdné. A taky můj šéf: Jaké mám styky a co všechno vím a jak by se toho dalo využít a co tedy všechno našim laskavým čtenářům sdělíme příště. A čtenáři byli vskutku laskaví a kupovali si nás a pečlivě četli a chodili do divadla. Se přesvědčit, jestli jde nějak poznat, že se tito na jevišti partneři právě v životě rozcházejí – kdežto tito si spolu začali nejen na scéně, ale také za zády svých partnerů životních. A což teprve, když se dozvěděli, že se o známém svůdci proslýchá... no... Ovšem umí to teda sakra zahrát! Takže jste mne stále častěji mohli vidět, jak v některé z pražských kaváren čekám na některý ze svých kontaktů (fuj, politickou žurnalistiku páchat nehodlám, to je jinší sviňárna!), laptop na kolenou, před sebou papír s poznámkami, latěčko a becheročku. Na tom papíře občas přeškrtnána... Ne, to rozhodně není báseň! Jo, k tomu Ferdovi: Prej dostal lano z nějakého seriálu. Pohřby v Těšanech; nebo tak nějak...

Já si opravdu nechci nic vymýšlet. To si jenom tak – jak čekám na některého ze svých přátel – krátím čas pozorováním a posloucháním cvrkotu kolem. Nejlepší je to v kavárně u autobusáku. Lidi přijíždějí, odjíždějí, přestupují. Jako na divadle. Výstup za výstupem. Rychle vyštěknout příběh – a zmizet ze scény (kam se jenom potom dějí všechna ta slova, a těla?). Když chcete

zasednout, když to vypadá, že hodláte setrvat i déle než na jednu kávu a větu, začne být obsluha nervózní. Nabízí předraženy pití. Špinavým hadrem smetá do vašeho klína nejsoucí drobký. Dokud si na vás nezvykne. Jako vy – na krucifix na rohu ulice: už ho nevidíte, ale přesto jej obcházíte naučeným obloukem, abyste nezakopli. „Zlatičko, toho bechera ještě jednou!“ Krátím si čas pozorováním, posloucháním a domýšlením:

Tihle dva – kde se tu vzali? Ona: značkový hadry, kabelka, mejkap, zastřižený vlasy a barevný nehty. Ale ty hadříky? – nejsou na nich ty značky až příliš vidět!? – Bude tedy místní, asi z periferie, ze sídliště, garsonka je pro ni málo, tak to (trochu z malýho platu a trochu na dluh) táhne ve dva nula, přítel, přítel občas přespí, teď už spíš v tom druhým volným pokoji. On: laciné tričko o číslo menší mimoděk vyzrazuje pěstěné svaly. Oči klopí dolů: jako by se tím přiznával k nějakému strašlivému zločinu. Podívá se na servírku, ale když mu tato pohled oplatí, ucukne. Ha, ten nebude zdejší. A nechce, aby to na něm poznali. Kufřík zakopl hluboko pod stůl. Človče, ale to sis měl vybrat jiný podnik! Zřejmě to tu nezná. Možná přes Prahu jenom projíždí. Jenomže ty hodinky! – Doxa, potápěčské. Ty stojí jako nový auto. Že by je někde... Nebo jsou z tržnice? (Pokud tam u nich nějakou mají.) Připomínají mi bývalé milence, bývalé maturanty, kteří se po dvaceti letech náhodou sešli. Jenomže pořád nad tou samou kávou.

„Tak cos dělal celou tu dobu?“ (Vždyť jsem vám to říkal.) „To je teda, že jedeš přes Prahu. Jak jsi mne našel? Si takhle zavoláš. – Co kdybych nebyla doma... Co kdybych to nebyla já?“ – Cudně klopí hlavu, takže se málem podobá svému společníkovi. Ale koutky očí se usmívá. To znám: herečka. „No jo, dvacet let. Jarmilko, to je doba, vidí? No, blbnul jsem, vymýšlel, však mě znáš. Jsme spolu skoro chodili...“ – „Jo, skoro, to ti nezapomenu.“ – „Tehdy mi to bylo líto, že skoro. Líto.“ (Sehnul se, jako by si chtěl ksicht umejt jazykem vod bot – ten

to asi nehraje. A hele, krokodýlek! – že by taky z tržnice!?) „Myslel jsem, že s tím Milanem. Vlastně od maturitáku...“ (Vždyť jsem vám to říkal!) „S tím Milanem... Pak jsem šel na vejšku, bylo moc práce, to víš, kumšt. A málo peněz.“

Teď se začala smát doopravdy: „No s tebou bych to, Hynečku, teda chytla. Ale byl jsi zábavný. Plno plánů. Ta pomalovaná třída před zkoušením, to byl teda gól. I když spíš vlastní, vid! – Kolik tě stálo to přemalování? S tebou nebo s Milanem, to máš prašť jako uhoď, pěšky jako za vozem, jeden za vosumnáct... A druhý? Byly jste takový ucha, a já chtěla do Prahy. Stejně, tys šel do Brna, né? A Milan? – ale jó, tehdy jsem s ním chtěla chodit, víc než s tebou, a kdyby ses pořádkem kolem mě... Stejně by mě zajímalo, jak´s mě tady našel...“

Až jsem se lekl, když se jí podíval do očí. A jak! „Na výtvarku mě nevzali, tak jsem šel na kunsthistorii. Tam tehdy brali skoro každého. Dějiny umění. Well. Říkal jsem si: přijít tomu všemu na kloub; a pak to udělat podle svého. Ale stejně je mi to divný: Když jsem tě tenkrát chtěl doprovodit z maturitáku...? Že půjdeš raději s Milanem.“

„A vidíš, skončila jsem s Vildou!“ – triumfálně zvedla hlavu, pohodila kšticí, vypjala hrud (Tak ty značky asi budou pravý...? Ale prsa...?) Dvě děti, vila na Terasé, manžel podniká ani nevím s čím. Ale podniká. Na dovolené jsme byli ve Španělsku; v zimě lítám na Kanárky – prý, aby si ode mě odpočal. Na děti mám hlídání. – „Dáte si?“ – „Sex na pláži; máte tu děsný vedro.“ – „Já nic, řídím. Jo vlastně, tak kolu. Je tady fakt...“ – „Blbne nám klimoška.“

Tak se mi zdá, že budu muset přeobsadit nepřítomné kulisy. Panička tedy. Už mi to nějak nepálí. Zato venku děsně připaluje. Bať, když už se chýlí k polednímu. A Ferda nikde. Kdyby to aspoň mezi těma dvěma chtělo být zajímavý! „Zlatulinko, jednu becherčičku ještě snesu.“

„Já na dovolené nebyl... Už kolik let: pořádkem nějaká práce. Služební cesty. Zezačátku to bylo hrozný: Na brigádu bysme vás vzali, jako průvodce. Ale natrvalo? Co s váma v zimě, takových by bylo. Běžte si na pracák.“ – Díval se už ne na ni, ale jaksi do sebe, sklenicí zvýrazňoval gesta (takže občas ucákl, až jeho společnice ucukla a zasykla). „Sem myslel, že mě tam naučí malovat. Že když na to puďdu od lesa. Ale copak jsem měl na malování čas? Plno práce. Rovnat lejstra v muzeu. No nezajímavý to nebylo. Po komančích. Udání. Tam se toho dozvíš. Na sousedy. Někdy taky na své rodiče. Tak Vilém se ten tvůj jmenuje. Jsem si myslel, že s Milanem. To víš, že se dal na politiku? Dělá náměstka na kultuře, párkrát jsme se viděli. Jen pracovně. Ale naposled se zeptal; víš, čí je tohle telefonní číslo? Jo, takhle to bylo.“

Krásné ženy, které jako by už už odcházely někam za obzor svých přání i možností, dámy, jejichž uvádání voní jako zářijový kvítí, aby vosí vztek tlumily mrazivou rozvahou sršní, ty to umějí:

ze svůdně láskyplného úsměvu jemným naskrčením koutků úst přejít do svůdného úsměvu kobry – těsně před uštknutím: přes pečlivě namalované rty jim při tom prosvítají špičky zoubků:

„Tys přece nikdy nic neuměl. Milan? A říkal něco o mně? S tím bych to taky koupila! Vildu jsem potkala v Praze na vejšce, byl už zavedený. Hned po revoluci se do toho dal. Je o dvacet let starší. Už vyklidnější. Jezdil pro mě autem před školu, holky koukaly. Nač bydlíš na koleji, zaplatím privat. Nebo pod rovnou ke mně. Týjo, vilka po rodičích, který už neměl. Barrantov. A prej: Chceš své auto? Toseví, že jo. Škola mi moc nešla ani předtím. Natož pak s Vildou. Tři čtyři roky jsem to nějak... Taky jsem chodila na brigády: abych měla své jistý. I když Vilda pravil: Co se budeš rychtovat!? – Tohle tělo zraje pro mě! No, Vilda. Tak si mě pojistil. Nebo já jeho? Né smlouvou. Děckem. Protože né smlouvou. Dala bych si to ještě jednou. Na tý pláži. To pití. Díky! No tak předmanželskou smlouvu nemáme. Akorát dvě děti. Vila, ta je jeho. Auta taky na něj. I firma. Která dělá já-ti-nevím-co. Kdybych chtěla, můžu jít. Jenomže s holou, víš, jak se říká. Děcka budou ze chvílku dospělý. Kdybych chtěla, můžu jít. Ale kam? Z takový vily! Milan, říkáš, je politik? Já nedělám. Na děcka mám hlídání; uklízečku. Z karty si můžu vybrat... Autem kamkoli... Je to honění, kolem domácnosti. Děcka, než dorostou. Hlídat je, aby nebrali drogy nebo tak. Furt to má holý záda. Tak Milan je politik? No, na děcka mám hlídání. A paní na uklízení. Proto jsem taky mohla, na tu schůzku s tebou. Sex on the Beach, ještě jednou!“

„A já si tedy dám birela. A kafe.“ A já taky ještě jedno kafe. A silný. Protože Ferda nepřichází a paninka se nám nějak rozpovídala. A trošičku i vztekla. A ten její před ní sedí jako vrabeček čekající úder. Jedovými zuby.

„Říkám si, že se potřebuji nějak odreagovat. Zabavit. Protože pořádkem nad těma pa-

pírama... Jsem zkoušel potápění. Ale copak jsem na to měl, k moři...?“ (Tak u něj jsem se snad nespletl? Až na ty hodinky a boty...) „K moři? S tím, co vydělám? Zbyly zatopený lomy, jezera, rybníky. Přehrady, když se čistily – to nám i zaplatili. Malování? – nebyl čas. Už mě to nebavilo. Možná, že jsem to vlastně vůbec nikdy pořádně neuměl. Taky mě přece na tu výtvarku nevzali. Jenom na dějiny umění. I když. Ty nápady, ty mi zůstaly. Pamatuješ, jak jsem vyzdobil třídu! Lipany, Bílá Hora, Chlumeč. Naše slavné prohry. V náznaku a zkratce. To jsem naposledy dostal nařezáno. Ne, ty nápady mě nepřešly. Novoroční potápění, možná to znáš. Zatopený lom. Na něm led. Kolem snůh. Ticho ve vodě. Ticho nad vodou. Brzo ráno. Ještě tma. Jen reflektory. Šmírují bahno. A teď! – voda vaří. Co to? Co je? Honem nahoru! Honem dolů! K tomu. Lidský tělo. Nahá ženská!! ...to ti byla prdel. Jsem koupil tu, nafukovací... V erotických potřebách.“

Čekali byste, že ji rozesměje? Mně se zdá, že to nejsou slzy smíchu, co jí padá do skoro dopité sklenice: „Tys byl dycky divnej. Dycinky blb. S tebou bych to teda chytila. Jako s Vildou. Ale ten má aspoň prachy. Aspoň vilu. Aspoň mi udělal děti. Protože co má já jinak? Dovolenou? Za jeho prachy. Auto? Jeho? Hadry krásný značkový? S jeho kartou. Kámošky teda mám. I když nedivila bych se, kdyby některá byla taky jeho. Paní na hlídání. A já na Kanáry. A kam lítá von!? A co to vlastně má za firmu? Nápuj podej fyzlink? Lízing, ten teda uměl. Teda jo.“ (Myslím, že teď ji začali poslouchat všichni. Dokonce i servírky přestaly předstírat nezájem; a že jsou v tomto oboru sakra dobrými herečkami!) „Hynečku, tys byl dycky zlatíčko. Takovej pejsáček. Ale já potřebovala vlka. Se zubama. Za kořistí. Vlka. Páč do pudlíků se leda kope. Kdepak Vilda. A Milánek. Jak ´s moh bejt svině, taková svině!? Hynečku. Proč ses mně tehdá uvázal na krk. Proč. Ještě jednou, to samý!“

Poroučí si pití s gestem herečky po úspěšné premiéře, herečky, o níž se ví, že nic

neumí, ale kterou všichni chválí, protože se na ni chodí: pro její styky, pro její aférky, pro její pořád ještě výstavní hrudník.

„No zkoušel jsem malovat, to jo.“ (Opravdu ji neslyšel?) „Věděl jsem, co bych asi... Jenomže mi to nešlo. Ruce jsem měl ze dřeva. To Staník... Staníček. Jednou za mnou přišla taková shrbená schoulená paní. Suchá jak akátové roští v zimě. Prý: Jedinec vy mi můžete pomoci. Prý umíte malovat. Můj Staník, Staníček, chudáček. Taky maloval. Malování ho drželo. Jinak nic neměl než mě. A rakovinu. Celej vám byl zkrucenej, na vozíku. Strašně ho to muselo bolet. Říkal doktor. Můžu mu dát silnější prášky, aby o sobě nevěděl. Ale to by nemohl malovat. A Staníček nechtěl. Když bylo hezky, když ho to tolik bolelo, vyjel si ven. A maloval. Ale častěj ho to bolelo. Maloval jenom tak sám od sebe. Nikdo ho neučil. Hlavně v noci ho to... Jdu se napít, vidím, jak leží celej nataženej, jenom ruce u sebe, snad se modlí. Ne, ruce má v puse, až mu z nich crčí krev. A: Nechtěl jsem vás zbudit, maminko. Moc to bolelo, Staníčku? Moc, maminko. Myslíte, že už si mě brzo vezmou andělové? Ale já, Staníčku, krom tebe nemám... Ani já, maminko. Vás; a malování. Často taky obrazy páčil. Když se nepovedly. To já nepoznám, ale vy jste učenej člověk...? Málo, málo si jich nechal. Celejch sedm let takhle trpěl. Někdy bylo líp, většinou hůř. A po vsi, po vsi na něj koukali jako neblázna. Kdo je postiženej, od Pána Boha trestanej. Proč ale takovou zlou nemocí musel být navštívenej zrovna náš Staník? Ptala jsem se faláře. Prý: Kde se rozmohla bolest, rozmůže se i milost. Je taky študovanej pán, asi tomu rozumí. Ale hloupé ženské se to musí přeložit nějak. To jako v čem je ta milost, kde ju mám hledat? Sedm těžkejš let náš Staníček trpěl. Až domaloval. Jdu takhle brzo ráno, takový zvláštní světlo v tom jeho kutlochu bylo, bylo to v zimě. Asi od snůhu. Zvenku. Je úplně ticho. Jen prkna v celým domě vržou. A hodiny jsou slyšet jak siréna na náměstí. Jak umíráček z kostela.

Jako když brousí nože. V tý úplně studený ruce vám měl poslední obrázek. Můj Staník. To namaloval mě. A ten jedinej nebyl přeškrтанej a přemalovanej k nepoznání. Ten jedinej byl čistej.“

Přiznám se, že mi to něco připomínalo. U nás v novinách. Před lety. To nás ještě zajímala humanita a tradice a obětavost a kultura a... Podobné nesmysly. Bylo to v našich novinách. Ostatně to bylo dojemné, což? A tenhle krajáč z vesnického chlívku se dokonce vyilil na stránky celostátního zpravodajství. Takže: Dáme si na to ještě jednu becherovku!

„Jak ´s moh bejt!? Jo, dám si to celý ještě jednou, Sex na pláži. Vamos a la playa! Popojedem. Jak ´s moh bejt taková svině? Protože Milan, víš, Hy-neč-ku, tak Mi-lá-nek mi po ma ma maturitním večírku povídá: Ále ty přece chodíš s Hynkem? A já jsem tady s Marcelou ze třetáku. Víš, Hynečku!? Třeba by to celý dopadlo jinak, když je teď v tý politice! Protože tam je to přece jiná zábava. Jezdí po světě. A vždycky s dámou. S první dámou. Nebo né: Nebo to jenom prezidentí? Ministři? Když je jenom náměstek. Né, tohle by mě opravdu, opravdicky, vskrut... vskutku zajímalo: Má náměstek taky svoji první dámu? Bych se někdy chtěla podívat do Číny. Nebo do Ameriky. Ponivač v Rusku chcíp pes. A taky jsme tam byli. Před deseti rokama. Né, bylo to tam celkem hezký. Ermitáž. Vobrazy myslím. A na baletě. Lebedící si pósero? Lebe... Labutě tam jsou. Teď už jenom v létě do Španělska, v zimě na Kanáry. Všechno se slevou. Páč ten muj blb dělá pro Španěly. V létě s ním – je pořád pod parou. V zimě sama – a to se zase zapaří panička. Samička. Však! – že je ještě pěkná? To mi pověz – že je!“

Vzala ho víc rozruženě než láskyplně za bradu a více nehty než prsty zvedla jeho pohled vzhůru: Do očí? Do výstřihu? – „Že jsem ještě mladá a hezká? Že se ti pořád líbím? Že by mě Milan... Že by mě Milan chtěl? Ale to mi pověz, Hynečku, jak ´s moh, jak ´s moh bejt taková svině!?“

Pomalou, silou sotva patrnou (jako by ji po té ruce chtěl pohladit) sundal její dlaň ze své brady; na níž zůstaly krvavé šmouhy. Otřel si je kapesníkem. Látkovým? Hedvábným? „Snad přestal věřit malování. Nebo tomu svému malování. Co já vím? Jak jsme tak rovnali hadry v jeho pokoji a hledali další a další obrázky v těch špinavých cárech a všechny byly přeškrтанý a přetřený barvou k nepoznání... Akorát portrét maminky, Dal jsem ho na skříňku vedle umyvadla a když jsem ze sebe pak smýval všechnu tu špínu a bezmoc nad tou zbytečnou prací a vůbec celým jeho... celým mým životem, jak tak ze mě stříká ta konečně už čistá voda a já se v ní potichu pro sebe rochním a zkouším nevidět, zapomenout na to všechno: ukápneme mi na obrázek. Pomalu se rozpíjí, než stačím vzít kapesník a ne setřít, ale nasát (to se musí) zbylé kapky. Už žluté. Taky na několika dalších obrazech byla voda. Pod starorůžovým nátěrem cosi prosvítalo. Pak mne to napadlo. Kouknu na paletu. – On maloval temperama? – Tož až teď, chudáček. Už mu to nešlo jinak. A taky stojí víc, ty – olejový. – Tak mě to napadlo: nás učili: jak odstranit přemalbu. A že tohle je vůbec nejjednodušší. Tempera na oleji. Kór glazovaným. Potřebuješ jenom správnou emulzi, a trochu šikovnosti. A velkou trpělivost. Tu sice nemám. Ale mám známý. A bylo mi líto té paní, že už nikoho nemá, Staníka, že po něm vlastně jinak nic nezůstane. A sebe. Ale mám známý. Šlo to rychle a udělali mi to za hubičku. Vlastně by na to stačila i obyčejná voda. A když jsem jí ty obrázky přivezl zpátky... Těch zvědavců, no pozdvižení na vsi. Teď už byl mrtvej, už byl jejich. Už jim nejezdil vozejkem do záhonu ani neslinal před dětma z roztřesený huby rovnou do barvy. Už jim po vsi neskřehotal to svý: Dej pááámbůůů dobrrrrrtrro. Už ho měli pěkně srovnanýho pod křížem, s obrázkem ještě před rakovinou. A tak mu na vobci udělali múzeum.“ (Otřel si také zpocený obličej; a oči.)

Však jsme o tom tenkrát psali. Měl štěstí, že umřel včas. Dneska už by musel někoho zavraždit. Kdepak, klepeta jsou svině. To radši pepku. Naráz, a mít to odbytý. V tomhle vedru, tak v tomhle vedru to možná přijde už dneska! – protože ta jejich klimatizace? Zašli jste někdy v červnu Na zábradlí? Já našťestí né. Protože Zábradlí se chválí samo. A tak o něm nepíšeme. Jo, volal jsem Ferdovi. Prý včera něco zkonili. S kulisama, v záběru. Prý to musí přetáčet. Takže nemá čas. Takže až zítra – A já si dneska dám, copak já si dám; něco studenýho, třeba to, co má dáma, radši né, radši Cuba libre;

protože dáma už přestala být dámou a přešla do své mateřštiny: „Dyckys měl plno keců a žádně vert. Hokna nyx akorát virvál. Kde sem dneska mohla byt? S Milanem!? Protože, abys věděl, Milan si tehda myslel, že spolu neco... To bych to chytla, s tebou.“ A poručila si další pití.

„A tak mu na vobci udělali múzeum. A chodili obdivovat... Vlastně nevím co, protože to byl spíš takový popisný realismus, krajinky. Amatérština. Trochu dojáček, připouštím. Však si to tam dopodrobna vypsali. Jaký v něm ztratili talent. Obecního blázna? Kripla na vozejku? Chlapa kost a kůži? Prožranýho rakovinou? Ten obrázek, ten obrázek co tam dali: mladík ve vzorně padnoucím obleku (na vsi ovšem ještě nevěděli, že spodní knoflík se nosí rozepnutý), s úzkou černou vázankou kolem krku. Ale ty oči... To uměli na gotických krucifixech: že se ty oči dívají do tebe a přes tebe. No, zkusil jsem malovat. Řekne se, je to řemeslo. Jen řemeslo. Ale když ani to nejde? A tehdy mi to sepnulo. Kamarád vyrábí bazény. Vozí je do Německa. Prý chtějí něco originálního, nového, co nemá soused. Hlavně ti z východu, co tak rychle přišli k penězům. Představ si: vodní obrazy. To jako na dně bazénu. A mění se podle nasvícení. Nebo se dá pracovat i s fotoluminiscencí, s podsvícením. Jiný obraz ve dne, jiný v noci. Jiný podle toho, jakým světlem do vody svítíš. Anebo: obrazy na jedno použití. Jako živý. Namalované na zdi bazénu, a podle chemikálií, které jsou ve vodě přítomny, se z nich postupně odlupují jednotlivé vrstvy. A voda se barví do červena, do žluta, zelena, modra... A obrazy se proměňují – jako my. No, chytlo se to. Tak v Rusku i Číně už jsem byl. Jezdím to instalovat. Někdy je to spojený i s takovým představením. Já to jenom vymýšlím. Na zbytek mám lidi. Ne, dovolenou jsem neměl už dlouho. Ale byl jsem i v té Americe. Ani na ženský nemám čas. Nejsem svobodnej člověk. Vždyť já nemůžu ani umřít: Zakázky na leta dopředu... Well done. Tos možná viděla v televize, dávali to na artu: V bazénu venuše namalovaný, nad nima plavou akvabely nahý (dávali to po desátý). Krásný ženský těla. Najednou: Voda do ruda. Akvabely se ponoří. To z těch těl, z venuší vzala voda všechno maso. Nad vodou mlha, taky rudá. A když se rozplyne, na hladině plavou a namísto akvabel, těch krásnejch mladejch na-

hejch ženskejch, cvičí – kostlivci. (Akvabely jsme nechali zmizet takovým krytým tunelem pod hladinou; ale vymyslet to s těma kostrounama, to dalo fušku: elektromotorky, magnety, špagáty – jako u marionet...) Točilo se to u Hefa ve vile, vlastně na zámečku. Ne, nemluvili jsme spolu. Ale zapláceno jsem dostal – královsky! A tolik holek kolem! A já za hvězdu... A ten hroznej smutek, když tam, právě tam jsem si vzpomněl na Staníka, na toho ošklivýho chlapa, kterýho jsem vlastně nikdy nepotkal a kterej se mi navez do života..."

„Hynku, jak´s moh bejt až taková svineň!? Kdybys tenkrát řekl, že mě vopravdu chceš, kdybys jenom řekl. Ale tys mě vopustil, tys mě nechal tomu Mirkovi, Milanovi vlastně, tomu. A pak Vildovi a Igná... a dalším. Ale to sem. Nepatří. Poněvadž. Mi řekni. Jak´s moh. Bejt. Svineň. A nevojet. Mě!?"

„...kterej se mi navez do života, protože já vždycky chtěl malovat, ale naučil se leda o tom kecat. Protože na malování mám jiný. Já jsem jenom přes ty nápady. Tohle je hloupost, ale tohle – to se bude líbit! To vydělá! A tak jezdím a lítám po světě; ale o prázdninách, v pozdním létě si vždycky na jeden den vyjedu: podívat se na Staníka. Náhrobek opršel, fotka slezla. Místní už na jeho obrazy moc nechodí. Ale divila by ses: občas přijedou i cizinci. A já se divím taky, protože: nic než realismus. Malované foto. I když realismus, jak pravil zasloužilý umělec Josef Jambor, je jedním z prostředků boje o lidskou duši. Pamatuješ, tam u nás doma, v Těšanech, kdysi. Ani ten Jambor nic moc. Ale ujela mu ruka: Hruška v širém poli – ta ti svítí, jakoby zevnitř. Víš, ta Staníková maminka, ta je taky zvláštní. V koutku, ani nepotřebuje moc světla. Bylas někdy v Ústí? Nalevo od oltáře, na zdi nad křtitelnicí: Vidělas Mengsovu Madonu?"

Ferdo, chlapče, tak tentokrát tě nebudu potřebovat. Protože tohle je storka, která prodává. Další z Čechů, kteří se proslavili. Více za mořem, nežli doma. Z neznámého

umělce miliardářem. A nevímproč mě napadlo: A z miliardáře chudákem... Ne, s tím mládencem, mládencem mého věku, se ještě musím sejít. Teď by ale asi nebylo dobré: vmísit se do hovoru.

„Hynečku, Hynčíčku, myslíš, že by s tím ještě šlo něco udělat? Protože já mám ráda pejsáčky – a né vlky. Vlci jsou fuj. Oškliví. A nudní. Pejsáčky chlupáčky, na mazlení. Víš, že mi napích mobil!? Víš, že mi pak rozbil hubu, když... A vzal si aspoň kondom, se ptal. Kdyby mě pořádně zmlátil. Ale von jenom tak, hy-gjé-nyc-ky. Hynečku, ty někoho máš, pudlíčku? Co sem tak čumíš!?"

Ano, v restauračních zařízeních občas dojde i na fac-ky. Protože se pije více lihovin než kávy. A protože se víc chlastá než pije. Jenomže kdo bude sedět doma, dozví se akorát to, co je ve zprávách. Naštěstí bývá těch facek víc v příbězích než na vašich tvářích. Ale já si nevymyslím. To všechno mi přinesla slova. Já jenom poslouchám, a občas si něco zapíšu. Kdo ví, do které z rubrik se mi to bude hodit. Kdo ví, která budoucí celebrita zatím nepoznána nevědomky trousí příští kostlivce? Literatura se přece taky musela k Periferii brodit Pražským bahnem? Ne, to přeškrtané opravdu není poezie. Možná taky jenom nápady... Možná jednou začnu psát – životy slavných?

Odpoledne se vleče jak opilci božíhodovým ránem. Oni s ohněm uvnitř, mně je horko ze všech stran. Ne, už si nedám. Není na koho, není na co čekat. Servírka by se za chvíli mohla proměnit v komářici. Se docela divím, že je nevyhodila. Že měla tu trpělivost. Paní docela pila... Ale kolegáček: je tu vozem. Teď už bych ho tipoval na porsche. Pořádně drahej sporták schovanéj v oprejskaný garáži. „Co sem tak čumíš!?" – aha, to patřilo mě. Pito-mec, jsem se musel koukat. Přitom – zejména jí – bych rozuměl i na druhým konci, a s hubou ke zdi. „Zlatíčko, platím, miláčku!“ – „Já bych také zaplatil, i tady za dámu... Jaru, rád jsem tě, tak zase někdy někde, ano..." „Hynku, přece mě tu... Takhle... Dáma chce ještě. Sex. A pořádej!"

Ani ty disputy už nejsou co bývaly. Vzpomněl jsem si na povinnou četbu, i začátek devadesátek. Tehdy nám k nim stačilo jedno společný brko. Když jsem vycházel ze dveří a díval se za odjíždějícími autobusy, rozšuměla se klimatizace. Anebo konečně začalo drobně pršet? Ohlédl jsem se: Už ne dáma, dávno ne slečna a ještě pořád paní třímá v každé ruce svůj barevný sen a střídavě upíjí. Přemyslím o ní, o něm, o sobě: Jak jsem se mohl tolik splíst? Jak jsme to říkali tenkrát dávno, tam doma: Kemo, je to celý ňáké levingstón...?

W
ittenb
erg

Tančit
v myšlenkách
Tatána Kročková

Taťána Kročková (1979) – básnířka, prozaička, publicistka.

Je externí redaktorkou několika tištěných a webových časopisů, věnuje se také poradenství v oblasti zdravé výživy, bylinkaření, sestavování horoskopů a rodokmenů.

Studuje na Filozofické fakultě Ostravské univerzity. Žije

v Čeladné. V roce 2010 vlastním nákladem pro své přátele

vydala sbírku básní Proudý a novelku Mimo prostor a čas,

o dva roky později novelku Tyrkysová labuť. Na motivy její

povídky Proměny života natočila stejnojmenné album

brněnská metalová kapela CK Band.

Ráj za dveřmi nehledej

Zas sytíš mě práškem z hadích jazyků
co slibují v tichosti šera
šeptají přesladce v závětrí
co přeslechnout se nedá

Zas podléhám závojům z pavučin
kloboučkům bílých teček
a kouří z vodní dýmky
co mlží okna čajoven

Nevěřím náhodám
harfám a dotekům těl
nebrnkej na struny chtění
klíčovou dírkou nahlížej

ráj za dveřmi není...

Jarní předsevzetí

Chci přestat kouřit doteky
a létat pouze v noci
zavrňt si z pod deky
pak ukotvit se v docích

Chci porozumět samotě
křídel sov pálených
jít s blátem na botě
v prachu cest zvalených

Chci vypouštět přetlaky
a nezavařit motor
anebo odletět s čápy
daleko za obzor

*ale zrovna přiletěli
a staví si hnízdo...*

Hodina výtvarné výchovy

Odkud se bere ta pěna
co leptá obrysy duše
já se tě na to ptám
zcela rezignovaně
jako věta bez interpunkčních znamének
vygumuj mě a rozdroľ na spoustu žmolků
a hlavně mě nezapomeň sfouknout ze stolu

nechci aby mě někdo našel...

Rubikova kostka

Neměl jsem tušení
že tolik stínů a zákoutí
skýtá domov beznohým pavoukům
kteří se bezmocně snaží vyprostit
ze svěřací kazajky
zatímco jejich nohy už dávno rozfoukal vítr
jako řasy prvně menstruuujících děvčátek
zaschlé kapičky krve voní po mentolu

a ty se ptáš...

Studánka

Tančím v myšlenkách
jako baletka
špičkami
prstů
obkresluji tvary
bezhlavě
padám
do hlubin
tříštím se
skleněné kuličky
prchají za duhou
křišťálová
studánka
voní dechem
lesní víly
co z ní zapíjela
žal
borůvkovým
polibkem
zavírám oči
plakat
dovedu
šťěstím
smutek je mrak
přichází tehdy

*když mu to
dovolíme...*

Dnešní

Svět nikde nekončí
dírami ve stropě
chytáš druhý dech
jak dlouho ještě
v provazcích deště
zůstaneš ležet na zádech

Housenky ve vývinu
kuklí se bez svých splínů
aby pak mohly bez výčitek
sát sladkou medovinu

a říkat věci na rovinu...

Ted'

Miluji vůni chlorofylu
sladkou chuť okvětního pylu
Podléhám šarmu očních víček
když prší hvězdy do zorniček

Včera jsem byla trochu smutná
Dnes věřím klíce zadních dveří
A vím že slova nejsou nutná
Co bude?

Stačí jenom věřit...

Útěk z piedestalu

Když mlha teče proudem mezi prsty
a dech se zadržává o hrany stolu
těla soch hledají k seskokům mosty
přes navždy zpátky do mramoru

Ptáci už dávno nezvou k letu
andílky co zdobí stoleté hřbitovy
útěky z podstavců pro odvetu
přes navždy zpátky na nohy

Obracím stránky a čtu si v myslí
bible všech biblí salutuje
nad piedestalem hlavou dolu visí
a potichoučku onanuje

aby našťvala bohy...

Z rukopisů Taťány Kročkové vybral

-mhra-

Dravci a zlatá

Foto Aline Boros

Tereza Riedlbauchová

berle do podsvětí

Tereza Riedlbauchová (1977, Praha), básnířka, nakladatelka, literární historička a překladatelka, vystudovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze český jazyk a literaturu, francouzštinu a dále absolvovala doktorandské studium z české literární historie. V roce 2009 získala Master 2 na Sorbonně (fakulta Paříž 4), kde v letech 2007–2011 působila jako lektorka češtiny. Po návratu z Paříže pracovala v letech 2011–2017 jako vědecká tajemnice a zástupkyně ředitele Památníku národního písemnictví. V letech 2001–2010 pořádala domácí salony: proběhlo třicet jedna večerů autorových čtení, někdy též výstavy či hudební a divadelní vystoupení. Založila nakladatelství Literární salon (www.literarnisalon.cz), se zaměřením zejména na začínající básníky, v němž od roku 2007 vyšlo dvacet dva titulů. V září 2007 v Praze a v březnu 2008 v Paříži spolupořádala česko-francouzský festival Poezie mezi Prahou a Paříží. Vydala sbírky *Modrá jablka* (2000), *Velká biskupovská noc* (2005), *Don Vítor si hraje a jiné básně* (2009), *Pařížský deník* (2013) a poému *Podoba panny pláč* (2002). Překlad sbírky *Velká biskupovská noc* vyšel v Bulharsku (2011). Básně publikovala v mnoha časopisech a antologiích v České republice i v zahraničí, a to ve francouzštině, španělštině, portugalštině, rumunštině, angličtině, němčině, bulharštině, polštině a srbštině. Zúčastnila se mezinárodních festivalů poezie v Kanadě, Francii, Bulharsku, Rumunsku, Srbsku, České republice a na Slovensku a čtení na mezinárodním veletrhu v Německu.

Báseň o tvém posledním koupání

Po tvém odjezdu do Bělehradu oživla všechna zrcadla
v předsíni stojíš v ošoupané kožené bundě
upravuješ si vlněný šedý šál

Rozpálený balkón bělehradského bytu
na rozbitém dvorku kňourají olysalé kočky
krájíš rajčata, okurky a bílý sýr

říkáš že příliš kouřím a sám si připaluješ
holandský spolubydlící oplachuje nádobí
v rohu vyskládané lahve od vína

V mé koupelně ještě stojí voda po tvém koupání
Jednou bude tento byt dokonalý
věci samy pohltnou svou zbytečnost

Praha, leden 2014

Rue de Tilsitt

Lehce melancholický den
kdy lidé spěchají honit své marnosti
kdy smutek i radost ztratily svoje opodstatnění
Kolemjdoucí vytahuje z kabelky rtěnku, zrcátko a oční stín
úpěnlivě se snaží zamalovat pupínek na bradě
aby zapomněla že je dávno mrtvá
a že její maso roznesli po horách diví ptáci
Už jen tato báseň dokazuje odraz jejího někdejšího bytí
už jen nesmiřitelný pohyb podél kavárenských stolků jí uděluje milost
promítnout se do přítomnosti
A za okamžik na rohu avenue Wagram a rue de Tilsitt s výhledem
na Arc de Triomphe a neustávající
proud aut chvátají už jen
vysoké podpatky

Paříž, květen 2014

Žlutá lilie

Stojí na pupeční šňůře
odřízlá od kořenů, od hlíny
Z pupence dívka otevírá loketní jamku
v plném květu uchvacuje svou krásou
Holý stvol čeká, až bude
rozlámán, rozčtvrcen

Založím pohřebiště květin
pro každou vyhloubit jamku
a v malé rakvi uložit do země

Založím velké pohřebiště zlatých lilií
berlí k tvému poslednímu kulhání do podsvětí
- Vladimíre Binare -
nesmrtelných jako tvoje Číňanova pěna
krása tvé ženy
a tvých tří dcer

leden 2016

Touha

Bílá a tichá
tichá a bílá
je noc v Istanbulu
Kapky odrážejí vypálený písek
- květy z ovocných stromů -
- nebo snad i teplý sních? -
Stříbrná cesta je čistá
nezanechává otisky
míří v bezčasi odnikud nikam
- k olověnému jezeru -
- k domům z bílého kamene -
- k balonům nad skalními chrámy -
Nevím, jestli tam jednou přijedu
ale už teď - Lásko - chybí mi
- lehounký stékavý med -

Rumunsko, červenec 2016

Rituál

Týden bez příběhů
do mlčení se ozývá zajímavá arabština
Do květů - fialových, růžových,
žlutých, oranžových červených -
se z palem snášejí obrovití a útoční dravci

Egyptský sluha přijel na oslíku z pouště;
odložil galabei a nasunul
své nohy do kalhot
Když se předkloní z kapsy o kameny
zaklepe soška Hatšepsut

Někdo se pokouší - potajmu -
shodit pannu do moře
Když vyplave alabastrová
a roztříští se o útes
nastane rok hojnosti

Egypt, říjen 2016

Nejsem si jist Josef Soukal

Když se pozdním letním večerem

rozštěkají moji psi
poplašení šiframi tmy
nebo jen zvuky z kravína
vzpomenu si na svůj dětský
dobrodružný a úžasný strach
když jsem zde býval
u babičky

Nevím

co bych si přál mít na pomníčku
a zda vůbec mám mít někde hrob;
tolik k jistotám
mé posmrtné přítomnosti

Ale jinak se cítím ukotven
alespoň některými lidmi
i vzpomínkami a myšlenkami
a tím, co z nich vzhází

Na venkovských cestách

moji tři psi
zásadně nedávají přednost
projíždějícím autům
Musím je zčásti odchytit
zčásti odstrkat
a omluvit se alespoň gestem

Nijak je to netrápí
Podobně jako jiné věci
netrápí ani lidi
Je to moje starost
chci-li s nimi žít

Hospodin jest můj Pastýř

*Hrad přepevný jest
Pán Bůh náš*

čítával jsem nad dveřmi a nad stolem
když jsem u babičky otevřel oči;
hrad přepevný jest
dětství naše;
kěž jsou mé oči
vidoucí

Na počátku srpna

jsem se srovnal
do podoby dnešního rána:

Vím, že přijde déšť
ale slibuji
a slibuji si
že den bude dobrý

Před lety jsme na chalupě zasadili

katalpu trubačovitou
měla odpuzovat hmyz
Ale hned první rok se nalomila
a dlouho připomínala spíš zákrsek
Až pak
jako by docelila ránu
a přivykla Vysočině
se náhle a prudce
rozhodla žít
a mohutnět až k úžasu

Letos
kolébky listů promrzly;
vyřešila to pozdním obrůstáním
všemi směry

Hastroš mezi keři
mne teď zahanbuje
svou vůlí

Někdy jen umetu desku

zapálím svíčku
a chvíličku postojím

Občas si ale
přes rozdílnost našich světů
s našima dobře popovídám;
až mi pak bezděčně klouže do úst:
„Tak se tu mějte!“

Tak ještě jeden

utěšený prázdninový den...
Jak chvíle nad ránem
kdy spánku došel dech
však čas má pro nás
pořád ještě sen...

Nad Pustou Rybnou

Do stráně se vleču
vlastní křížovou cestou
Utrpení není velké
dalo by se měřit čůrkami potu
Ale požehnaní téhle krajiny
je nekonečné

Obloha už se kaboní

stejně jako má mysl;
děšť
nebude spásný;
a ani jiní bozi
nejsou na obzoru;
dnes musíš uvěřit
v sebe

Na podlaze

chodbičky ke stodole
čekal na mě vrabec

Nezvykle ztichlý
jen popoběhl
když jsem se přiblížil
Pak už ani to ne

Snad ho zlákala otevřená vrata
a pak jeho let
uřála zeď

Nebylo nám pomoci:
Smrt přišla
mojí rukou;
aby se netrápil

a abych se já netrápil
jeho utrpením

Nejsem si jist

zda mé verše směřují k další oproštěnosti
nebo k nové infantilitě
ale přicházejí úplně samozřejmě
a zapisovat je mě celkem baví

1

Píše se rok 2007, srpen, kolem dvacátého. Je dusné letní odpoledne, ve vesnici Antiochie celkem snesitelné, neboť většina domů se táhne podél svěží, chladivé Kánice. Přes nízký stav vody jsou Antiochané rádi, že řeku mají. Právě se chystám na kolo, právě dnes. Jak velká by to byla změna, kdyby byl tentýž den, ale jiného roku, kupříkladu roku 2010? Měl jsem to štěstí, že jsem paní Peterovou navštívil právě v roce 2007, a ne později. Toho srpna byla ještě naživu a poklábosit s ní stálo za to. Co to říkám, poklábosit, to je značně neformální výraz hodící se tak na ty, kdo se znají déle. Já jsem paní

Přezdívký Lukáš Vítek

Peterovou tehdy neznal vůbec, když jsem k ní s tetou přijížděl. Přijít jen tak za neznámým člověkem, to se dnes nenosí, ale já jsem měl dobrý důvod vyhledat jednoho z nejstarších Jeruzalémců; sbíral jsem lokální přezdívký a do archivu ke kronikám jsem se neodvážil, kdovíproč jsem si tehdy myslel, že kroniky se až do dnešních dob píšou latinsky, a já jsem latinsky neuměl vůbec. Neznal jsem vůbec nic, ani ave, ani vale, tedy kromě rčení „errare humanum est“, chybovat je lidské, což je věčná pravda. Navštívit paní Peterovou však omyl nebyl.

„Pojedem dneska do bazénu?“ zeptal se mě pulec Danek, můj druhý mladší bratr, nyní desetiletý. Jestliže jsem v něm viděl pulce, sám jsem se cítil na skokana hnědého, a i když skokan kváká nejrady ve vodě, musel jsem Dankovi odpovědět: „Ne, dneska ne, byli jsme tam včera.“ Daneček zase tolik zkormoucený nebyl, čekal na něj počítáč s nevyčerpatelnou zásobou erpégéček.

Kdybych si jen vzpomněl, na jakém kole přijela na smlouvenou křižovatku teta. Lídu už jsem dlouho neviděl, musel bych se jí na to zeptat. Ještě o něco zajímavější by bylo dnes vědět, jaké kolo vlastnila před sedmdesáti lety paní Peterová, pokud vůbec nějaké. A kdy jste se na něm začala učit jezdit? Ne, paní, nezdvihejte se, prosím, jen dál v klidu odpočívejte na tom svém hřbitově, nemusím vědět všechno.

Jak by asi návštěvu paní Peterové podala Lída? Teta by určitě něco napsala, ale v angličtině, v „originále“, jak sama říká. Už čtyři roky žije ve Spojených státech.

Paní Peterová byla zdálky dost indiánský zjev. Tvář popraskaná vráskami (neu-

šetřeny zůstaly hlavně koutky úst) nesla narudlou barvu, asi od toho, jak se v životě často pohybovala na rezatých polích.

„Maminko, je tu Lídy Trnkové synovec,“ uvedla nás slečna Jarmila, jedna z dcer staré paní. „Přichází vyzvídat paměťihodnosti.“

„Já nic nevím,“ ozvalo se pohotově z rohového lůžka a překvapivě málo skřehotavým hlasem, „já si nic nepamatuju.“ Paní Peterová na mě vyšpulila úsměv a záhyby kůže se jí při tom stáhly do propadlých vrásek, takže ty jí na chvíli zmizely. Takhle se asi tváří často, pomyslel jsem si.

Entrée paní Peterové se brzy ukázalo jako šibalské gesto. Stará paní, přestože teď v jejím věku odkázána převážně na lůžko, byla uvnitř nesmírně čiperná a čilá. Věděla toho hodně. Lokální přezdívký, můj hlavní zájem, se rozběhly do osudů mnoha nejrůznějších lidí, které dobře znala, a původní obecní nadávka, již by ze sebe dotyčný tehdy rád setřásl, vedla přímo k jádru jeho existence: měl by nyní za ni děkovat, že ho uchovává mezi živými.

Překvapilo mě, že teta, jindy značně umluvená, byla při této návštěvě, kterou mi ostatně zprostředkovala, nezvykle tichá. Nepřerušovala starou paní a ani se na nic neptala. To já jsem při otvírání letitých alb, památků a notesů nedokázal zadržet výkřiky. Jejich obsah nebyl nijak neobvyklý, adresy, veršičky ke gratulacím, padesát let staré pohlednice, recepty na vaření. Spíš mě dostalo, že paní Peterová dala přinášet zaznamy své paměti sama od sebe. Jen jsem se zmínil o vlakové zastávce U Valů a už se snášela její ručně psaná knihovna.

Odcházel jsem od ní s pocitem, že toho vím jen zanedbatelný zlomek z okruhu možného, a před očima se mi táhl obraz ujíždějícího vlaku, z jehož čoudícího komínu semtam vyletovaly zbytky uhlí a hrozily zapálit blízké kupky sena. Ten vlak jezdil do Gazy pro prasata.

II

„Tak ses dozvěděl, cos chtěl, Leo?“

„Dá se říct, Lído.“

„Peterová stihla říct, co se dalo. Je překvapující, že je tak srdečná. Žena Němce, kdo by to čekal.“

Na konci svahu, do kterého jsme s koly stoupali pěšky, nás čekala rovinka.

„Jen mně vrtá hlavou,“ zaváhal jsem...

III

Mrtvé, všechno je mrtvé, všechno umře, nic se nezachová. Je mně strašně špatně, co mám dělat?

Ozvalo se šplouchání vody, přičítali se lidé s lavorem, voda byla rozlitá všude po dřevěné podlaze, hadr, který by ji vsákl, byl zde zbytečný, neboť se hned vlila do skulin mezi podlažními fošnami.

„Rychle, sem ručníky, už to nebude dlouho trvat.“

„Jen, aby bylo živé!“

Na ručně vyřezávané mohutné posteli ležela žena, nohy pokrčené v kolenou a rozvřeně do tupého úhlu, přechodně zmítaná návaly porodních bolestí. Rodila.

Před dvěma lety na téže posteli. Co když se to stane zas? Nesmím na to myslet! Před dvěma lety. Tchyně hnaná blížící se bouřkou. Nebyl tam nikdo, kdo by jí přispěl, muži zůstali od rána v lese. Tak jsem musila já. Ona by to po mně nikdy nechtěla, dobře věděla, jaké je to chodit se živem, měla za sebou čtyři slehnutí. A já jsem

zase dobře věděla, že namokne-li usušená tráva, zapaří se a začne hnit a zvířectvo nebude mít v zimě co k žrádlu. Nebude-li píce, nebude maso, a nebude-li maso, bude hlad. Tak jsem vzala dřevěný trakař, byl pěkně těžký, mrcha, taky byl okovaný, aby se mu nelámaly příčky, a o zlomkrk jsem se s ním hnala na Velkou louku. Cпали jsme seno naň.

Seno jsme zachránily, děťátko jsem ztratila. Vzpomínka mi vyvstává s celou svou živostí:

„Počkej, nervi se s tím. Vždyť se namůžes,“ říkala mi tchyně.

„Vy nemůžete všechno sama, já to vydržím. Seno nesmí namoknout.“

Dnes neprší, jaké se mi ale dělají mžitky před očima! To bolestí, to bolestí.

O čtvrt hodiny později se narodilo první, živé dítě paní Peterové. Ve zbytku života jich měla ještě dvanáct.

IV

„A jaké jste si kupovali noviny? Kupovali jste si třeba Lidové noviny, kam psal Karel Čapek?“

Tvář paní Peterové se o zlomek posunula do temnějšího výrazu. Musel jsem uhnout pohledem, ono to však dost dobře nešlo, protože jsem seděl příliš blízko její postele. „Na to jsme neměli.“

Vida, tak blahodárná ruka prvního prezidenta až sem na venkov nedosáhla.

„Takže jste nikdy žádné noviny nečetli?“

„Co bylo zajímavého, to se povídalo po vsi. V Jeruzalémě se každoročně konaly pásmátné silvestry. Choť s mým otcem vymýšleli divadlo. Začalo to jednou v létě. To byla taková těžká vedra, nedlouho po tom, co jsem ztratila to první.“

V mé paměti hned zablýskl počet třináct, tolik dětí paní Peterová přivedla na svět, jak jsem věděl od Lídy. Takže jich mě-

lo být celkem čtrnáct. Co to znamená, že jich bylo nešťastné číslo?

„Paní Peterová -?“

„Maminko, nechcete ještě čaj?“

„Ano, Jarmilko, přines ještě.“

V

Zaklapla branka a teta se konečně mohla začít projevovat naplno. Bloudění svých očí tak obohatila o bloudění svých vět, o něž byla návštěva prastaré paní zkrácena.

„Tak co na to říkáš, Leo, splnilo to tvoje představy?“

„Bylo to tak - i když moc nemluvila o přezdívkách. Jen si pořád říkám: proč se po každé, když přišla řeč na její sestru, paní Peterová odmlčela?“

VI

V roce 1925 v Praze proběhla přehlídka pošty z obou částí republiky. Průvod jeruzalémského poštovníctví se zřejmě zvlášť povedl, protože o něm slavný spisovatel a novinář Č. K. do Všelidových listů napsal: „Byl to průvod, na který se nezapomene. Valerem svých stužek převyšil nejvyšší vzlety léta a barvy impresionistů by se tvář v tvář těmto rozprchly jako poražené vojsko. Vizualní dojem služebních uniforem hezky doplňovala vztyčená hrdost pochodujících a manifestujících. Tím se podobaly vojákům. Jenže proti těmto a takovým by žádný pacifista na světě nikdy neprotestoval.“

VII

Léto se dá prožít na dva způsoby, buďto jako krátké léto, anebo jako dlouhé léto. Ten první způsob předpokládá, že se 30. června

rozběhneš všemi směry a proběhneš jím každým zvlášť a pak se v září ze všech jejich směrů a zákrutů zase smýkneš do jednoho bodu, pro který se krátkému létu říká krátké léto. Dlouhé léto zase počítá s jinou strategií. Dlouhé léto ti ukládá listovat hodně v kalendáři. Nejraději každý den a nejraději s tužkou v ruce rozsévající na bílých listech všelijaké křížky a vykřičníky. Křížky a vykřičníky se vzápětí budou stávat kořistí tvých omylů a přehmatů, což v reálu znamená, že hned zmizí pod gumou. Já jsem si to léto 2007 vybral dlouhou variantu nebo se mi prostě svezla na záda; vždycky jsem byl spíš fatalista a rozhodnutí jsem vnímal víc jako krycí jméno pro drobné drobném náhody zasazené do celkového osudu.

Stál jsem před kalendářem a nějak jsem nebyl ve své kůži. Kolik že dnů celkem budu muset svého bratříčka hlídat? Ne pulce Danka, který se nořil v zátoce odpolední do vod svých erpégéček a zase z nich v jiné misi na jiném místě vyplouval, nýbrž Mrňouse, jehož heslem bylo řvát, jíst, prdět. Počítal jsem a počítal a nějak jsem nebyl spokojený. Jestliže všichni slavní historici začínali jako chůvy, tak to potěš. Houpali kolíbku a přitom si šmrdlali tužkou letopočty. Devět dnů budou rodiče fuč, na Mallorce, kde je po devět sladkých dnů nebude budit žádný řev či křik či vřiskot; za to své fuč by mi měli dát na hlavu pořádný fáč, aby se mi nerozskočila pod všemi těmi plány, které jsem v ní stačil za konec června nashromáždit.

Strašně mě v tu dobu braly křížácké války. Než k nám do kopcovité Antiochie dostoupala z Jeruzaléma pouť, což značilo zábavu, zábavu! dělal jsem si z tehdy ještě kvalitního časáku XYZ vystřihovánku křížáckého hradu Krak. Oni ti mohamedáni byli náramně chytří. Místo, aby zaútočili na tento nejmocnější křesťanský hrad, což by znamenalo vyčerpávající, dokonce možná několikaleté obléhání, obrátili své obléhací věže proti levantskému městu u Středozemního moře Rybná nad Svorkou. Touhle bitvou, již ze svých českých obchodních lodí

přihlíželi neteční Benátčané, ztratili křížáci poslední opěrný bod svých ambiciózních plánů. Obranu Rybné nad Svorkou nespasilo ani zázračné spojenectví řádu johanitů s řádem maltézských rytířů, zázračné proto, že oba rytířské řády se navzájem nenáviděly. Bylo příliš pozdě.

Ano, pouť v malé dvě stě obyvatel čítající Antiochii byla velká událost. Na náměstíčku v jejím středu, jež pozůstávalo z prudká zatáčky hlavní silnice, stálo pár houpaček a to bylo vše. Pražský Svatý Matěj by tuhle naši antiochijskou pouť strčil do kapsy. Klidně bych se však vsadil o to, že tu naši dokreslovalo daleko lepší pozadí než neuspořádaný randál těch velkoměstských. Do výkyvů houpaček příjemně bušily tóny evergreenů ze dvou nachystaných reproduktorů.

Houpačky a muziku ještě doplňovalo takové hrací okénko na boku pouťáckého vozu. Nahore z kovové prosklené skříňky vyčníval táhlý hliníkový píst na mince. Úhozem do pístu se do automatu vstřelovaly koruny, dvoukoruny a pětikoruny, a byla-li rána dostatečně silná, dostřelili jste minci až dolů na čudlík a přivodili si tím výhru. Za sklem té piksly se totiž vodorovně táhly kovové drážky poseté penězi; chabou střelou jsem k nim prostě přistřelili tu svou a prodělali jste, anebo jste dostřelili až k západce, která vám jich do dlaně napočítala nepočítaně.

Takovou šanci jsem si uprostřed svého neslaného nemastného prázdninového bloumání nemohl nechat ujít. Neodradil mě ani nápis „WINNER – LOSER“, který na skříňce působil všelijak. Doma jsem kládívkem jedním máchnutím rozbil své keramické prasátko.

„Kam jdeš?“ křikla na mě mamka od kuchyňské linky, ruce zaklesnuté do mísy s těstem.

„Už musím běžet, mami,“ v kapsách mi neopatrně zacinkalo.

„Cože?“

Rychle, rychle, aby mi kluci ten pokládek sami neshrábli. Kolik toho tam ti pouťá-

ci mohou mít? Stovku určitě. Dodnes miluji zmrzliny a tehdy pro mě představovaly opravdovou, nenahraditelnou a neukojitelnou vášeň, a tak mě hnala vidina lehce získaného kapitálu, který bych rád uplatnil na mrazáky vedlejšího občerstvení. No, lehce. –

Kluci si po mém příchodu založili ruce.

„Teď to zkus ty, Leo,“ řekl Maimonides.

VPPV

Každý máme svou Getsemanu. Někdo temnější, někdo schůdnější. U paní L. se všechna temnota soustředila do dvou okamžiků, které v jejím životě následovaly rychle za sebou. Nejdřív se jí nepovedlo jedno dítě a pak se jí nepovedlo i to druhé. To je celé. Za vinu si to kladla hlavně proto, že ji trápilo špatné svědomí. Žila v iluzi, že sama může zásadní věci ovlivnit.

„Když budu dostatečně chtít.“

Silná vůle bylo její životní heslo. Ale některé věci si prostě nevyberete, jako své děti. Na tohle paní L. nikdy nepřistoupila.

Jeruzalém žil silvestrem. Místo aby sněžilo, sníh pomalu slézal dolů, a každý s nosem červeným až ke kořenu zalézal do nevelkého sálu s kamny uprostřed. Venku totiž vládl nemilosrdný nečas: foukalo a kráपालo.

Na pódiu šaškovali dva chlapíci. Ten starší se jmenoval Albrecht, otec paní Peterové. Ten mladší byl paní Peterové choť. Ne, ne, Marii Peterovou bychom nepoznali; od té doby, co ji navštívil Leo, omládla, že to víc už nebylo možné. Změna se promítla hlavně do krásných blondatých vlasů, které byly od těch stařeckých šedých k nerozeznání. Kdybychom se podívali blíž, viděli bychom, že výrazný spodní ret ční protáhle do úsměvu, takže se jí v tváři zračí její typický výraz, který tam dosud pod tíhou starostí nevytetoval síťky vrásek.

„Á cha cha cha,“ řve sál a slyšíme, že Marie Peterová dozvučuje hromadné burácení

svým ženským hihhi. Osazenstvo silvestru napjatě sleduje recitativ obou komediantů.

Já jsem žena,

provolává ten mladší a postoupí do popředí pódia,

mám břicho plné potratů,

pažemi honem dokreslí obrysy ňader a rukama na břichu, které prudce odtáhne směrem k divákům, jakoby dořekne:

Kdo splatil tuhle útratu?

Jsem černá.

Jeho prošedivělý společník schází ze stupínků scény a chraští zápěstími s náramky:

Jsem cikánka z hor,

mám koráلكové drahokamy,

svůj osud pořád nesmotaný,

když řeka, chce to vor.

Tahle show, která rozehřívá veškeré bledě-modré publikum dočervena, se zjevně nedotýká paní posazené u vchodu v rohu. Sedí v předklonu. A vypadá zaraženě. V dotyčné poznáváme paní L., ve tváři má přísný výraz, nenarušený ani jediným zacukáním úsměvu, a tento výraz se téměř úspěšně snaží potlačit přirozené jiskry v černých očích, už nemálo pohaslé a světu vzdálené. Tato žena nechce již nijak vynikat a hlavně ne na celospolečenské zábavě.

Vor!

Ráda se koupu bez šatů,

Albrecht jakoby plave po sále mezi stoly s diváky, a jak se tak mezi namačkanými lidmi nemotorně snaží o motoriku, drkne do stolu zaškareděné paní L., která jen neobratnému plavci věnuje tichou myšlenku

„cikánky třeba uměly plavat, ale nás to nikdo nenaučil“; ta však nestačí narušit převládající atmosféru spontánního veselí, protože ji vzápětí vyžene Peter nahánějící Albrechta-dívku se svou mohutnou odhalenou hrudí. Albrecht se brání:

pak přijde chlap podobný dukátu

a sahá na mě beze studu

a vášnivě šeptá: milovat tě budu.

Paní L. s černým křížkem kolem krku zablýsknou oči a k sobě si ucedí: „To tak.“ Písnička jí však nedává zcela zapravdu:

Jsem cikánka z údolí,

pláču tam, kde to dovolí,

mám snědou kůži, bledé slzy,

na úsměvy je vždycky brzy.

Prošedivělá cikánečka Albrecht si otírá suché oči a nápadník se jí snaží neodbytně uchopit kolem pasu. Cikáneče to nedovoluje zůstat vážná a taky nám to sdělí:

Úsměvy, ty mě zatratí.

Mé perleťově bílé zuby

řkou: klín je nahý bez ostudy.

A kdo mi šaty začaluje, zaplatí?

Nápadník jí šermuje před očima váčkem, ona ho ignoruje.

O to se nikdo nehlásí.

„Jak to?“ vpadne Peter do melodie mimo píseň a osazenstvo zaaplauduje. Písnička vysvětluje:

Spodničky vášně nestíhají,

muži tak rádi plodívají

a ženské maj' zraky vyhaslý.

Poslední sloka zaktivizovala naši zatrpklou patronku, takže se skoro vztyčila.

Při rozkoši je proto zavírají,

paní L. zase klesne, cikánečka věnuje svému druhu dvě elegantní mrknutí a zamává sukni,

a své ženství otvírají.

Nelze mít všechny zámky vypáčené,

vždyť vedle mraku se duha klene.

Poslední sloku zpívají cikánečka Albrecht a nápadník Peter jako duo:

Ale já,

uchopí se slova Peter,

já,

přidá se Albrecht,

já do duhy nepatřím,

zakončují oba.

Jsem temně snědá, to já vím.

A moje velká nenasytnost,

ve mně beká jak nenarozená lítost.

Aplaus doléhá i do výčepu, kam se hrnou vesničané na oslavu půlnoci. Hostinský chystá štamprlata a šedou. Před ním se táhne fronta zčásti ještě nabuzených a zčásti již usazeně spokojených Jeruzalémců. Vysmátá Peterová se ještě obírá dojmem právě skončeného večera a vskrytu je hrdá, jakého to má šikovného manžela. A pana otce stejně tak.

„Tak co, Peterová, jak se mají ty vaše tři?“ Temný, neznělý přízvuk nenechává na pochybách, že je tu někdo, kdo se v průběhu dnešní silvestra nebavil.

„Děti?“ znepokojí se paní Peterová. „V klidu spí, sestra – švagrová je hlídá.“

„Já vám řeknu, Peterová, dětem se musí pořádně namlátit, když je třeba, žádné úlevy. Jinak porostou jinam, než chcete. Jako vychýlený strom. To vám říkám z vlastních zkušeností.“

Mladá Peterová zvažní a zamyslí se. Po chvíli řekne:

„Děti mají růst tak, jak jim dá Pán.“

„Jak vám říkám, Peterová, hlídejte si jen, nebo –“ V paní L., neboť to byla ona, stoupala hořkost.

Do lokálu se vřítí rozdivočelý Peter, nenadále zbavený všech povinností komika a organizátora, a vyhrkne:

„Tak co, Marie? Tak co, tak co, tak co?“

„Heinrichu, hráli jste dobře. Jste rok od roku lepší, ty s otcem. To plavání, ach...“

„Co plavání, ale teprve příští rok, to bude. Máme ambiciózní plány, ambicióznější než letos.“

V tu chvíli se stalo něco, co uvolněně ovzduší ve výčepu dokonale vyvedlo z rovnováhy.

„Nemyslete si, Peterová, že tomu ujdete!“ paní L. opravdu křičela. „Žádná žena Jeruzaléma nebyla dosud výjimkou a ani vy nebudete. Myslíte si, že budete mít víc štěstí. Ale omyl! To, že máte schopného muže, ještě neznamená, že se vám děti vydaří. Já vám říkám, dejte si pozor. Děti vyrostou a k vašemu takzvanému štěstí se s plným vědomím otočí zády. Myslíte si, že když nechodíte na kravín, že jste z lepších, že? A přitom šaty se na vás i na těch od vás kousek po kousku párají tak, že to nikomu neujde. ‚Obnošenci‘, poletí vsí a ani to na sebe nedá dlouho čekat, o to se postarám. Peterová, víte vy vůbec, co děláte?“

„Ta nesmí nikde chybět,“ povzdechl si Peter po tom, co se hlasitá paní L. vypařila. „Pojď, drahá, půjdeme.“

Lidi si mezi sebou povídali: „To si myslí, že všichni, kdo nejsou taková škarohlídi jako ona, umřou hladu?“

Rozmočený sníh čvachtal pod ručně ušitými botami.

„Co ona všechno nezkazí,“ povzdechl si Heinrich Peter rozmrzele.

„Už na to nemysli,“ špitla jeho žena.

Zrovna procházeli kolem Getsemanské zahrady, pozemku nad polní cestou, jehož plot se rozpadal a sousedil s jejich hospo-

dářstvím. Z okapů okolo stojících stavení dokapávala voda. Už se zřejmě vypršelo.

Paní L. byla doma, seděla na posteli a chystala se ulehout. Jediný večer v roce, kdy je pořádná zábava, a žal se jí zase roznítl. Mohla chodit za důstojným pánem den co den a stejně to nikam nevedlo. Člověk, který by se teď posadil vedle ní, by cítil mnohaletou bezmoc, jež chce dojít svého vyjádření a nedaří se jí to. Paní L. necítila lítost, že do zlatého hřebu jeruzalémského silvestra vtepala jalový plech své temné nálady. Plech byl právě to, co v jejím případě ono bolestné něco někam vedlo. Plech, víc plechu! Máš plechový život, tak ze svých slov dělej plechy a s ostatními lidmi jednej jako s plechy! Pokud se paní L. někdy podaří dotepat svůj proděravělý plech, zmizí z ní v těch děrách jako ve spásných trychtýřích nejspíš všechny kamenky zloby jeden po druhém, které se jí za těch čtyřicet let udělaly v břiše, a dojde klidu a míru. Když máš za jednoho syna vesnického idiota a za druhého ožralu a nad oběma nemá kdo dozírat, neboť manžel už je mrtev, snadno, jó snadno upadneš do modliteb ke zlým kamenům jako k ověřenému svatému.

IX

Tváře kluků zkameněly, do klína mi spadlo na dvacet mincí. Marně se snažili nedat najevo své zklamání nad tím, že se mi risk vyplatil, a dokonce bohatě vrátil. Bylo jasné, že mi závidí. Dokonce i Maimonides, můj nejlepší kamarád, nedokázal potlačit okamžitý projev nepřejčnosti.

„Znovu bez tak hrát nebude, to si nedovolí,“ prohlásil Ivan, můj úhlavní a dlouhotrvající nepřítel. Jeho otec nám často kradl z lesa dřevo.

Tou provokaci jsem se nenechal rozladit. Z výšin opojného okamžiku se nechat zavléct do nejspodnějších žump závisti by

byla hloupost. Začal jsem přemýšlet, jestli do toho mám jít nanovo. Ta výhra nebyla nejvyšší možná, ani poloviční možná, protože, jak jsem později zjistil, hrací skříňka byla vyrobená tak, aby pouťáci neprodělali. Začali hrát mou oblíbenou písničku a já v tom viděl znamení.

X

„Teto, taky tě překvapily ty rozjeté jeruzalémské silvestry, jak je popisovala paní Peterová?“

„Ale Leo, je v tom takový rozdíl? Dnes máš karaoke, tehdy's měl lidové scénky.“

„Já jsem si spíš říkal, proč se něco takového nedělá dnes.“

„Je možné, že si to paní Peterová idealizuje, je to laskavá žena. Každý čas od času chce dělat lumpárny, ale jen málokdo je pak skutečně dělá.“

„Fuj, to je kopec. Napadá mě, jakou asi přezdívku měli Peterovi. Co třeba ‚silvestrovci‘?“

„To asi ne, Leo. Přezdívka se obvykle dává kvůli nějaké vlastnosti, víš. Silvestr je jen jeden den v roce, taková přezdívka by byla málo obecná. Co takhle ‚hujer‘? Na Petera by se hodila, jestli byl doopravdy tak ztřeštěný, jak se říká.“

„Třeba. A proč vlastně Peterová nechtěla mluvit o své sestře?“

XI

Ještě trošku a bude zase živá, ještě trošku a bude zase živá.

Poslední dny se mi zdají samé ošklivé sny a všechny jsou o mé sestře. Moje sestra Magda umřela před půl rokem a přitom byla o pět let mladší než já. Vlastně jsme se neměly tolik rády, jak jsem si dřív namlouvala. Byla úplně jiná než já. Já jsem chtěla od-

jakživa zůstat na statku u našich pŕlcihelek, kdežto ona byla vřdy hodně na cestování. Později také odešla do města na studia. Zbytek života jsme se vídaly vřehovřudy párkrát do roka, odjakživa byla něčím zaneprázdněná. Dodnes si nemohu vysvětlit, jak je možné to, že mě vřdycky tak dobře chápala i přes tu naši odlišnost. Čím to mohlo být? Sesterstvím? To nic nevysvětluje, příbuzenské vztahy neoplývají vřdy zrovna vzájemným porozuměním, člověk v nich má příliš málo svobody, pořád jenom samé ohledy a rodná krev, ale stejně jde každému jenom o sebe.

Ale krev není voda.

Vybavuje se mi jedna příhoda z dětství. Stály jsme s Magdou na louce u lesa a trahly jsme plané třešně. Slíbila jsem Magdě, že ji naučím péct bublaninu. Sestra byla velice mrštná, později mi řekla, že nás s Heinrichem dokonce často sledovala v době, kdy jsme ještě nebyli svoji a scházeli jsme se za obilím. Vřbec nikdy jsme si jí nevřimli a to Heinrich měl dost ostražitě oči, na vojně byl nejlepřím střelcem. Sestra řplhala po větřích jako opice a pořád stoupala, chtěla vylézt nahoru do vrcholku koruny, ale ta byla tak patnáct metrů vysoko. Říkala jsem jí, ať neblbne, že radři přinesem žebřík. Nedala si říct, vylezla úplně nahoru do slabých větří, na dosah těch nejsladřích plodů. Když slezla dolů, měla jich plnou baňku.

„Jen si tyhle nech, na buchtu jsou příliš dobré,“ řekla jsem jí. „Na ni půjdou hlavně ty bledé a nprasklé.“

„Tydlity.“

Poručila mi, ať zavřu oči, a pak mi do úst vložila tři třešně. Jak byly sladké! Přímoroajsky. Na jejich chuti bylo poznat, že ze všech svřých sester uzřály slunci nejvříce na dosah. Zuby jsem jemně přejřžděla po tvrdých peckách, přeřalovala je jazykem, vychutnávala jsem duřinu, co duřinu, sála jsem řřávu, řřávu přímoroazy, řřávu sladřích všech rajských mlék. Na přřitmnost sestřičky jsem docela zapomněla. Zaposlouchala

jsem se do nepohnutého ticha. Na tvři jsem ucítila něco vlhkého, polibek. Otevřela jsem oči, sestřička pádila s baňkou třeřní domů.

Její náhlá loňská smrt mnou hluboce otrásla. Magda byla vřdy neuvřitelně průbojná, skoro všechno vyzkouřela dřív než já. Tak třeřba jako dvanáctiletá se ve stáji pokouřela lézt sama a potají (otec by jí to nikdy nedovolil) na koně. Tohle by u mě nikdy nepřipadalo v úvahu. Já jsem se vřdy opatřně držela zpátky. To Magda musela být ve všem první. Vřsak si také později prošla svřím, nečekaný rozchod s mužem pro ni znamenal určitý zvrat. Po rozchodu jsme si začaly víc psát. Průmyslový Tel Aviv v severních Čechách se jí stal nesnesitelným. Zařekla se, že se už podruhé nevďa (nechtěla se nechat znovu podvřst), místo toho začala opět malovat, v dospívání toho zanechala, i když měla nesporný talent. Vlastně nezanechala, zabrzdila ji nemoc. Jednou v lednu sestru přepadla slabost, vyklubal se z toho žaludeční katar a lékař jí naordinoval lázně a klid. Ve Frantiřkovřích Láznřích už neměla co malovat, nikde řřádné stodoly, ovce, řřádná jehňátka. Bylo jí, jako by jí jako rostlinu citlivou na složenří půdy, v níž vyklřčila, přesadili do zeminy zcela jiné, tak mi to přesně popsala. Nařřtěstří si tam brzy našla přřátele a začala podnikat ve řpercřích. Ve Frantiřkovřích Láznřích také narazila na svého budoucího chotě.

Na dny počátku její nemoci nevzpomřím ráda. Jak jsem řekla, byl to leden, leden po tom silvestru, který se pokusila zkažit Monika Přřstojná. Nikdy jsem v tom neviděla souvislost, je vřsak pravda, že sestra a Monika Přřstojná se jednu dobu hodně přřatelily, hlavně přes karty. Sestra byla i nebyla společenská. Obecnř společnost nevyhledávala, každému přřišla tak trochu cizř. Obyvatelé Jeruzaléma nebyli vyloženě nesnářšenlivř, byli zvyklř na řřznorodost obyvatel, sestra se vřsak o jejich v jádru lhostejnou toleranci neprosila. Věděla, že krajany nezajř

má, a upoutat se je ani nepokouřela. Mřsto toho mi ráda hlřdala děti. A že jich bylo! Nikdy jí to nebylo na obtřř. Že by byla tak laskavá?

Což to není nestvřurné? Přeřila jsem ji, třřináctkrát jsem řřastně porodila, dobře se provdala, vybrala si dobré mřsto k životu, vybudovala domov. A z Magdy se zatím stal svřetoběžník, nikde dlouho nevydržela, dítě měla jen jedno a nařřtěstř stačilo dorůst ještě za dob jejího později rozvráceného manželství. Patnáct let stavřte vztah a pak stavět přřestanete, aniž byste dostavřli. Pakliže jsme vyrůstaly ze stejné země, já a Magda, nezabrala jsem si příliš společné vláhy pro sebe a jí nechala řřivin jenom málo nebo skoro nic?

XIII

Přřstože jsem to léto vřřší díl vyhranřch korun opět prohrál, nepokládám ten červenec a srpen za ztracené. Tehdy se z Ameriky vrátila teta a přřtáhla s sebou celou tu vřni Disneylandů, protestantství a řřvřkavě vřslovnosti, „pronuncijejřn“. A hlřdání Prdřoly (minule jsem mu řříkal Mrňous) nakonec nebylo zas tak nudné, dokonce jsem se s nřm i sblřžil.

XIV

„Makej, Leo, nebo ji nestihneme.“

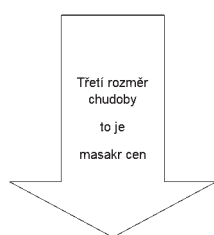
„Lřdo, počkej, už nemůžu.“

„Copak, křřžákovi dořly síly?“

„Radři bych byl Saracěn, ti to aspoň neprohráli.“

Teta Lřda byla ironická, neboť řřila dvojnřačnou existenci, jednu řřeskou a jednu americkou. Já jsem byl svřím založenřm vřdy biblický, možná již na této první a poslední cestě za archaickou panř Peterovou.

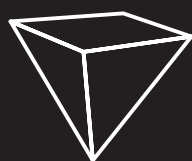

**Náborový příspěvek
1000,- Kč / hrubého.
Už chápeš?
Rozumím si s hladem.**

Ctrl + F	Najdu tě,
Ctrl + C	zkopiruji
Ctrl + V	a nahradím.
F1	Napovím ti.
Ctrl+Z	Ne, beru zpět.
Esc	Zruším tě
Delete	a nakonec i vymažu.
Ctrl+Shift+N	To vše skrytě.

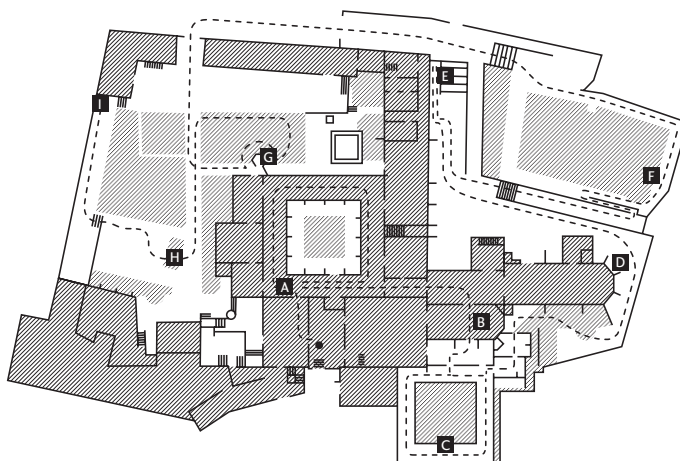
**Online půjčka 8000,- Kč
se splatností do 30 dní.**

Syn se vrací za půl roku,
pomůže mi splácet.

IAN MIKYSKA -- ANEŽKA ZBLÍZKA
SMYSLOVÁ PROCHÁZKA

Anežka zblízka Ian Mikyska

Vážený návštěvníku,

vítejte na smyslové procházce Anežským klášteřem. Vaším průvodcem bude tato knížička, objektem zájmu pak všechny zrakové, sluchové, čichové, hmatové a – pouze pro odvážné – chuťové vjemy, které v Anežce najdete.

V knížce najdete nejen mapu, která Vás areálem provede, ale i partitury k jednotlivým místům. Ty vychází z tradice verbálních a grafických partitur, které se snaží předat informaci hudebníkům nikoliv prostřednictvím tradičních hudebních symbolů, nýbrž použitím slovních instrukcí či více či méně kodifikovaných grafických znaků.

V tomto případě jste interpretem Vy, a materiálem, namísto tónů a akordů, jsou Vaše smyslové vjemy. Partitury jsou více či méně přesné, někde jen naznačují určitý způsob vidění, jinde předepisují fyzickou akci, někde zase přinášejí spíše poetický rozměr. V případě čtyř Etud pro lavičku a sedičko, které jsou mají nejvíce instruktážní charakter, je důležitým prvkem tlustá černá čára. Ta označuje chvíle, ve kterých po přečtení předcházejících pokynů vykonáte předepsanou akci.

V případě zrakových vjemů se často setkáte s instrukcemi týkajícími se „zaostření“ a „soustředění“: v prvním případě jde o fyzický jev ostření, tedy zda jsou v našem zorném poli ostré předměty v prvním, druhém či třetím plánu. Soustředění se pak týká jednoduše tomu, čemu věnujete pozornost, čeho si všímáte. Jedním ze základních principů smyslové procházky je, že při ní můžete jasněji vnímat sami sebe, jak vnímáte svět okolo.

Všechny partitury samozřejmě berete spíše jako pobídku či návrh, než jako příkaz. Podněty v nich obsažené můžete dále volně prozkoumávat, prodlužovat, nebo případně také zkrátit či přeskočit. Jen pár slov varování: některé činnosti získají smysl teprve časem, který jim věnujeme, a který se z počátku zdá být fadní, obyčejný či nezajímavý.

Smyslová procházka by neměla probíhat jen na jednotlivých místech, která jsou vyznačena v brožůře. Probíhá po celý čas, který v Anežce strávíte. I z tohoto důvodu Vám doporučujeme své telefony vypnout nebo dát do letového režimu.

Příjemnou zábavu.

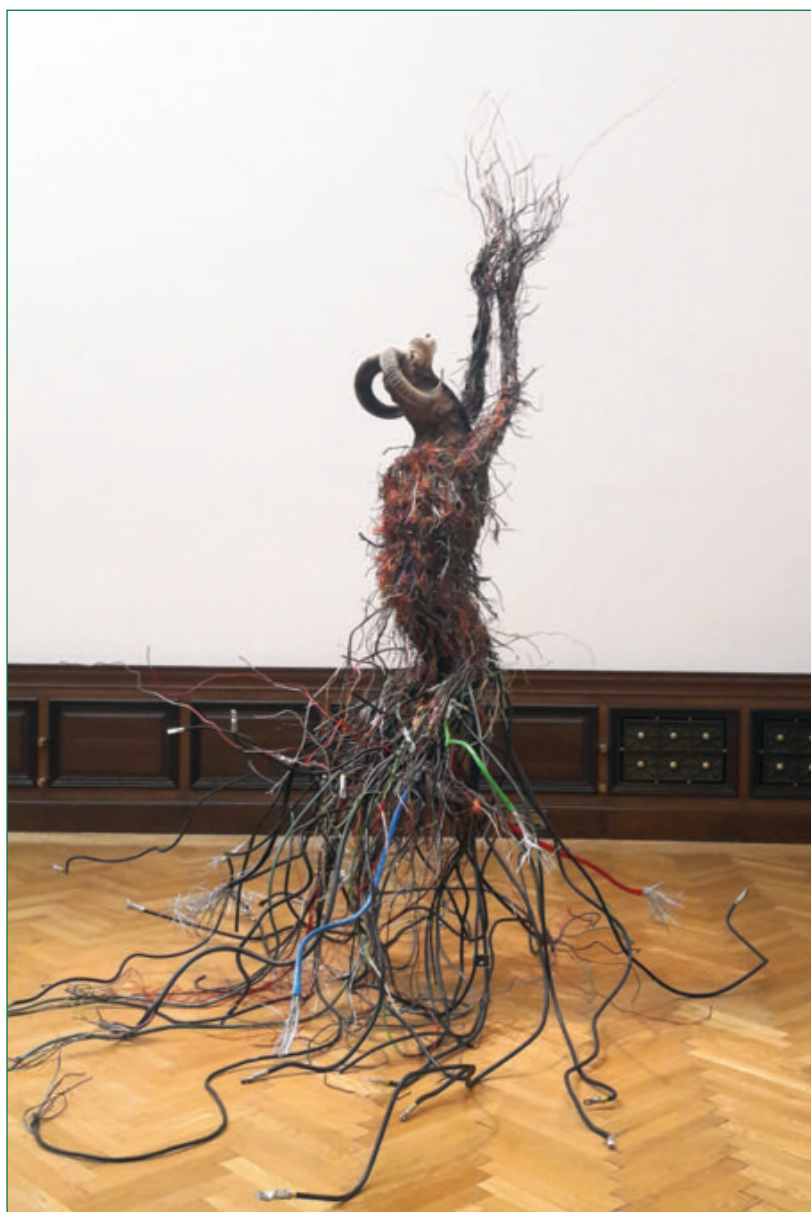
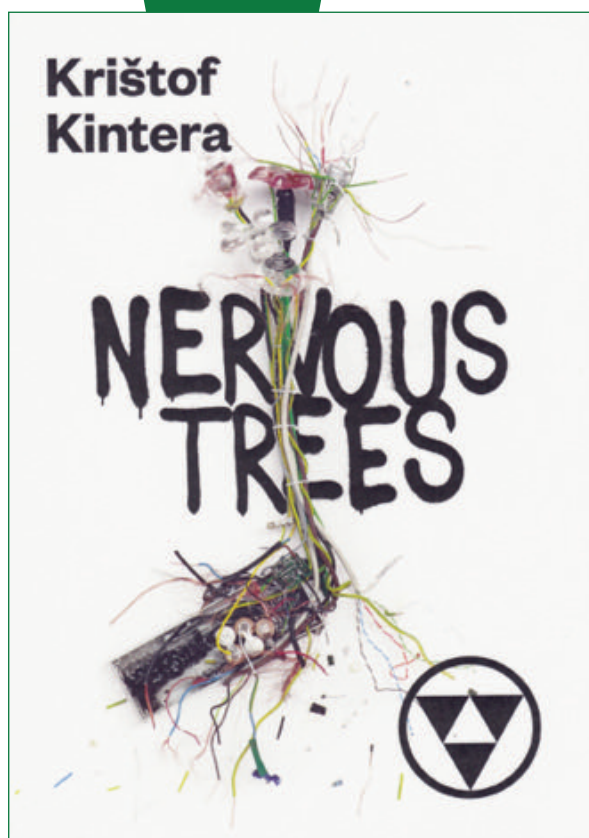

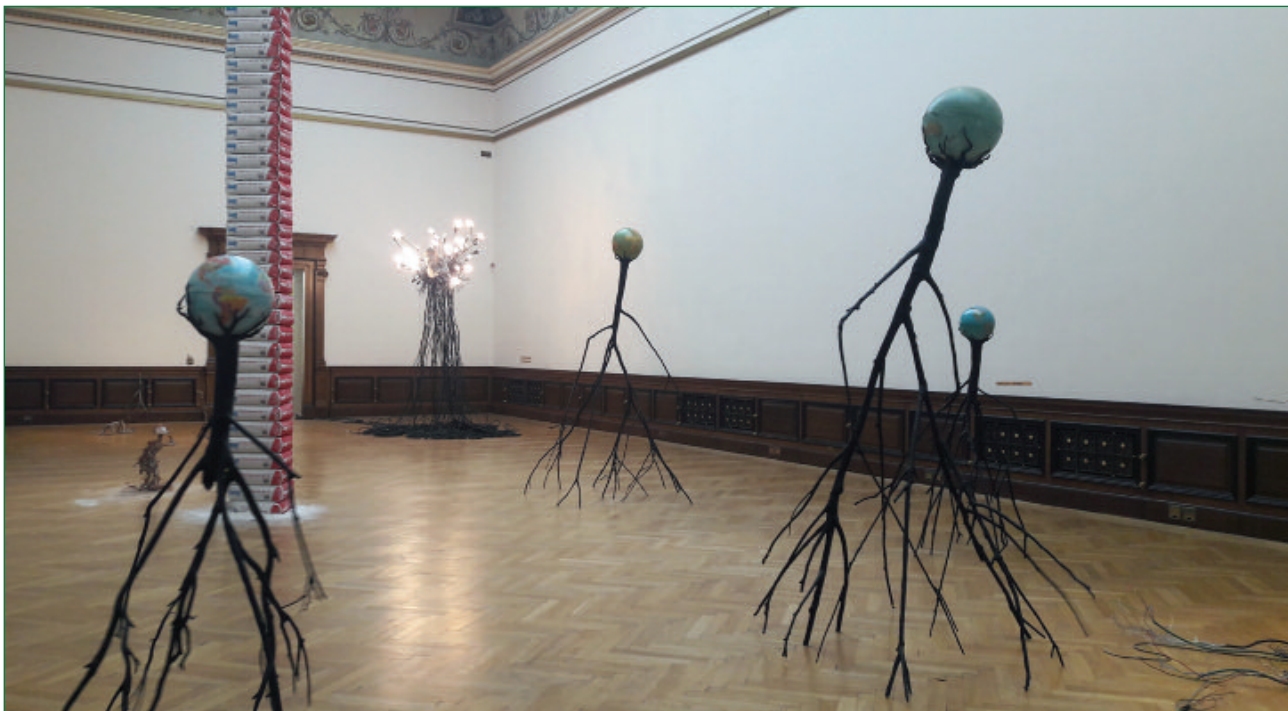
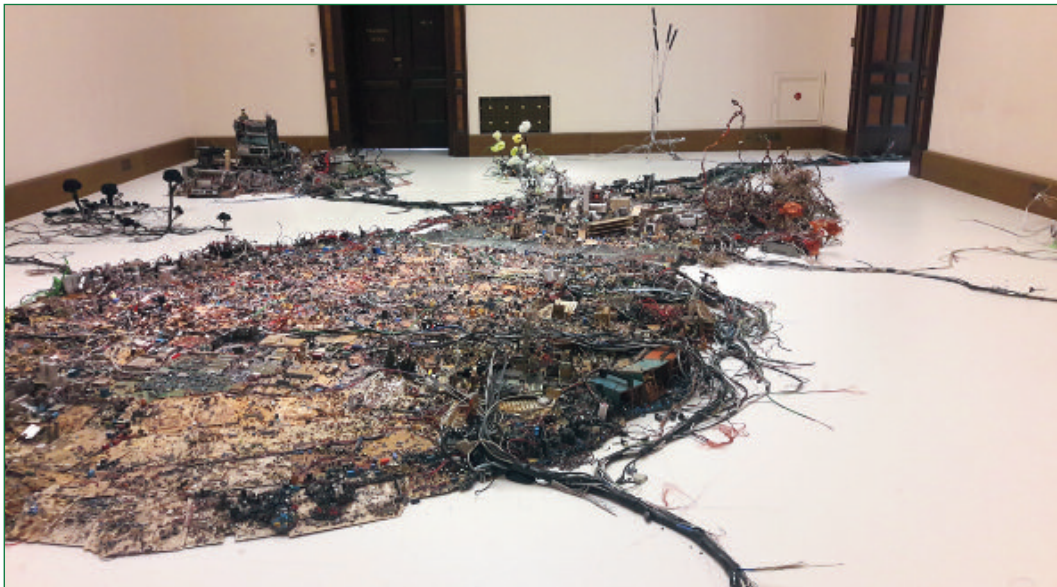
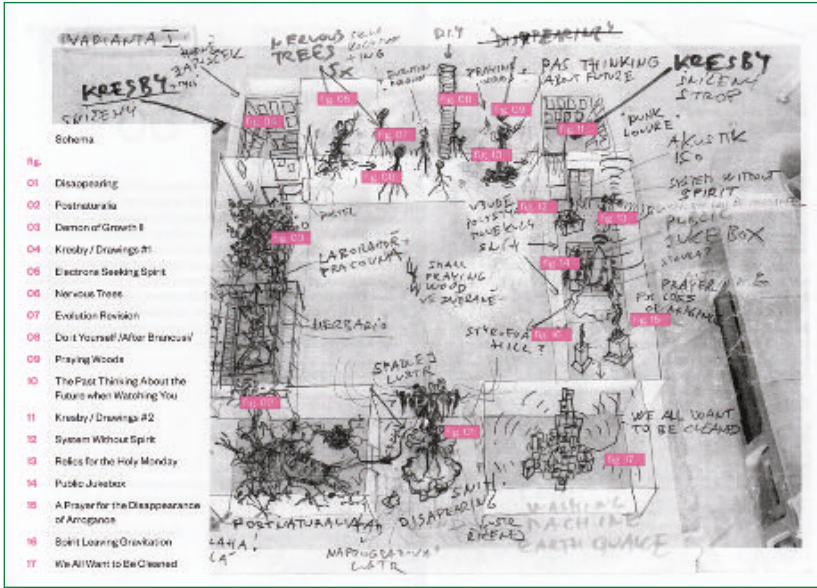

Krištof Kintera Nervous Trees

100. výstava Galerie Rudolfinum
7. 9.–26. 11. 2017

Foto Michal Šanda

Benátky

Vojtěch Šarše

Tam a sem
Vombatíně
aneb Jak
dlouho vydržíte
stát na hlavě (7)
Jakub Šofar

Nevím, proč se nám musí pořád spojovat Austrálie s klokany, pštrosy nebo koalami. Daleko důležitější je vombat obecný. Je to 0,7–1,2 metru dlouhé zvíře se zavážitým tělem, hmotností od 14 do 25 kg. Přes den spí, lovit chodí v noci. Narazit do něj autem není žádná švanda. Je to takový Ragulin mezi zvířátky. Ale o tom někdy jindy...

Čas kvapí, ze Sydney je třeba dál na jih, do Melbourne. Buď se můžete vydat po dálnici M31, s odbočkou do Canberrý, hlavního města celé Austrálie, ale to nám všichni rozmlouvali, že tam nic není. No, jsou tu aspoň města s pěknými názvy, třeba Wagga Wagga. My jsme se proto rozhodli jet jinudy, nejprve podél oceánu, na jih, kde byly dlouhé pláže s bílým pískem, a nikdo na nich, a pak jsme zabočili a pokračovali souběžně s Velkým předělovým pohořím, což je jeden z nejdelších světových souvislých systémů, který se vlastně táhne podél východního australského pobřeží. Do Melbourne jsme to měli přes 800 kilometrů, což se dá za dva dny v klidu zvládnout. Krajina je lesnatá, plus minus 1000 metrů nad mořem, téměř 180 kilometrů jízdy po prašných silnicích (1), kde potkáte na dvě hodiny jedno auto, nejde tu mobilní síť, u cesty stopuje spousta malých klokanů a stejný počet rozježděných na maděru leží vedle. A z lesa, z obou stran, to hučí jak ve staré ledničce. Ani vyčůrat byste tam nešli...

Jen před velkými farmami je vyasfaltováno 100–200 metrů, a zase prach. O tom už zpíval Kryl, že „cesta je prach a štěrk a udusaná hlína“. Vždyť jo, Karle!

Nocleh zhruba v polovině trasy byl asi nejdobrodružnější z celé australské výpravy. V jedné části jsme jeli po hřebenu, kde po 300, 800 metrech byla vždy závora, poštovní schránka a číslo popisné. Když jsme našli to naše, odbočili jsme strmě dolů, ještě že naše auto byla čtyřkolka, asi po kilometru jízdy výmoly a zatáčkami jsme

dojeli k takové malé chajdaloupcce na návrší (11), kolem ní se povalovalo spousta koster zemědělských strojů, několik osobních aut a opodál zaparkovaný přívěs (9). A to byl náš domov. Pod námi údolíčko s rybníkem (2, 7), vedle zeleninový agaródok (4) a za tím se zase zdvihaly skály prokukující stromy (12). Centrální místem, jakousi agorou, však byl přístřešek vedle domu, zastřešená veranda z obrovských sloupů, kde se jedlo, válelo, spalo a snilo, děti si tam hrály, byla tam složená kola atd. (8) A byl tu pěkný rozhled, třeba projev Klementa Gottwalda by tu byl daleko hezčí než na Staromáku.

Majitelem byl Libanonec a jeho družka z Nového Zélandu a tři rozjívěné děti. Jejich příběh je následující (věřte nevěřte). Když došlo v Libanonu k občanské válce, majitel této farmy emigroval s rodiči na Nový Zéland, kde, když dospěl, provozoval tři restaurace. Po narození prvního dítěte jako kdyby se svou družkou procitli ze zlého snu a řekli si: chceme žít takovým způsobem v takovém systému? Proдали restaurace, koupili na území mezi Novým Jižním Walesem a Victorií pozemek velký jak Ďáblice a žijí tu po svém. Vegetariánská strava, krávy u souseda, kozy v lese a obrovský kanec, jehož „spermie“ pronajímají (5). Jestli jsou šťastní? Nevím, ale působí tak. Jsou soběstační v potravě, vodě a elektřině (solární + agregát). Nejde o náboženskou sektu. Zkoušejí to po svém. Všude byl obrovský nepořádek, včetně zahrady se salátem, okurkami a rajčaty (6). Ale byli nejspíš šťastní. To vše samozřejmě pod dohledem klokanů. Ahoj Skippy! (3) Náš záchod byl v budečce (10), a dokonce jsme si mohli (poprvé a naposledy v Austrálii) zapálit oheň, i když jsme dostali řádnou protipožární instrukci. Snídaně byla v ceně, večeri jsme si doplatili, abychom si dali zase něco úplně jiného. Keine meat. Nevím, zda bych to tu vydržel celý život, ale měsíční pobyt by mě jistě vyléčil z kulturních depresí. Ostatně, to mají majitelé také v plánu, že si sem budou lidé jezdit porosit auru.

W orms

Příští číslo vychází 1. 11. 2017

Život mi zachránila Dobrá adresa, kterou jsem si stáhl do svého tabletu a uložil do náprsní kapsy. Od ní se nepřátelská kulka odrazila a já teď mohu doslova srdečně pozdravit tvůrce a čtenáře tohoto znamenitého časopisu.

Generál Jean-Louis Py, velitel mezinárodní mírové mise ISAF

Nezhlédanou příště!
Ne za pomeňte!